

పపుటము. ౪.

అం గ నా మ పం బత్సర జ్యేష్ఠ మా ప శు బ శా ర య ౧౧.

సంచీక ౫౩

126

ఇది బలహీన
లక్ష్యము వీరము
ఋక్షము ముందు
నిద్ర లేపుచు
కు, జ్ఞాపకము
తక్కువగును,
మెదడు నిమగ్న
గా నుండును,

యందెంతిమాత్ర మిచ్చలేండుట, నిస్సత్తువ బలహీనము, కూసము, కృక్కులస్థము పోగొట్టును. విద్యార్థులకు, ఉపాధ్యాయులకు గుమాస్తాలకు వర్తకులకు, సునోవ్యాధులకు మొదల వారికి పక్షస్థమైనవందరు; బలమును గలిగించును. అశక్తులందరినీ ఇందువలన బాగుపడినవారు. నీవుకూడ నేటిదివ మేలుదీని కొని దానిమోసగురు ఒకమారు పరీక్షింపుము.

25 మాత్రం బుద్ధి 1-కి రూ. 1-4-0

40   "   "   "   2—0—0

२५७३

३५४

నారి ప్రా. గాము.

శనిము	29-5-17 to 31-5-17	3	"
ఆశ్రితి	4-6-17 & 5-6-17	2	"
భీమవరం	6-6-17 „ 7-8-17	2	"
జయవీధు	8-6-17 & 9-6-17	2	"
నరసాపురం	10-6-17 to 12-6-17	3	"
అమలాపురం	16-6-17 & 17-6-17	2	"
రామచంద్రపురం	19-6-17 „ 20-7-17	2	"
మండపేట	21-6-17 „ 22-6-17	4	"
కాకినాడ	24-6-17 to 27-6-17	4	"
వెద్దాపురము	28-6-17 & 29-6-17	2	"
సితాపురము	30-6-17 to 1-7-17	3	"
కుని	2-7-17 & 3-7-17	2	"

రాసు నాం నాం

MARY PIERCE

Or The Memoirs of a Maid Servant.
By G. W. M. REYNOLDS in 8 Volumes.
Rs. 5 Single Volume As. 12, printed in glazed
paper, and contains more than 1,500 pages.
This novel is one of the Masterpieces of
Reynolds, full of gripping and Thrilling interest
throughout. Only a limited number of
Copies are printed owing scarcity of paper.

The virgin's kiss or the bronze Statue.
By G. W. M. REYNOLDS in 4 Volumes, Rs. 2
Single Volume As. 12. This novel is un-
rivalled in fluency plot and description of nature,
art and love and characters, and is one of the
excellent productions of Reynolds. Only a
limited number of Copies are printed owing
to scarcity of paper. Apply sharp:—

Superior Watch Co.,
POST BOX No. 167,
(A) MADRAS

'A Letter to the People'

హెచ్.టి. మహమ్మద్ అందుకో,

[723]

మదన్ పురా, బెనారస్ సిటీ.

కాశీలోనుండు అనేక విచిత్రమైన జరిపట్టు వస్తువులు మీరు బహుచవుకగ సప్లయచేతురు. ఒక సారి ఆర్డరుయిచ్చిచూచినచో తమకే తెలియగలగు.

ఆత్మబిజ్ఞానా.

శరీరమును విడచినతరువాత ఆత్మస్థితి.

దయ్యముల సద్భావమును గురించిన శాస్త్రీయచర్చ

గ్రంథకర్త :- పా. జగన్నాథస్వామిగారు, బి. ఏ.

చిన్నపైజు చక్కని గ్రంథము. వెల రూ. 0-8-0

మేనేజరు, ఆంధ్రపత్రికా కార్యాలయము

పోస్టాఫీసు 212, మదరాసు

ప్రాణము గల బొమ్మలు

పంచభూతములు - ఫలములు - డేరా - శ్యామదీక్ష
ముఖ - బొమ్మలకాళ్లు - గారడీ పుస్తకములు లిక్రియంకి
షము. క్యాటలాగు కావలెనా? (592)

బి. ఈశ్వరప్ప అందు సన్ను, విశాఖపట్టణము.

శారదాంబ

ఇది శ్రీధర్మబోధిని యను నాటకము.

సంఘదురాచార సంస్కరణమునకు మార్గ మిందు
జూపబడినది. అందరును జదివి తీరవలయును.
వెల 4 అణాలు. పోస్ట్ పేజీ ప్రత్యేకము.

ఆంధ్రపత్రికా కార్యాలయము,

6, తంబు శెట్టివీధి, మద్రాసు.

నీలమేఘుడు, అను సుజ్ఞానిచరిత్రము.

మొదటిది జ్ఞానమును కల్పించు అర్పిరాది మార్గమును
తెలియజేయుచున్నది. రెండవది ఆత్మ ఉజ్జీవించు ఆచార్య
వ్యక్తమును తెలియజేయుచున్నది. మొదటిదాని వెల
3-0; రెండవదాని వెల అ. 0-10-0. తపాలాచార్జీ వేరు
- & కో., నెం. 20, కృష్ణగుంటవీధి మద్రాసు.

వి. సి. ఎస్. ఉద్యోగికి వెత్తివేయటం.

—:—:—:—

బీజనారుజిల్లా మేజిస్ట్రేటును, కలక్టరునగు ఎల్. ఎం.
ప్ర. బుస్. వి. సి. ఎస్. గారు ఆదురదృష్టపు జిల్లాయందలి
వైశ్యులందరికిని యుద్ధమున సందర్భమున వ్రాసిన జాబు
యొక్క తెలుగు తర్జుమా నీ కింద ప్రచురించుచున్నాము

బీజనారు 18 ఏప్రిల్ 1917-

అయ్య:— నా యభిప్రాయముల గొన్నిటి నిచట
వ్రాయుచున్నాను. వానిమీద జాగ్రత్తగా చదివి మీ స్నేహి
తులకును కులస్తులకును తెలియబరచెదరని నమ్ముచున్నాను.

నేను యుద్ధమునను గూర్చి చేసిన ప్రయత్నములు
నేననుకొనిన దానికంటెను చాల తక్కువగ ఫలించినవి. ఈ
జిల్లా చాల ధనవంతమైనది కాదు. కాని వర్తకులు మాత్రము
చాల మంచిస్థితిలోనే యున్నారు. ఈ కులస్తులేమీరు అన
గను, మీ వర్జ్యులే నాకాశాభంగ మొనర్చినారు.

ధంపూరు, సహనపూరు, సిహారా యీ ముగ్గురు జ
మిందారిణులే తమలో వంతులు సరిబుచ్చుకొని లక్షరూపా
యల ధనము నొసగినపుడు ఆమాత్రపు సొమ్ము మొసగుటకే
10 మంది వైశ్యులు కలియవలసివచ్చుట మిక్కిలి అవమానకర
ము. ఈ యాశాభంగమునకు లోభత్వము, పిరికితనము, తెలివి
తక్కువతనము ఈమూడింటిలో నొకటి ముఖ్యకారణమని నే
నెన్నుచున్నాను. ఇంక నాల్గవకారణముగూడ నున్నది. దాని
బేర్యోనుటకుగూడ నాకు మిగుల నసహ్యకరముగ నున్నది.
అదియే కృతఘ్నత.

ఏకులముయొక్క ఖ్యాతినైన మాడ్చివేయుటకు ఆతి
నీచగుణములగు నీ నాల్గును కారణములగును.

అవి మీకు స్వాభావికములని బలవంతముగా నేను
నమ్మవలసివచ్చుటకు నాకు విచారముగ నున్నది.

ఇందులో నేయేగుణము లెంతవరకు పనిచేసినదియు
మీ రాలోచించుటకొరకీ నాలుగు కారణముల నొకటి వెనుక
నొకటి విశదపరచెదను.

కృతఘ్నత—బ్రిటిషు సామ్రాజ్య బలముచే స్థాపింపబడిన
అభ్యుదయకాంతి లాభములవలన విశేషముగ ధనము ప్రాప్తు
చేసుకొనిన దొక్క మీ కులమే. మీ చర్యను బట్టి చూచిన
మీ రిలాభము నిండుకయు గుర్తించినటు లగపడెను. ఈ
విషయమున మీ భావము లెట్లుండినను మీ

సామ్రాజ్యమునకు సేవచేయుటకును మీస్వామికి
చూపుటకును మంచిఅవకాశము మీకుకలిగింపబడినది. వి
తరుణమున నుపయోగించనిచో మీరెన్నటికిని నిరుపయో
యగుదురు.

గాన మీరీవిషయమును దీర్ఘాలోచనచేసి మీసం
నకు కలిగిన అపాయమును తొలగింపవలెను.

బీహారునందలి జమిందారులకును రైతులకును
సంబంధమును, ముఖ్యముగ యూరోపియనులకును
కును గల సంబంధమును గూర్చి నిమిత్తము దొరతనము
గాక సంఘము సేర్పరుప బట్టియున్నారని పయినరు
వ్రాయగా, అటుల వెంటనే చేయవలసినను, ఆసంఘ
రణము శీఘ్రముగ ముగియునటు లేర్పరచుట వలనను
లాభముండ గలదనియు, ఆ సంఘమునకు తామును తమ
చరుడును మాన్దదర్శులును సాక్షులును గాగలరనియు గంధి
పత్రికలలో ప్రచురించిరి.

కలకత్తా ఖైదీలసహాయక సంఘముయొక్క సా
రికసభ నిన్నటిదినమున సమావేశమయ్యెను. న్యాయ
బీచికాపుగారు సభాధిపత్యమును వహించిరి. సేర్క
ఖైదులోనున్నంత కాలమున్న వస్త్రములిచ్చి, అనంతరము
వెంకితనమును చేయటండ్ తగినంతపనిని కల్పించుట ఈ
ద్వేశము. గతసంవత్సరము 60 యూరోపి యనులకును 89
యాలకు ఈసభసహాయ మొనర్చెను. ఆదాయము రూ.
వ్యయము రూ. 9. 611.

బళ్ళారి సరసవినిోదినీ సభ

ఈ సభవారు 1917 సం॥ మేనెల 31-వ తే

గురువారము మొదలుకొని

ప్రహ్లాద, లవకుశ, కృష్ణలీల,

నల్ల, రామదాసు,

అనునాటకములను నెల్లూరు కట్టణమున

నరసారెడ్డిగారి పబ్లిక్ హాలులో

ధర లెప్పటివలె

వరావు

విదవ ఆంధ్ర మహాజన సభ

నెల్లూరులో సమావేశమగుట

[మా ప్రత్యేక ప్రతినిధి మొదలనుండి]

ఆహ్వాన సంఘాధ్యక్షకోపన్యాసము

ఆంధ్రమతలారా! మహాజనులారా!!

అయిదవ ఆంధ్రమహాజన సభాసభ్యులగు సన్మాన కాళా పక్షమున మీ కెల్లరతును స్వాగతమర్పించుచున్నాను. సింహ పుర మన్ననె కొంత సాహసము స్ఫురించక తప్పదు. “విర” “విక్రమ” విశేషణములు ఆధ్యాని స్ఫుటలెరము జేయుచున్నవి. అటుల గాతున్న ఈ మహాసభాసమావేశము పట్ల జాపట్టి న మహదంత రాయములను విఫలములను సరకు చేయక ఈ పనిని బూనుట సంభవించి యుండదు. ఆంధ్రాధ్యక్షులను సంపాదనము ప్రేరణముల మీ ప్రసన్నత శ్రీ. మా ప్రచలనము నిమిత్తకారణము. ఇతిధికోత్సాహ విద్యుత్తు ఉదర్కము. సన్నివేశములు విముఖములుగను స్వస్థ సెల్లా రగుట మంచి వియ్యము వైన నమర్చు గలిగితిమేని అన్నిటను ధన్యత జెందినవార నగుదుము. మేమిచ్చు అతిథ్యము కేవల మాపచారిక మాత్రమే యుండగలదు. మీరు బహుదూర ప్రదేశముల నుండియు విచ్చేసి దుస్సహ మగు నెల్లూరి ఎండకును పడయటి గాలికిని పాల్పడుటయు ఈ పద్ధతాల శరణ్య లగుటయు అవలంబించుకొనుట మిక్కిలి ఎక్కువ అట్టి కష్టముల వైన సహించి కష్టనకట్టి యున్నారనుట స్పష్టమగుచున్నది. చిరకాల ముండోరుల వీడి వారివారి జీవితలయెడ నిడుమలం బడుచుండు సోదరులు సామాన్య కారణమున తిరుగ నొక్కచో జేరినంతట, పరస్పర దర్శనార్థమ భాగ్యముల కంటె నితరము నధికతరముగ భావించరు. మనమందర మొక్కచో గూడి యొక్కడొక ప్రసంగించి యొక్క విషయమైన యాశయులు ముందెరుగిని కార్యసాధనమునకు నొక్కడుగ మొగ్గుటయే మన కిటు పరమాధ్యమగును. అట్లయిన మా జేయు సుపచారములు సంకల్పమాత్ర సంపన్నములే యైనను సర్వధా సమర్థములు కానోపుట విపరీతము కాదు.

సింహపుర చారిత్రము.

ఆంధ్రదేశమున మా నెల్లూరు కను ప్రాచీన ప్రదేశము. ఆంధ్రభారత సభాపర్యవేక్షకులను ముఖ్యసభాపక్ష నా ఘట్టమున కా సేరి కృష్ణవేణి సరస్వతి ఇత్యాది పుణ్యనదులతోబాటు నెన్నయల జేర్చొనబడియున్నది. ఆంధ్రవాజ్మయ ప్రపంచమున నెల్లూరికంటె నధికభ్యాసించి జెందగల మండలము మరెవ్వరిండు లేదు.

తెలుగున మొదటి కవి యనిపించు కొనబడు నన్నయ భట్టారకునకు నన్నె వెట్టు తిక్కనాదుల ముపుర మా నెల్లూరెన్నగలదు. మహాశయులను పీఠేలింగము గారి వైదుర్యభూషణమును ఆంధ్రకవిజీవితములం దెలిపిన, ఆంధ్రకవులలో నెల్లూరునకు సంబంధించినవారు బహుసంఖ్యాకులని తెలియ నగును. చోళరాజు లొకప్పుడు తెలుగు దేశమున ప్రభుత్వము సాగించినట్లున్నను ఆరవ భాష మించి రాకుండ మా నెల్లూరు నీరు పర్వతము వలె నడ్డవడి తెలుగు భాషయొక్క గృహమును, సింహపురమును, కుభ్రతను పవిత్రతను కాపాడినది. కవిబహు యగు తిక్కనభ్యాసిత తెలుగుదేశమందంతటను న్యాసింపియుండుట వింతగాదు. గంగాజేరి విరచితమగు శ్రీకంఠరాజవర్ణిమున పూర్వక ప్రశంస యందు “తిక్కనాధ్యక్ష కవే న్నూత్తి కమూదివ కళానిధిః స త్పక్షైః కవిభిః వైరంచతోదై రివన్యేతే” యనితిక్కన సోమయాజి ప్రస్తుతించబడి యున్నాడు. ఇందుచే ఈ మహాకవిశ్రీ ఆంధ్రేశ్వరదేశ మందును వ్యాపించియుండినదని స్పష్టమగుచున్నది. సంస్కృతాంధ్రభాషా ప్రపంచములు వాచోవిభోయములు గ నంచుకొనుటయే గాక నీ సహనీయుడు. రాజ్యతంత్రము లందును ఆసమాన ప్రాధిమ ప్రకటించెను. నవరాజ్యమును మనమసిద్ధికొనుట ఉద్దేశించెను.

ఆధునిక ప్రముఖులు

ఆధునికతలోను దేశవిఖ్యాతించిన మహాపురుషుల నెవల గాంచి నెల్లూరు తన ప్రాచీనప్రఖ్యాతిని పాడుకొంటున్నది. ఈస్టు ఇండియాకంపెనీ వారు తెలుగు జిల్లాల ప్రవేశించిన కాలమున ఇరవది సంవత్సరముల వయస్సునకు లోబడియుండిన వెన్నెలగంటి కుబ్జరావుగారు కొద్ది ఇంగ్లీషుసేర్పికొని, ఉత్తర కన్నడ ప్రాంతములకు పోయి

కంపెనీవారియొద్ద చిన్న ఉద్యోగములో చేరి దేశభావలంబిత ప్రవీణుడై తుదకు ఆ కాలపు సదరు కోర్టులో (అనగనేటి మద్రాసు హైకోర్టు) సాక్షముక భాషాపరి వర్తకుడుగ నుండెను. ఈ కన 1784 నుండి 1839 వ సంవత్సరమున స్వచ్ఛందయ్యెను. వీరు రైలుబండి లేని కాలమున తూర్పు సముద్రతీరమునుండి పడమటి సముద్రతీరమునకు బోయిగొప్ప భ్యాసిత సంపాదించుటయే గాక తమజీవయాత్ర నంతయు ఇంగ్లీషులో వ్రాసియుంచినారు. అయ్యది ఆచ్యుపడి వారి సంశ్లేషుల యొద్దనున్నది.

నెల్లూరునకు క్రొత్తదవ్వయదూరమున నుండి శ్రీరంగ నాయక జ్యోతిషము యొక్కయు శ్రీపినాకినీ పరిసరము యొక్కయు పవిత్ర స్మరణ గలుగఁ జేయుచుండు ఉన్నత గోపురమును కట్టించిన యరగుడిపాటి వేంకటాచలం పంతులు వారి కీర్తి లిలాకావ్యతమై యున్నది.

మద్రాసు రాజధానిలో పల్లె చెంచల్ రావు పంతులు గారి భ్యాసిత సేవగని ఇనాంసారులును శ్రోత్రీయంచారులును లేరని చెప్ప నుపయు.

“పరధన్యో భయావహః” యను గీతామాత్రి ప్రేరేతులై సద్యోవిత్త మహించి ఒక రాత్రి ఒక పగటిలోపల శ్రీ మంగమూరు నరసింహం పంతులు గారు బందరులో హిందూపాఠశాలను నిర్మించిరి. అయ్యది ఇప్పుడు బహువృద్ధి జెంది యున్నది.

నకలకాస్త్ర పారంగతులగు గుజ్జం ఆప్పన్న శాస్త్రుల వారు సదరు కోర్టు పండితులుగ నుండి ఆనెక ధర్మసందేశములలో న్యాయమార్గులకు సహాయులుగ నుండిరి. ఇట్టి ప్రభ్యాసిత పూర్వచరిత్రము గల ఈ నెల్లూరు నేటి ఆంధ్రోద్యమమునకు ఆటపట్టుగట, తగియున్నది.

కీర్తిశేషులగు శ్రీవేంకటగిరి మహారాజుగారు

మద్రాసు రాజధానిలోని జమీన్దారులలో నగ్ర గణ్యులను కవిపండిత పక్షపాతులను, పూర్వాచార పరాయణులను, రాజమంత్ర ప్రవీణులను, రాజభక్తి తత్పరులను, ఆంధ్ర సాహిత్యపారంగతులను అగు శ్రీ వేంకటగిరి మహారాజుగారికి సంధవిధిన్ ఆకాలాకస్మిక మరణము వలన ఆంధ్ర దేశమునకును ఆంధ్రభాషకును అనన్యపరిపర్యమైన విపత్తు కలిగినది. ఆంధ్రభాషకు అపారంభైన విషాదమును కలిగినది. అయినను తేజోద్యమమునకు యగపద్వ్యననోదయము వలె ఆ మహారాజవంధుని యస్తయయ గృహన మొక ప్రక్క వీడించుచుండ విత్తేనురూపధీనితాలవరును, గుణసంపన్నులను నగు శ్రీ శ్రీ శ్రీ గోవింద కృష్ణయ్యారేంద్ర బహదరు వారు సింహాసనాధిష్ఠితు లగుటచే ఆంధ్రలోక మిత్రోదయమై ఉల్లాసము కలుగఁజేయుచున్నది.

ఇతర కీర్తిశేషులు

తిరువాంకూరు సంఘమున నివాక పేస్సార్లు పదవి యందుండి రావకార్యముల నెఱాఘముగ నిర్వహించిన దివాక బహదర్ బొమ్మారు నాగచిత్తయ్యగారు గడచిన మే నెలలో స్వర్ణస్థు లైరి. వీరు నియోగము. ఉద్యోగధర్మముల ననుసరించి వీరి పూర్వీకులు దక్షిణదేశము జేరిరి. వీరికి ఆంధ్రాభిమానము ఎక్కువగ నుండెను. వీరి వ్యతిరేక ఆంధ్రదేశమునకు గొప్ప కోరికలై వెచ్చినది.

నెల్లూరి వారిలో ఆంధ్రోద్యమము పట్ల అద్యయమైన శ్రద్ధయు ప్రీతియుగలిగినవారును, పండితాభిమానులును అగు తెజవాడ పట్టాభిరామి రెడ్డిగారి మరణమువలన ఆంధ్రోద్యమ గారమునకు ఒక మూలస్తంభము పోయిపట్టయ్యెను. వారి వెనుక నంతటి ఆంధ్రత్వ స్వాభిమానము కాప తెగలలోకూన్య మయ్యెనా యని ఆశంక కవకాశము కలుగుచున్నది. ఈ యాశంకసత్యము గాదని యుపశ్రుతి పలుకఁగలదా యని యపేక్షించుచున్నాము.

హైదరాబాద్ జనసామాన్యమునకు రాజభక్తి విశ్వాసములు సహజములై యున్నవి. అందునను తెలుగు జిల్లాలవారి యందీ రెండు త్రమగుణములు అచ్చేద్యములుగ నాటుకొనియున్నవి.

మహాయుద్ధము

ప్రస్తుతమున అసియా విశోపాఖండములలో ముందు ఘోర సంగ్రామమునందు మనచక్రవర్తిగారికిని మిత్రులందరికిని విజయమున పేరేంచుచున్నాము. ఈకొర చక్రవర్తిగారి సుదృఢచియే గాక యత్నించి దాతార్థ్యముగను గూడెనున్నది. మన చక్రవర్తిగారికి విజయము గలుగుటచే స్వారాజ్యమును అధికార విశేషములలోను సునదేశమునకు లాభకరమైన మార్పులు గలుగు గదా. పూర్వము మహాశూరులని పేరు పొంది యుండిన ఆంధ్రులను ప్రభుత్వమువారు కొంతకాలము నేవలలో జేర్చుకొనక యుండిరి. ఇప్పుడు మఱల మనవారు నేవలలో జేరగల యనకాశమును ప్రభుత్వమువారు కలుగఁజేసి నందులకై సంకల్పించి కృష్ణులయై యుండవలెను. బాలచార్యోద్యమము నేర్పాటు చేసి మన బాలుర వైర్యపరాక్రమని కాసమునకు ఆస్పదము కలుగఁ జేసి నందులకును ప్రభుత్వమువారికి వివతు లొనంగవలయును.

యుద్ధానంతర సంస్కరణములు

యుద్ధానంతరము మన దేశమునకు మన చక్రవర్తిగారు అభ్యున్నతి ప్రచులగు మాన్యుల జేయుచుండుచి దేశమంతయు సుస్థిరమగుచున్నది. శాసనసభలోను పురపాలకాది సభలలోను ప్రాతినిధ్య విధాన సంస్కారము, స్వారాజ్య వ్యాప్తి, ఆంధ్రరాజ్య నిర్మాణము, ఆంధ్రసర్వకళాశాల స్థాపనము, హైదరాబాద్ సచ్చివసేనాకల్పము, శిల్పకళాభివృద్ధి, విద్యావ్యాపకము, నిష్పంజరారంభనిర్వాహనము, మొదలగునరములను మనము కోరఁ దగును. ఇది చేకూరు సంవత్సర వినుగుం జెందక ప్రభుత్వము నానికి విన్నపములు చేరి కొనుచుండ వలయును. స్వారాజ్య భావము నకును “హోము రూలు” అనబడు గృహపాలనమునకును ఆశ్రయదేదము కొంచెమగపడుచున్నది. ఇప్పుడుండు స్వారాజ్యపద్ధతినే విస్తరింపఁ జేయుట యుక్తము, లాభకరము, అభయంకరము అని నాకుఁదోచుచున్నది.

ఆపత్కాలమున రాజు తన ప్రజ వలన జననన సహాయముల బొందవచ్చును. ఏ దేశమునను, ఏ కాలమునను, ఏ రాజ్యమునను, రాజున కిట్టి యధికార ముండినది. శ్రీ చక్రవర్తిగారికి జన ధనసహాయము సమకూర్చుట కంటె మన రాజభక్తి విశ్వాసములకు శ్రేష్ఠతరమైన నిదర్శనమును ప్రయోజనమును లేవు. “ధని కేభ్యో భృతిం దత్వా స్వాపజ్ఞో తద్ధనం వారేత్, రాజా స్వాపజ్ఞస్య త్త్రిష్టం తస్యైవ దవాద్ సవృద్ధికం” అని శుక్రనీతియందు జెప్పబడి యున్నది.

ఆంధ్రోద్యమ ముఖ్యోద్దేశములు.

ఆంధ్రదేశమున కొక సర్వకళాశాలయు భాషాప్రయుక్తమగు ప్రత్యేకాంధ్రరాష్ట్రమును ఆంధ్రోద్యమ ముఖ్య కయములు.

సర్వకళాశాల విషయమున అందరను ఏకాభిప్రాయ ముగలిగి యున్నారు. మనకు శీఘ్రకాలమున సర్వకళాశాల లభించుచున్నచో తెలుగు భాషకు కడుహీనదశ కలిగి, తెలుగు జిల్లాల వారు విద్యాప్రపంచమున చాల వెనుక జిక్కుదురు.

ప్రత్యేక రాష్ట్రము పట్ల అభిప్రాయములు భిన్నములుగ నున్నవి. భాషాప్రయుక్త రాష్ట్ర నిర్మాణమే శ్రేష్ఠమని విజ్ఞులంగీకరింతురు. దాని నాజేయించగలిగిన వా రొక్కరును లేరు. మైసూరు లోనగు రాజ్యములలో ప్రధానమంత్రిలుగ నుండిన వి. సి. నూథరరావు గారు ఈన్యాసము నానూనించి యున్నారు. ఆభిల భారతజాతిను సభా స్థాయి సంఘము వారును పదునొకండు తెలుగుజిల్లాలను బాలియమహాసభాంగముగా విశ్వయించిరి. వీరికో తెలుగు జిల్లాల కొక ప్రత్యేక రాష్ట్ర మను మూటను గూడ కొంద ట్కోర్వణాలక యున్నారు. ఆంధ్రులను వారుండినయి, హిందూదేశ చరిత్రలో ఆంధ్రరాజ్య మను నొకటి యొప్పు వైన నుండిన దనియు ఆంధ్రత్వమునొక భావాశ్రయవృత్తి ప్రత్యేకమై యున్నదనియు సాధింపగలిగిన, ప్రత్యేకరాష్ట్రము, బహుశః అంగీకృత మగును.

ఆంధ్రుల పూర్వచరిత్ర.

జాతివిచారమున, మనుస్మృతి నాటి యాంధ్రులుబహిష్కారము ప్రతిఘటించును, ఆరణ్య పశుసంకులుగ నుండిరి.

ఇతరము బ్రాహ్మణునందును వీరు పులిసాది హీన జాతులలో చేర్చబడి యున్నారు. కాని జన్మ చేర విశ్వామిత్ర పుత్ర సంతతిగను కష్టపడబడి యున్నారు. వీరు కాళకశమున హైన్యమును బొంది యుండవచ్చును గానోలు. అయినను విశ్వామిత్ర తేజోలేశము తగిలి యుండుటవలన అగ్రజన్మ సంబంధమును విశ్వామిత్ర సద్భక్త విగృహ్యములను గలిగిని. విశ్వామిత్రులకు అత్యంత శలవ బ్రాహ్మస్వస్తి శంతయు ప్రతిస్పృహి చేయఁగలిగియుండ తదంతకాళులు తరు యుత్సాహశక్తి శలవను న్యాయసంచారము వలనను తమ కొక చిన్న రాష్ట్ర నిర్మాణమును గడించుకొనఁజాలరా!

5వ ఆంధ్రమహాజన సభాధ్యక్షులగు శ్రీ బి.గో.వి. వేంగటరావు పంతులుగారు.

5వ ఆంధ్రమహాజన సభాధ్యక్షులగు శ్రీ కొండా వేంకటప్పయ్య పంతులుగారు.

శ్రీ కృష్ణుని కాలమున కాంధ్రులు ప్రసిద్ధులుగ నుండిరి. ఇందుల కొక్క సిద్ధము చాలును. కృష్ణునితో మల్లయుద్ధము చేసిన చాణూరుడు హరివంశమున ఆంధ్రమల్లుడు అని చెప్పబడి యున్నాడు. పై ప్రమాణముల వలన ఆంధ్రులను సొక జాతివారు అనాదిగ నుండిన స్వప్రచురుమన్నది. యదువంశమున అంధకుడను నొక రాజుండెననియు, అతడు పాలించిన దేశము ఆంధ్రదేశ మనియు ఒక సూచన కలదు. మాతృమున, ఆంధ్రులు రాజులగుదురనియు, ఆంధ్ర భృత్యులు కూడ రాజ్యభారమును వహించుదురనియు, గతము ఏష్యముగ పౌరాణిక సంప్రదాయముచేరమున వ్రాయబడి యున్నది. ఈ పౌరాణిక క్తియే కాలమున కన్వయించినను అత్యంత చక్రవర్తి కాలమునకు ఆంధ్రులు ప్రబలమైరి. అటు తరువాత కొలది కాలమునకు ఆంధ్ర సామ్రాజ్యము మగధరాజ్యము మొదలు కాంచి మండలము కఱకు ప్యాపించి యుండెనట చరిత్రాంకమై యున్నది. దీనికాలమున ఆంధ్రదేశము “జగన్నాథా దూర్భాగాదర్భాక్ శ్రీ ప్రచుగాత్మకాత్” అని నిర్దేశింపబడి యున్నది. అందు ప్రసిద్ధులైన ఆంధ్రనగరముండెనట. కాకతీయులు రాజ్యము చేయుచుండి నప్పుడు ఆంధ్రదేశ వైభవమునకు న్యాప్తికిని ప్రతాపవర్షిమే ప్రమాణము. 14వ శతాబ్ద మధ్యభాగమున రాజ్యము చేసిన సేను భూపాలుని “శ్రీ చక్రార్ధంబు సుదేశ తేరుద” యని యెఱ్ఱా నైగడ సంబంధించి యున్నాడు. వేమభూపాలుని రాజధాని అయిన అద్దంకి మధ్యాంధ్రమున యెడల, ఆంధ్ర వ్యాప్తి ఆ కాలమున నెట్లుండెనో భూభాగవిదులగు మాకుఁ జెప్ప నక్కరలేదు. అటుతరువాత కృష్ణదేవరాయల కాలమున సామ్రాజ్యముకీటకము మొదలు కన్యాకుమారి వఱకును ఏకచ్ఛత్రముగా సాగెను. విద్యానగర సామ్రాజ్యము అస్తమించిన వెనుక కొంత కాలమునకు ఆంధ్రరాజులు జగన్నాథ తేత్రము మొదలు సింహాళమువఱకు వ్యాపించి అచ్చట చుట్ట రాజ్యస్థాపనమును జేసిరి. అవ మండలములలోని నామక భూపాలురు తెలుగువారు సింహాళములోని కాండిరాజులు తెలుగువారు కావ్యలక్షణమునందు వైదర్భిగాడి యని నటుల సంగీతమున ఆంధ్రులను నొక రాగ మున్నదట. ఆంధ్రదేశమున సొకదేశ ముండినవట నిస్సందేహ విషయము. న్యూనాధికములుగ ఆంధ్రదేశము 2000 సంవత్సరముల వయస్సు కలిగియున్నది.

ఇంత ప్రాచీనమగు నీ యాంధ్రదేశమునకు భాష లే యుండెనా? అదియే తెలుగు. అట్లుకాని యెడల కేతన యాజ్ఞ వల్లభాద్రికాని నెవరికొకరు తెలిగించి యుండును? మల్లన గణితశాస్త్ర మెవరి కొరకు వ్రాసి యుండును. తిక్కన తన పద్యనైదు పోవులను జన సంప్రదాయములై వెంపునఁ దుది ముట్టుగ రచించు బూసెను. ఆ జనము ఆంధ్రులు గాని చో నింకెవరుగ నుండురు? పూర్వకాలపు రాజులు చేసిన దానధర్మములు తెలుగుననే యేల యుండవలెను? కాననము లలో కులగోత్రనామచేయములు, మంగళ శ్లోకములు మొద

లగునవి సంస్కృతమున వ్రాయబడినను క్రియాభాగము “దేశ భాషాయాం” అను పీఠికతో నాగర అక్షరములతో తెలుగు భాషాయందు వ్రాయుచుండిరి. ఇట్టివి కొన్ని నెల్లూరు జిల్లా కానములలోఁ గలవు. ఇతిహాసములను పురాణములను జ్యోతిష వేదాంతాదులను ధర్మశాస్త్రములను తెలిగించిన వారు ఆ భాషను మాతృభాష గాఁగల వారి యుపయోగము కొరకు. తెలిగించియుండురే కాని జనము లేని కృత్రిమభాషను నెంపు చేయుటకుఁ గాదు. ఆంధ్రజాతికిని ఆంధ్రదేశ మునకును ఆంధ్రభాషకును స్వరూపస్థితి ఈ విధమున సిద్ధమయినది. అయిన నీ కాలమున ఆంధ్రజాతి యెద్ది యని యడిగిన ప్రత్యుత్తరము సులభముగాను, కాలము కడచిన కొలది సంగీర్ణము లేర్పగుచున్నది. ఏ జాతిలోను నిలులనే యుండును.

ఆంధ్రోద్యమతత్వము.

ప్రకృత విషయమునకు భాషాపక్షమున తెలుగు మాతృభాషగాఁ గలవారందఱును ఆంధ్రులే యగుదురు. దేశ భాషను బట్టి చూడ ఏ దేశమున తెలుగు భాషయే ముఖ్య భాషయై బహుజన భాషగా నున్నదో అట్టి దేశవాసులను ఆంధ్రులనడగును. తెలుగు మాతృభాషగాఁ గల వారనే క మండలములలో నున్నారు. తెలుగు భాషయే ముఖ్య భాషగాఁ గల మండలములు ఇన్ని యని చెప్ప సలబియై యున్నది.

ఆంధ్రదేశగత బంధములు భాషావిష్ట బంధములు గాక ఆంధ్రత్వమున వ్యక్తియు స్వతస్సిద్ధమై వెలయుచున్నది. కొన్ని స్పష్టవిధానముల మందును తిథ్యాది నిర్ణయము లందును ఆంధ్రాచారమున ఆంధ్రసంప్రదాయమున గ్రంథము లందుఁ గానవచ్చు చున్నవి. ఈ ఆంధ్రత్వము ద్రావిడుల మీదను కొన్ని విషయముల వ్యాపించి యున్నది. వైష్ణవ స్థానములగు శ్రీ రంగాది దివ్య దేశములందును ఆంధ్రసంఘాంగ ప్రచారమే వాడుకలో నున్నది. ఆంధ్రత్వము ఒకానొక జనసముదయమునకు సామాన్యోప లక్షణము కానిచో నిట్టి ప్రశంసకవకాశము కలుగఁ జాలదు. ఆంధ్రు లనువారు చిరకాలము ఒక దేశమున నండి ఒక్క సామ్రాజ్యమునకు లోబడి ఏకవిధములగు కట్టుదిట్టములకును ఆచారములకును బద్ధులైయుండిననే తప్ప ఆంధ్రాచారములు ఆంధ్రసంప్రదాయ ము లనునవి యేగ్గుడి యేదేశముననున్నను ఆంధ్రునికి అనుష్ఠేయములుగ నుండఁజాలవు.

ఆంధ్రత్వమున నింకొక అద్భుతతక్తియుఁ గలదు. ఆంధ్రేతరులు ఆంధ్రదేశమునఁ జేరిన తరువాతను వారి వారి స్వభావలను మాని తెలుగునే మాతృభాషగా గ్రహించి యున్నారు. ఆంధ్రులన్నజో ఏ దేశమందున్నను ఎంత వికృత రూపముననైనను వారి మాతృభాషనే వాడుకొనుటయే గాక వారి చుట్టుపట్టున తెలుగు వ్యాపకము చేయుచున్నారు. ఇది వీరి మాగ్ధ్యమునకు దృష్టాంత, మందురు కాబోలు. కాదు, ఇది వీరి మాతృగౌరవమున ప్రేమాభి మానములను చాటుచు

న్నది. తిరునల్వేలి మొదలు బొంబాయి వఱకు అచ్చదుచ్చట గల ఆంధ్రులను జూచిన నీ విషయము తేటపడఁ గలద అదేద్యమయిన ఆంధ్రత్వవ్యక్తి యున్నదనుటకు ఈ సాక్ష్యము చాలును. ఇకయుఁ గావలయు నన్న తంజావూరు, తిరుచినాపల్లి, మధుర జిల్లాలలో పుట్టిన విజయవిలాసము, సత్య భామాసాంత్వనము, హాస్య మాహాత్మ్యము, రాధికాసాంత్వనము, వైజయంతి విలాసము - పాస్వతీపరిణయము లోనగు నుత్తమ కావ్యములే ప్రమాణములగు. వీనిపై త్యాగయ్య గారి కృతులఁ జెప్పి ద్రావిడ దేశమున ఆంధ్ర భాషము ఆవరించి నదని చెప్పవచ్చును. అనాదినిధము లగు వికృతభాషములు స్థిర పడియుండు నట్టియు, దేశముచేతను భాషచేతను ప్రత్యేకింపఁ దగి యుండు నట్టియు, జనమును ఒక రాజ్యభాగముగాఁ జేర్చుటకుం దేమియు స్థానిత్యము లేదు. లోకమం దంతటను పట్టి భాషయే ప్రబలుచున్నది. ప్రస్తుతపు విరోధా సంగ్రామములోను జాతి సంఘీన ప్రశంసయే విశేషముగ గనుపడు చున్నది. దేశముల సేర్ప వదలి స్థానములు, ట్యాటనులు, పెచ్చులు స్థావులు, పోలులు అను మొదలగు జాతినామముల వ్యవహారమే బలమగు చున్నది.

ఆక్షేపములు.

తెలుగురాష్ట్ర మేర్పడిన యెడల తెలుగు మాతృ భాష గానివారిని నంగుండి వెడలఁగొట్టుదురా? తెలుగు మాతృభాషగాఁ గలవారెచ్చటెచ్చట నున్నను, వారి నందరిని ఈ యావరణములో నిమిడ్చెదరా? యని కొందఱు విచి త్రమైన ప్రశ్నలు వేయుచున్నారు. ప్రత్యేకరాష్ట్రభావము, తెలుగు ముఖ్యభాష యగు ప్రదేశములను అనగా తెలుగు జిల్లాలని ప్రసిద్ధముగ వాడుకొనఁబడు మండలములను ఒక చిన్న రాష్ట్రముచేయుటయే కాని తెలుగు మాతృభాష గాని వారిని లేచి పొచ్చుట గాదు. తెలుగు మాతృభాషగాఁ గలవారెచ్చట నున్న వారందఱు ఈరాష్ట్రముందే నిలిచి యుండవలయుననియు కాదు.

ఇప్పుడు మద్రాసు రాజధాని సమీపిండ్గా తెలుగు జిల్లాలకు కాంగల వ్యయమున కంటెను ప్రత్యేకరాష్ట్రము వలన వ్యయ మధికమగు ననియు అధిక వ్యయమును సరిపెట్టుటకు క్రొత్తపన్నులు గాని ఉన్నపన్నుల పెక్కువ చేయుట గాని ఆవశ్యకమై యుండునని యొక ఆక్షేపణము.

ప్రత్యేక రాష్ట్రమువలన లాభములు.

అక్షాస్త్రప్రవీణులగు మాస్యులు కొందఱు లెక్కలం జూచి పదునెండు జిల్లాల మీద కాదగు అధికవ్యయము అత్యల్ప మనియు, ఏమగునకు దోమకాటు సంఘీదనియు నిర్ధారణ చేసియున్నారు.

ఈప్రకరణమున, విశేషవిషయములను అధ్యక్షక స్థానము నుండి ముహూర్తకాలములో విని, సంతోషించఁ గలరు.

రాష్ట్రాభివృద్ధికి ఆంధ్రదేశమున పెక్కు వసతులు గలవు. మన పప్పు నదుల క్రింద పారుదల యెక్కువచేయఁ గలరు. చిల్లర నదుల కానకట్టలు కట్టి వృద్ధి చేయవచ్చును.

నాకావాహనములను వృద్ధి పుట్టించుటకు మొదలుపెట్టినది. ఇదియును కలనము అగ్రణ్యముల కలనము అయినను ఎక్కువ కాగలదు. అచిరకాలమున వ్యయమున కంటెను ఆయమే యెక్కువ యగును.

అంధ్రరాష్ట్ర మేగ్నడియెడల ఉత్తరమండలముల వారు విజృంభించి యితరుల నణగ గ్రోల్చుచున్నది యొక భ్రమ. ఎప్పుడోని తెలిపేటటు గలవారే ముందుకు వచ్చుచుండురు. “దీక్షా బుద్ధివంతో బ్రహ్మ” అని చెప్పబడినది. ప్రత్యేక గాఢ్య సమస్య.

రాజధాని ఉత్తరజిల్లాలో పెట్టిన యెడల చేరువనుండు చెన్నపట్టణమున కదలకొని దూరాగ్రేయ మేల చేయు కలయు నని కొందఱుగ వచ్చును. ప్రత్యేకాంధ్ర రాష్ట్రము అవశ్యకము అని నిర్ణయించుకొనిన యెడల రాజధానియెచ్చట నుండవలయును, రాజ్యాంగమును జరుపుటకు ధన మేక్కుడి నుండి తేవలెను అను మొదలగు సంజేమాములు తమంతట శామే నశించి పోవును. “న చ జానపదం దుఖం ఏకశ్యో చితు మన్వత్తి.” బహుజన సౌఖ్యము కొఱకు చేయు సంకల్పము ఒకామెకనికి హానికరముగ నుండునేమో యని వదలదగినా? రాజనీతి యందుగారి లోక వ్యవహారములందు గాని ఇట్టి యాలోచన నెవ్వరు జేయరు. ప్రత్యేకరాష్ట్రము రానున్న కాలమున రాజధానియ నెల్లరు వనతి యగుచో టున నే స్థాపించబడు ననుటకు సంజేమాము లేదు. ద్విరాష్ట్రము నుట్టింపఁ జేసి ధాన్యకటకము రాజధానిగ జేయవలయునని ఎవ్వరికోరికయుఁ గాదు.

ప్రత్యేక రాష్ట్రము కొరఁదగి యున్నను నెల్లారి కక్కురలేదనియు, ప్రత్యేక రాష్ట్రము కలన నెల్లారికి లాభమే పాటి యుండదనియు నొక నూతనము. ఇప్పుడు రాజధాని నెల్లారిలోఁ గాక చెన్నపట్టణమున నున్నది, చెన్నపట్టణము కలన మనకు కలుగు మేలుమరియొకచోట రాజధానియందైన కలుగదని తలంచుటకు కారణములు గానరావు. ఒకరు “అపును” అనఁగ వానిమాటయేల సాగరతనని మరి యొకరు ప్రతిపక్షము బూని “కాదు” అనుట కొందఱులకు చూచుచు న్నారము. ఇప్పుడు తిరునాళ్ళు, సుధుర, రామనాథపురము జిల్లాలవారును మలయాళము, దక్షిణకన్నడము జిల్లాలవారును చెన్నపట్టణము అతిదూరమున నున్నదని కొందఱు నెల్లారికినట లేదు. అంధ్రరాష్ట్ర మేగ్నడి చెన్నపట్టణమున కంటెను కొంచె మెక్కువగు దూరమున రాజధాని యేర్పడినట్లు ఒక్క పెట్టున నెల్లారివలన చెప్పగని చూపన సంభవించినట్లుగా? అంధ్రరాష్ట్రమునకు చెన్నపట్టణమే రాజధానిగ నుండి యితర ప్రదేశములకు నురియొక చోట ముఖ్యపట్టణ మేర్పడినను ఏర్పడవచ్చును. ఇది సామాన్యము గాదు.

రాజధాని లక్షణముల నిధించుచు శుక్రయం “అ సింధు నాగమామాలం, నాతి మాన సహీదం, సువర్ణ సమభూదేశం” ఇత్యాదులకెన్నె? గాని రాష్ట్రమున కంటెయు సుధ్య భాగమున వృత్తమునకు శీత్రమునకలె నుండవలయు చెప్పి యుండలేదు. ఏ రాజధాని యాయనను అటులున్నవా ననకీంచి చూడఁడు.

చెన్న రాజధాని అంధ్రదేశము.

ఈప్రతి ఇంద్రుడొక కంటెనీ వారు చెన్నపట్టణమున నివేశనము కుదుర్చుకొని నప్పుడు తరువాతి నూటయేబది యేండ్లకును ఇన్నా లేండ్లకును తమకు రాజ్యము లభించగలదని ఉద్దేశించినవారు కాదు. వారికి కాలయొక్కయు వ్యాపారములయొక్కయు తేజము కొఱకు వారి బుద్ధిసూక్ష్మముల చేతను దూరదృష్టి చేతను చెన్నపురి రాజధానిలో చేరిన మండలములను సమనెనిమిదన శతాబ్దపు కడ భాగము నుండి పందొమ్మిదన శతాబ్దపు మధ్యభాగము వఱకు కొంచెము కొంచెముగా కళపఱచుకొనిరి. చెన్నపురి రాజధాని చదర కట్టుగాఁ జేసికొని దానికి మేరువుగ చెన్నపట్టణము నిర్మింపఁబడినది గాదు. అందుచేతనే భూపటమును జూచిన మన రాజధాని తేత్రగణితజ్ఞులు గుర్తెలుగని యొక వికార స్వరూపము కలిగియున్నట్లు తెలియను. ఈ వికార స్వరూపము నుండి తెలుగు జిల్లాలను మాత్రము వేరుచేసిన నంతయు చదరము గాదు, గాని, కృష్ణానది మొదలు దక్షిణభాగ మొక చదరమును, దీనికి వైభాగము ఒక ఆహతమును, గలవి యగును.

కొన్ని వివరిత వాదములు.

చిరకాలముగ కలసి నెలసి అన్నదమ్ముల వలెనుండు ద్రావిడులకు అంధ్రులకు ఎడబాటును వైరుసవ్యమును కలుగునని—ఇదియు భ్రమయే. చెన్న రాజధానిలో కట్టాటలు మహారాష్ట్రులు తురకలు లోనగు వారున్నారు. వారి కట్టి వైరుసవ్యము కలుగునని యెన్నడు నెవ్వరును వాదము చేయుట లేదు. ద్రావిడులకు మాత్రము అనూయ కలుగు ననుట

వారి కొక దుట్టులము కల్పించుట యగును. విజయనగర కళాశాల ప్రధానోపాధ్యాయులు కామానుజాచార్యుల వారును విశాఖపట్టణ కళాశాల ప్రధానోపాధ్యాయులు శ్రీనివాస అయ్యంగారును మున్నగు అనేక ద్రావిడులు ప్రత్యేక రాష్ట్రము నొప్పుకొనిరి. భాషాప్రయుక్త రాష్ట్రముల నేర్పఱచుటకు ప్రముఖు లందఱు నామోదించియున్నారు. ప్రత్యేక రాష్ట్ర మేగ్నడి నంతటనే అంధ్రేతరుల కిదట నిలువ నీడ లేదందురా? ఎన్నడును అనరు.

దక్షిణ జిల్లాల వారు కొన్ని విషయముల ఇతర జిల్లాల వారి కంటెను ముందు మిగిలియున్నారనియు మనకు ప్రత్యేక రాష్ట్ర మేగ్నడియెడల వారి సాహాయ్యము తప్పిపోవుననియు భయపడుచున్నారు. ద్రావిడుల నల్లంఘించుట మన యుద్దేశము కాదు. గాని ఏ విషయమున వారి సహాయము కూర్చునై, మనకు జరుగుబాటు తేకపోవునో తెలియదు. నైలు మార్గములు మనకంటె చాల ముందుగ దక్షిణజిల్లాల కేర్పడినవి. అందువలన కొన్ని లాభములు మనకంటె ముందు వారికి అగతికముగ కలిగియుండును. మద్రాసు నుండి తంజావూరికి నైలు 1877 సం॥నులో నిర్మింపబడినది. అంతకు పదునైగు సంవత్సరములకు ముందుగ నే తంజావూరు జిల్లాలో ముఖ్యపట్టణములకు నాగపట్నము నుండి నైలు నడచుచుండినది. బెజవాడకు 1889 వ సం॥ములోను అంతకు వైభాగములకు ఆరల నాలుగు ఏండ్లకు నైలు ఏర్పడినది. చెన్నపట్టణము నుండి ఉత్తరజిల్లాలకు నైలు బాట 1899 వ సం॥ మునో ఆప్రాంత మునో యేర్పడినది. ఈసభ్య కాలవ్యవధి కలన కలిగిన లాభములు మనకు మెను చిక్కి చేరగలవు. ఇంతమాత్రము భేదము గాక యితర మేమియు లేదు. నైలుతేని కాలములో తెలంగా జిల్లాలవారు తిరువాత్తూరు మొదలు బొంబాయి వఱకును అచ్చటచ్చట చేరి నుంచి క్షితుల నున్నారు. ఇందులకు నిదర్శనములు ఇరికణకే మామబడియున్నవి. తంజావూరు జిల్లాలో నైలు ఏర్పడిన కాలమునకు కొంచె మింనుమింనుగ దత్తనండ్ల ముఖద్వారముగ కడపజిల్లాకు నైలు వనతి యేర్పడినది గాని జనహీనమున గోగభూయస్యమును అగు దేశముగుటచేత అదేవంత శ్వరలో వికాసమున బొంద లేదు. ఇతర గంప దలఁగలిగి వైనదెప్పిన లోపములు లేని నుటూరు బెజవాడ కాకినాడ విశాఖపట్టణము లోనగునవి నైలుమార్గ మేర్పడిన కొందఱి కాలముననే బహు కృషిచేరిరి.

బ్రాహ్మణేతరీవ్యయము.

బ్రాహ్మణ బ్రాహ్మణేతర ప్రశంసయు కొంతవఱకు ఈ ఆంధ్రోద్యమమునకు అడ్డువచ్చును. ఆంధ్రోద్యమము బ్రాహ్మణప్రేమిమై బ్రాహ్మణుల లాభము కొఱకు ఉద్దేశం పఱచియున్నదని కొందఱువాదము. ఇంతకంటెను అన్యాయమైన అభిప్రాయ మింకొకటి యుండఁగలదు. సాకోహిష్టిము, (యాజురు) సాకోహిష్టియత్నము, రాజకీయాధ్యోగములు తన్ను మిగిలిన అన్ని కృత్యములను శత్రుయ కల్పములను ప్రాయికముగ బ్రాహ్మణులకు లేవు. ఉపాధ్యాయత్వమును, రాజకీయాధ్యోగమును సంపాదించునట్లుయందు బ్రాహ్మణులకుఁ గల శకులంబియు బ్రాహ్మణేతరులకును గలవు. విశేషముగ భూస్వాములు జుర్రాకానాలు రాజులు బ్రాహ్మణేతరులై యున్నారు. నరసామాన్యములకు జీవనాధారములై ఆత్మంతాపశ్చక్కుమలైన వృత్తులు కళలు బ్రాహ్మణేతరుల కళముననే యున్నవి. జనసంఖ్య యందును బ్రాహ్మణేతరులు బ్రాహ్మణుల కంటెను మిక్కిలి అధియుగ నున్నారు. పట్టణ వాసులగు బ్రాహ్మణుల విషయ మటుండే పట్టణాల్లోని బ్రాహ్మణులందఱు అచ్చటి కాపవారిని ఆశ్రయించియే జీవించుచున్నారు.

యథాస్థితి ఇటులండ ఈ ఆంధ్రోద్యమము కేవల బ్రాహ్మణజన్యమని చెప్పఁగలదు. బ్రాహ్మణుల కంటెను ఆత్మధికమైన పట్టుదలఁగలిగి ఆంధ్రోద్యమమును సాగించుచున్న బ్రాహ్మణేతరుల కనేకుల నీసభయందే చూచుచున్నాము. ఏ కారణముననో చిరకాలముగ సామాన్య బ్రాహ్మణేతరులకు బ్రాహ్మణ సామాన్యమునకు ఒకవిధమైన మర్యాద చూపుచుండెను. బ్రాహ్మణులను తదితరులను విద్యాప్రావీణ్యము నందును బుద్ధితేజతయందును పరస్పరము స్పృహించుకొని బ్రాహ్మణులంతటి విద్యాబుద్ధులు గలవారు తదితరుల యందును ముందుకు వచ్చుచుండు నీ కాలమున ఆ ప్రాచీనమర్యాద కొంత సంస్కార్యమై ఉభయములకు సాధార్య మెక్కుడగు కొలఁదని క్రమముగా నశించును. బాతిబ్రాహ్మణ్య స్థానము నందు ఆశ్రయ బ్రాహ్మణ్య మేగ్నడునేమో. బ్రాహ్మణులకు బ్రాహ్మణేతరుని హీనునిగఁ జూచుచున్నాడని సాక్ష్య పెట్టుచున్నారు. చదువు చేత కొంతయు చిరకాలముగలవగు నాడుకచేత కొంతయు, వాచాభేదములచేత కొంతయు సంభాషణా సౌమహర్ష మెటుగక కొంతయు నిమోక్షతముల గపడుచున్నవి, గాని దీర్ఘదృష్టితోఁ జూచిన పనిబూని బ్రాహ్మణేతరుని అవమాన పఱచవలయునను తాత్పర్యము లేదు.

విరాట్ పురుషుని కర్ణించుటలో బ్రాహ్మణులకు ముఖమనియు శూద్రులకు పాదబండనియు చెప్పబడియున్నది. పాదబండగా పీఠము: నిలకడ కాధారము. ఇట్టిస్థానమును సరుస్థయము చేసికొనినచో ముఖసాదముల కభేద మేర్పడును. “సర్వభూ సాక్షిసాదం తత్స్వస్థితోఽక్షి సోముఖం” అని గీతాప్రమాణము కలగు. మనకు సమదనవ్యక్తి బ్రహ్మవ్యూహమునలేనే అంతటను కండ్లు కాన్ము కలదియై యున్నది. ముఖసాదభేదము చెప్పవలసి కాదు. నరసంహారముచేరి అట్టి వ్యక్తియగుచున్నది. సీహస్యములు పరగణించ నక్కరలేదు. పూర్ణావతారములని ఆక్షేప లంకర గ్రహించు శ్రీమారుక్మణులు బ్రాహ్మణుల నింట బుట్టిన వారు గారు. అయినను ఆరెండు అవతారములకుంల పూర్ణుని వాచునీతి, పోతురామునికెగలవా? రాముని కాలముననే “నామోగామో గాయ ఇతి ప్రజానాం అభివక్త కథాః” కృష్ణుడున్నచో “యసాధి మనస చిపుండు మనవియ్యను, మనకలుండు, మన బాంధవులకుఁ! మనవిరుడు, గురుకు శవం”. ఇవి తాటిమాకులలోని వ్రాత లందుకుగాఁగోలు. సర్వాస్పద్యును జాన్తుండు ద కా క తా క ము ల లో పగశివం బడుచున్నాండు. అతఁడు బ్రాహ్మణుల ఁదా? వైశ్యుల యాభ్యుల లోనా వైశ్యుల నానునారులలోను బ్రాహ్మణేతరుల కేకులున్నారు. పూర్వకాలమునను చాణక్యుడు జీర్ణకుడ్డములలో కాపురముచేయుచు చంద్రగుప్తునికి ఆసేతుహిమాచలము ఏకచ్ఛత్రాధిపత్యముగ గట్టిపెట్టెను. ప్రతాపరుద్రుని బంధమువ్వఁగ లేక సింహాసనాన నుండిన మహాబంధి యుగంధరుడెమియాంచి విచ్చివాడై తిరిగెనో? సాయణ మాధవుండు కట్టాటక రాజ్యస్థాపనము చేసి బంగారువానకు రిపించితుడకు సన్నాస్యసమును స్వీకరించెను. ప్రాచీనకాలము నందలి బ్రాహ్మణప్రముఖులకును బ్రాహ్మణేతరులకును అన్యోన్యవంఝుండెను. మహావృద్ధియులును మనతోఁ గలసి మెలసి యుండినదే గాక వారిలో ప్రభువులైనకొండలు మనభాషాపోషకులుగ నుండిరి. తపశ్శివసంకరో సాఖ్యాన కృతిపతి మత్స్యభ రాముడు మహావృద్ధియుండెను. యయాతి చరిత్రకృతి నందినది ఆమీక భావండు. ఈరెండు గ్రంథములకు వ్రాసిన వారు బ్రాహ్మణులు. దేవీయ వైక్రవులు మన భాష నాడరించి బ్రాహ్మణులచే కావ్యములు వ్రాయించు కొనియున్నారు. నేవాంతరసాయనమును సర్వేశ్వరి మాహాత్మ్య నామాంతరముల తోళ్ళచలక్రమము నిండులకుఁ జూచును.

బ్రాహ్మణేతరులు బ్రాహ్మణులం గూర్చి కినియుట కేమి యవకృతి కలిగినో? బ్రాహ్మణ సుబంధముగల ప్రతి వ్యవసాయమును హానికరమునక మాన్వత్తితోఁ జూచిన యెడల కాలివాను చెప్పినట్లులు “ప్రకృత్యా యద్యక్రం తదపి సమరేఖ” యగును. చిత్రశ్వము మఱి విరోధకారణము జేకొండు లేదని జె. యస్. మిత్రాచ ఈ స్పష్టము చెప్పియు న్నాడు. చాతుర్వర్ణ్యము వారిలో నిష్ఠింపి విదేవ్యకాగణములిపు డేమియు అ కురంద లేను. కావున ఈవైరుసవ్యము కేవలప్రాంత నిష్ఠమై యుండవలెను. ఈ ప్రాంతిని కదలి నిజ స్వరూపమున మెంజోరులకు సాబ్రాహ్మణ్యము వెలయు విధము నన్వేషించ వలయును.

బ్రాహ్మణిత్వము.

చెన్నపురి రాజధాని మొక్క విస్తీర్ణములోను జనసంఖ్యలోను తెలంగా వారి వ్యాప్తియు సంస్థయు నగమునకు మించియున్నవి. ఇంత గొప్ప విస్తీర్ణమును జనసంఖ్యయుగల దేశభాగము రాష్ట్రము చేసిన, వీర పరచాలక ఇప్పటి కంటె గురచుచుగను, శ్రీష్టికరముగను, లాభకరముగను నుండగలరు.

మన వ్యవహారములకు మన బాషలో జఱుపు కొనఁగలము. ఇందలి మేలు ఎట్టి మోటు వాని నైనను తెలియఁగలదు. చుడియు మన రాష్ట్రములోని ఆయుము ఇంజే వ్యయచుగును. అధికవిషయమున విడియు గొప్ప లాభమే యున్నది. అంధ్రదేశము ప్రజాహీనమును ప్రతిభాశూన్యము నైవది గాదు. రాజ్యాంగమునకుఁగావలయు సాచిర్యణము అచ్చటనే లభింపగలను. కవులలో నన్నయతొక్కఁడ శ్రీనాథ పోతనారవులు, స్వాత్మవిధాయకులలోను, సంస్కర్తలలోను, ఏతేశ్వరోపాధ్యాయుని, భాషాసాండిత్యమునకు శాస్త్రుశాఖం తత్వమునకు నల్లినాధ సూరిని, సంశితప్రపంచమున త్యాగరాజ స్వామిని, నీతిబోధయందు మహామోగి వేమనను రాజ్యభ్రంశ్ర ప్రావీణ్యమునందు అక్కన మాదన్నులను, ఔత్తర్రాజ్య చరణమున కృష్ణ దేవరాయలను వాణిజ్యమున అచటి తిప్పయ కృష్ణిని గనినట్టి ఆంధ్రమాత నేను వంధ్యయ్యయినా? మతానార్యులఁ జూచిన శ్రీ రామానుజుల ప్రభు శిష్యులలో ఆంధ్రప్రజ్ఞులు శ్రేష్టులు, శ్రీ రామానుజుల వారి కాలానంతరము వారి కీతిము నధిష్టించిన మహా పురుషులలో నందిశ్య గారు పూర్వాశ్రమమున నియోగివారు. చుప్పయతమున శ్రీ మధ్వాచార్యుల

వారి ప్రియమైనవలయు పీఠము నలంకరించిన సరహరి తీర్థల వార ఆంధ్రప్రదేశ్. ఇక కాంక్షనీయమైనట్లయితే తెలుగు దేశము లోని పుష్కరి విరూపాక్షము లోనగువని యటుండ, కన్నడ దేశములోని శృంగేరి పీఠము లోనగు వానిని పారంపర్యముగ తెలుగు వారే యధిష్ఠించు చున్నారు. లింగాయత మతస్థాపకులగు బసవేశ్వరుల వారు ఆంధ్రులని ప్రసిద్ధి గలరు. భూష్టర దేశములోని వల్లభాచార్యులు ఆంధ్రులు. ఈ విధముగ నానా దేశములలోను నానా విషయములలోను మన యాంధ్రులు ప్రఖ్యాతులై అధిష్ఠియుండు పూజ్యులు యున్నారు.

ఆంధ్ర స్త్రీగణమును విఖ్యాతచారిత్రము గలది. నిక్రమ దగ్గనముగ శాస్త్రమున నాయక పునానియు, కవిత్వమున మొల్లయు, తత్వజ్ఞానమున వెంగనయు ప్రభుత్వయందు గుర్రము దేవయు అన్య సామాన్యమనిషి వతులగు నుండిరి.

సాహిత్యసహజమున నునవనుచిత్రము సంస్కృతమునను అనవమునను ప్రసరింపఁపడి యున్నది. నాతునికి సోమ నానగు భీమకవి శ్రీనాథుడు లోనగు వారు బహుభాషలుందు. ఈ త్రువ కవిత్వముగ జెప్పఁగలిగి యుండిరి.

రెండు తరములకందను పూర్వీకు లంతటి ప్రసిద్ధులు ఆంధ్రదేశము నలంకరించి కీర్తిశేఖరులు. గుంటూరు నుండల వాసులయిన నందిరాజు సూర్య గారు మహిమగ సంతానమునకు పోయి క్రమముగ దివాంజి పదవి వహించి శాస్త్రముగ రాజకార్యము జరిపిరి. బందరు కాపురములగు నేమూరి కృష్ణరావు గారు తిరువాన్కూరు సంస్థానమున దివాంజి పదవియు కీర్తిబడసిరి. మద్రాసు సర్వకళాశాలలో మొట్టమొదట ఎం. ఏ. పరిక్ష నిచ్చిన వెలగపూడి సుందర నాయుడు గారు నెల్లూరుకు చేరువగును చెన్నూరి వారు.

ఇంత రేల ! ఏబది రేండ్ల క్రిందటి కలికును చెన్న పట్టణమున తెలుగువారి ప్రాధిక మెక్కువగ నుండెను. ఈ త్రు ర జిల్లాలనుండి చెన్నపట్టణమున కేరన వెలనాటి బ్రాహ్మణులు పుష్కారు వెలనాటి ప్రభువులని పేరుగ లగి యుండిరి. ఈ ప్రాధికమయ్యు ఆంధ్రమాతృప్రస్థశక్తివలన గలిగినది. ఇట్లు శక్తిస్థితి ప్రతిభా సంపన్నమయ్యుండు నీ యాంధ్ర దేశము నుద్ధరించి దీనికి స్వస్వరూప మేర్పఱచుట కంటెను ఆంధ్రపుత్రులను ముఖ్యతరయిన విషయము మరి యొకటి లేదు. తెలుగు జిల్లాల దేశీయ మహాసభకాక అంగముగ నెవ్వడిన తరువాత ఇతరవిషయముల గూర్చి ముచ్చటింప వచ్చును.

ఆంధ్రజనమునకు ఆంధ్రముననే ఉత్తమయిన వాఙ్మయము గలదు. గ్రంథసంచయము గలదు. పురాణేతిహాసములు వైద్యగణిత జ్యోతిషకాస్త్రములు నీలిమత తత్వజ్ఞాన గ్రంథములు ధర్మకాస్త్రములు ఆంధ్రవాఙ్మయమునకే యున్నవి. కొరవడిన వానిని ఆధునిక పండితులును శోధకులును వ్రాయుచున్నారు. ఆంధ్రుల చరిత్రమును ఆంధ్రవిజ్ఞాన సర్వస్వమును ఇందుకు నిదర్శనము లగుచున్నవి. ఆంధ్రపత్రిక ఏకవచన ప్రయుక్తపురుష ప్రబోధితమై నానాటి ప్రపంచ చర్యను ప్రతియాంధ్రునికి సులభసాధ్యము చేయుచున్నది. నానేకుండగుట బహుభాషా వివక్షత ప్రకటించుగది ముఖాంశమున ఆంధ్రాంధ్ర దైనికపత్రికను వెలనాటి కేసి ఆంధ్రుల కొనంత దీర్చి సమకట్టవలెను. ఆంధ్రకృత్తి గొప్ప కావిత ఏ మనగా ఆంధ్రులు కొందఱు తా మాండ్రునని తెలియక యున్నారు. కొందఱు తెలిసియు కాగదు కొనచున్నారు. ఆంధ్రునికి “ఆంధ్ర స్వరసి” యని తెలుపవలసి యున్నది. “ఆత్మానందామల ధ్వజ”యని ఒక్కొక్క ని నిరూపిం ద్రుండె మేల్కొలుపవలసి యున్నది. సిద్ధము సాధ్యప్రాయ మగుచున్నది.

ఈ ప్రయత్నమునకు ఆకూర్చిన కీర్తిని ఈ మహాసభా నాయకత్వమునకు కరించుట భావ్యమైయున్నది. ఆంధ్ర నేపాదీతులగు శ్రీ కొండ వెంగుపూజ్య గారిని అభిన్నాభిప్రాయమున నేర్పొంటిము. బందరు గుంటూరు జిల్లాలలో వీరు సుప్రసిద్ధ వ్యాఖ్యానవాదులుగ నుండి విద్యామండల ప్రాధిక ప్రకాశ్యత్వములను ఆంధ్రోద్యమమునకై విరచి గిందు చున్నాని నేకుండ్రులయల వారి కవచావళి వచించిన ధ్మగు. ఆ వాటి రూక్షణల్యాదుల భావనావళి నుండు ఆధ్యాత్మిక సాక్షాత్కారము సామసింపెను. నేటి ఈ యాత్మచరిత్రములు ఈ యాంధ్రదేశమున కభాముఖమున మన కంటెకు ఆంధ్రవాఙ్మయమునకు సాక్షాత్కరింపఁజేయవలెను. వీరి యాత్మచరిత్రము ఈ మహాసభా నిర్వహణ కై వలెను తోలి యాత్మచరిత్రము నీ సాక్షాత్కారమున కే ను సామసింపవలెను. సాక్షాత్కరింప కై వలెను ఆంధ్రలో మునకు విమర్శనకై కీర్తిప్రదించు గాత! ఆంధ్రోద్యమ ప్రయోజనము అభివృద్ధియగు మార్గముగత!

అధ్యధ్యక్షోపన్యాసము.

ఈ దినము నాజీవితమునందొక్క మహామదిసము. నేటి మహాసభకు నాకధ్యక్షత మెసంగినందునకు మీకును ఈ మహాజనసభా సన్మానసభవారికిని హృదయపూర్వకముగ కృతజ్ఞతావందనముల సమర్పించుచున్నాను. ఈ నా యాంధ్రలోక మొసంగదగిన గౌరవపదవి యింతకన్న హెచ్చగునది ఘోర కృతజ్ఞతేదని నాయాశయము. ఇంతటి గౌరవభార మల్పజ్ఞుడ నగు నేను వహింపజాలను గాన నీయాంధ్రోద్యమము మొట్టమొదట ఏ మహానీయుని మనోవిధిని పొడచూపెనో, ఏబుద్ధిశాలిరీ యుద్ధమాంతురమును తగు దోహదములుచేసి పోషించినో, ఏవేశభక్తు లీదవ్యములొనని నారాధనచేయ మొదలిడినో, ఏజ్ఞానవంతు లీ మహాతత్వమును గ్రహించి యాంధ్రలోకమున ప్రకటించినో, ఏమహాగ్రబుద్ధు లీయుద్ధయమునందలి మూలనూత్రము ఈ యాంధ్రజనులకు మాత్రమేగాక ఆఖిల భారతీయుల స్వపరిపాలనావిధానమునకు ప్రాతిపదికయని నిరూపించినో, ఏమహావక్తలు ఈ నూతనసందేశము పట్టణములలోను, పల్లెలలోను, పండితులకును, పామరులకునుగూడ బోధించి దేశమందెల్లయెడల ప్రతిధ్వనింపజేయ సమకట్టినో, ఏపవిత్రహృదయులు భక్తిపూర్వకముగ కానుకలసొంగి ఈ మహాద్యమవాఙ్మికి సాధనముల సమకూర్చినో, ఏయుదార మనస్కులు ఏదేశా రాధనతత్పరులు ఏపావనచక్రములు ఆంధ్ర మహాద్యమ కార్యదీక్షావహులై తమ సర్వస్వమునైన ధారపోసి మహాప్రయత్నమును సాఫల్యముగావించి కృతార్థులగుటకై సంసిద్ధులుగనున్నారో అట్టి జ్ఞానశీలరు, విశాలహృదయుల, దేశసేవాభురంధరుల పాదపద్మములకు మొక్కి మియాజ్ఞలై కొని యీ గౌరవభారము వారిపై వనించెదను.

ఇప్పుడు వాత్సల్యముతోడ అగ్రాసనాధిపత్యమునొసంగిన నాకు నపూర్వపురుగు ఈ నూతన మాగ్ధమున మాతృసేవ యొనర్చుటకు అనకాశము గల్పించినందున మీకు ననేక నమస్కృతుల నొనర్చెద.

ఆంధ్రోద్యమమునకు పంచాబ్దులు లిప్పటికి పూర్తియైనవి. ఇంతవరకును బాల్యవిప్లములు తొలగిపోయినవి. దైవానుగ్రహములన మిగిలిన బాల్యవర్ణమును నిట్లనేగడపి కామరయావనముల క్రమముగ బడయును గాక !

ఏ మహానీయుని దిగ్విజయము శ్రవణమాత్రముననే ఆంధ్రజనుల హృదయములకు పరితోమము కల్పించునో, ఎవ్వని గ్రంథరాజములు ఆంధ్రవాఙ్మయమున కమూల్యములగు భూషణములొ, ఎవ్వని కవిత్వము ఆంధ్రకవిబృందమంతయును మేల్బుంటిగా గ్రహించుచున్నదో, అట్టి పవిత్రచారిత్రికుడును, ప్రజ్ఞానిధియును, కవిసార్వభౌముడునగు తిక్కనసోమయాజి మహాకవిత్వదీక్షావహుడై ఆంధ్రావని మోదముం బారయునట్లు ఆంధ్రభారతేశ్వరులు పడువైదుర్యములును రచించిన సావనశ్లమియ్యది గావున ఈ నెల్లూరుపురంబున ఈ పినాకినీ పుణ్యనదీతటంబున ఈ యాంధ్రమహాసభ సమావేశమగుట యాంధ్రోద్యమమునకు మిక్కిలి శుభసూచకము.

కీర్తిశేఖరులగు మహానీయుల సంస్మరణము.

పురాతన సంస్థానాధీశులలో పేరుపొందినట్టియు ఆంధ్రభాషాపాఠకులుగ నుండునట్టియు శ్రీ నేంకటగిరి మహారాజులంగారు పరలోకప్రాప్తి చెందుటచేత వారి స్మరణనగు ఈ నెల్లూరునుండలమువారు మాత్రమేగాక ఆంధ్రజనులందరును శోకపూరితులైరి. విద్యాభివృద్ధికై ఈ నెల్లూరునకు వారు చేసిన సహాయమును ఆంధ్రపరివత్తునకు వారొసంగిన విరాళమును ఆంధ్రభాషయందు వారికిగల యభిమానమును ఆంధ్రభాషయందు వారికిగల యభిమానమును ఆంధ్రులెప్పుడును కృతజ్ఞతతో స్మరించుచుచుగాక. ప్రస్తుతము ఆంధ్రావళిమున కధిపతులైనవారి కుమారులు వారితండ్రిగారుపోషించిన ప్రతిష్ఠాపనల పోషించుటయేగాక లోకోపకారకార్యము లనేకములొనర్చి నిరంతర కృతజ్ఞతకు పాత్రులగుదురుగాక.

ఈమహాసభాసము నలంగడల వెదకియచిన నొక్క మహానీయుడు లేమిందేసి మిక్కిలి కొరంగగ్రెనని ఆయనను గుర్తెగిన వారలకందరికి తోచకమానగు. ఈనెల్లూరు నుండల మువారులు ఈమహాసభా సమావేశమునకు నుద్దేశించినది మొదలు ఆయనలేనిపోషము ప్రతిదినమును మాటిమాటికిని వారిమన స్ఫులయందు స్ఫురించుచుండకమానదు. ఆయన, కీర్తిశేఖరై న శ్రీ దేవనాథ పూర్ణిరామిరెడ్డిగారు. వారికి నాంధ్రోద్యమమునకు మితిలేనియభిమానము. ఆంధ్రరాష్ట్ర నిర్మాణమునకు దత్తవంతులగు నుత్సాహము. మొట్టమొదట మేముకొందర నిాపట్టణమునకు ఆంధ్రోద్యమమునుగూర్చి చచ్చి యిచ్చట న

భలుగావింజివ్వ డాయన సహజమగు మృదుమధుర వాక్యములతో మనస్సుల నంజింపజేసి సభ్యులమనంబుల ఆంధ్రరాష్ట్రనిర్మాణమునకు నొడంబడజేసిన నాటికృషి ఎప్పుడును నరపునకు రానేరదు. వారు ఈయాంధ్రమహాజన్మభ నేడిచ్చట సమావేశమగుటకు బునాదిపర్వరచినవారిలో ప్రముఖులు గాన వారును ఆంధ్రజనులకృతజ్ఞతకు మిక్కిలిపాత్రులు.

పూర్వమున మనయాంధ్రులు దక్షిణదేశమునకుంబోయి అచ్చట మైసూరు, తిరువాన్కూరు మొదలగు స్వదేశసంస్థానములలో నుద్యోగముల సమపాక్షించుకొని సమర్థతతో కార్యముల నిర్వహించి గొప్పపదవుల నలంకరించి కీర్తినిసంపాదించుచుండిరి. అట్టివారిలో కీర్తిశేఖరుల దివానుబహద్రులు బొమ్మడి నాగనయ్యగారు రాక్కను. గుంటూరునుండలము లోన నరసారావుపేట తాలూకాలోని బొమ్మడిగ్రామము వీరి పూర్వుల నివాసస్థానము. వీరు అనంతేశ్వర సంస్థానము లో దివాను పేష్కరుగానుండి నుంచి కీర్తిని సహించిరి. వీరు ఆ పదవిని వదలి ఉపకారవేతనము పొందినపద చెన్నపట్టణము లో నుండి విద్యావిధానమునుగూర్చి యుపన్యాసము లిచ్చియు పుత్రికలకువ్రాసియు దేశసేవ యొనర్చిరి. సహజముగ వీరు ఆంధ్రదేశమనిన విశేష ప్రేమావేశముతో ముచ్చటించుచుండిరి. వీరు గడదినమాసములోనే స్వర్గస్థులైరి. కాన వీరి మరణమునకు శుభవారిసంతాపమును సానుభూతియు వారి కుటుంబము వారికి తెలుపవగును.

జాతీయోద్యమము

ఆంధ్రమహాసభ ప్రారంభము యిప్పటికి నందు సంవత్సరములేయెనను ఆంధ్రోద్యమము బహు జనామోదముం బడసి దేశమున పొదుకొనియెను. ఆంధ్రమహాజన సభా సమావేశముకంటెను దేశజనుల సమావేశములలో నెక్కువయుత్సాహము కల్పించునవి లేవు. ఆంధ్రోద్యమముకంటె నాంధ్రుల హృదయముల నెక్కువగ నాకర్షించునదియునలేదు. ఈ యుద్ధమమున కిట్టి యశాత్సుకృతకు కారణ మారయుచుమేని ఉద్దీపితమగు భారత జాతీయోద్యమమే యని తోచకమానగు. ఆంధ్రోద్యమము భారత జాతీయోద్యమమునకు దంతర్భాగమే భాషా ప్రయుక్తరాష్ట్ర విభాజ్యము భారత జాతీయ పరిణామమునకు దొక్క పర్యము.

ఈ క్రీస్తుశకము పంచొమ్మిదవ శతాబ్ది మధ్యమమునుండియు నేటివరకు వైరోపాఖండమున నెల్లయెడల వ్యక్తిస్వాతంత్ర్యాభిలాష లభిచ్ఛది జెందుచున్నది. బలిష్ఠరాజ్యములకు లోబడియుండిన కొన్ని చిన్న చిన్న జాతులు సహితము స్వతంత్రముం బడయుటకు బ్రయత్నించినవి. ఆసియా ఖండమునందు అల్పసంఖ్యాకులైన జపానులు అమేయ బలాభ్యులని పేరుపొందిన విశాల రాజ్యాధికులగు రుషియావారిని ఘోరయుద్ధమున నోడించి విజయావ్నితులై లోకమునందలి ప్రధాన సామ్రాజ్యములలో గౌరవస్థానము నధిష్ఠించుటవలన ఆసియాఖండపు తూర్పుదేశములలో జాతీయగౌరవమున దభిమాన ముద్భవించి జాతుస్వదళయం దభిలాష జనించెను. పాశ్చాత్యవిద్యావ్యాసంగములేని ప్రజలు సహితము నూతన రాజ్యాంగ పద్ధతుల వలంబించి ప్రజాస్వాతంత్ర్యమును బడయ ప్రయత్నింప సాగిరి. పానసికము, ఆఫ్ఘనిస్తానము, చీనామొదలగు దేశములలోని ప్రజలు దృష్టిధితులై రాజ్యాంగ నిర్వహణమునకు స్వతంత్రములు పొందుట కుద్యమించిరి. ధర్మఖండవాసు లీశాతనోదీపము బరికించి తమ పూర్వనాగరికతా సభ్యతలను గనుంచి ఆంగ్లేయవిద్యాభ్యాసమున పాశ్చాత్యదేశములందలి యువారాజ్య తంత్రవిధానములు సహితము నెఱిగిన వారగుటచేత కట్టి స్వతంత్రములు గల రాజ్యాంగ ప్రతిష్ఠాపనలవలన గాని తమ భారతజాతి యభ్యున్నతి జెందుట కవకాశము లేదను దృఢ సమ్యక్ము కలవారైరి. ఈ నూతన జాతీయ ప్రబోధాంతురములు మొలకలెత్తు తేటి ఈ విశాలభారతదేశమున కోట్ల సంఖ్యాలుగు మహాజన హృదయంతరాళములం దిజాతీయశయములుద్భవమగు సమయమున సహజముగ పొడచూపు కొన్ని విశేషిత్తంబుల నిజస్వభావ మెఱుంగలేక ప్రభువులు వారి నడచి నెట్టుటకు కొన్ని అర్బుంధకాసనముల నెర్పరచిరి. దేశము నందు సంక్షోభము ప్రారంభమయ్యెను. మతీయును రాజప్రతినిధిగా నుండిన కర్జును ప్రభువు బంగాళ రాజధానిని ద్వివిధముగ విభాజ్యముచేసి, తిరు స్వభాషును వృద్ధి గావించుకొని ఏకబాతిక వైకమ్యముతోడ నభివృద్ధి జెందుట భరంభమునకంతకును పలువిషయములందు సుగదయ్యును నున్న బంగాళాదేశీయులను విడనొట్టి జాత్యభివృద్ధికి ధంగముగావించుట వలన దేశమునందు ఆందోళమును కలవరములును ఆరంభముల

అంబికా భాగ్యతీర్థములందరు శాస్త్ర-జాభివృద్ధి కు సేక
 జాతీయ బహుమిదలను కనుగొనడు మున్నెవ్వరే కాని,
 విశేషములను జారల ప్రత్యేక వాగ్ద్రువులను నాటకము
 లను ప్రత్యేకతలనులను నింపించినా, నిర్మలము గాని
 చిగాని విశేషములకుంబనియొక్క భాగవతాది నిర్మలము
 లేదును మహాత్ముడు. అశేష శాస్త్రమును మిక్కిలి
 తెలివైనను, ప్రవృత్తిశక్తులును నిర్మలము. ఈ ప్రపంచము
 శాస్త్రము నాదిను శాస్త్రజ్ఞుడౌటా నేరమునన్ గలవనియ్య
 ముగాకయును. విశ్వానియును ప్రకృతిశక్తులుగా నుండు
 విశ్వశక్తికి శాస్త్రజ్ఞుడుగా మన్నతి. విశేషములను శుద్ధ
 కలుగ నున్నది.

ఇంకను వారి యుద్ధాత్మమాపుట యాశ్చర్యమే. కాని దొరతనమువారు మాత్రము తమ విధిని నెరవేర్చుకొనుట.

యొక్క కార్యమును, మరియు శ్రీ వెంకటేశ్వర ప్రభుత్వము ఇది యాధ్యక్షతనను, గుర్రులచే నిర్వహించబడుచున్నది. నిమిషము కాసేపులో పెట్టుట యందున కా దళి, యహా ముఖ్యముగా ప్రభుత్వము ప్రజలను గూడ ప్రశంసించుచు నిమిషము నిమిషము వ్యాఖ్యలను నిర్వహించుచు, ఇంకాంతముల నయితములందనుపట్టిన విశ్వవిద్యాలయ స్థాపనలగుర్తి పర్యోధించి విద్యావిధానమును పోషించుచు మార్గముల నాచుచునుటకు హామీప్రభుత్వము యాజమాన్యముక్రింద నొక్క విచారణసభ నేర్పడుచు చేసిరి. యహా శీతమున ప్రాథమిక విద్యావ్యాప్తిక ప్రయత్నములు యాజమాన్యమునకు నాపక నిష్పాదించి పరిచేయబడుట నావశ్యకమని నిర్ణయించి ప్రధాన మంత్రి నుడివెను. విశ్వవిద్యాలయ ప్రయత్నములు మన దేశమున నిలిచిపోయి నిరంతరముగా పొందుచున్నవి. కాశీలో హిందూ విశ్వవిద్యాలయము యుద్ధప్రాంతమైన పిమ్మటనే స్థాపించబడినది. మైసూరు సంస్థానమువారును స్వంతముగా నొక విశ్వవిద్యాలయము స్థాపించుకొనిరి. నాల్గొ విశ్వవిద్యాలయ చట్టము ఇప్పుడు నిరంతరమువారి యాలోచనలో నున్నది. డక్కాపట్టణమునందు విశ్వవిద్యాలయముతో బోధనావిశ్వవిద్యాలయ ప్రతిష్ఠాపనకు చట్టముక్రింది నిర్ణయించుచున్నది. నాగపూరునందు బాగ్దాద్ విశ్వవిద్యాలయమును స్థాపించి ప్రయత్నములు పొందుచున్నది.

(Educational Commissioner) విద్యాకమిషనరు గారియొక్క పాపము ప్రస్తుతము వివిధ రాజధానులలో పరిశోధన మేర్పడిన విశ్వవిద్యాలయములకు నలవి గాని భారత మేర్పడినది గాన యిక్కొన్ని విశ్వవిద్యాలయములను ఆర్థికంగానే వివిధరాజధానులలో స్థాపించి అచట చట్టములను అభ్యుత్థానములలో చేయుచున్నట్లు ప్రస్తుతపురికికి నమోదుచేయవలసిన విశ్వవిద్యాలయములకు కొన్నిటిని స్థాపించుట నడచుచున్నది. ఆర్థికప్రాధాన్యమును తెలిసి, ఇట్టివిశ్వవిద్యాలయములకు మన చెన్నరాజధానిలో ప్రభుత్వమువారు హామీ పొందుతున్నది. ముందే స్పష్టమైన విచారణకు తేలికయ్యునని విషయమును మూలద్రోయుట శోచనీయము. ఇప్పుడు విచారణకు మొదలైనది మాత్రముననే ప్రతిష్ఠాపనలు ప్రారంభించెదరా? ఇప్పుడే బాగ్దాదుములోని దక్షిణము వ్యయపెట్టబోవుచున్నారా? ఇప్పుడిందు విషయమును చక్కగా వివరించి యాజమాన్యము పనులు ప్రారంభించుటకు తగినవిధములు చేయుట కేమి యభ్యంతరము లున్ననో తెలియజేయు.

ఆంధ్రవిశ్వవిద్యాలయములో నుండితీసిన విద్యావిధానమును గూర్చి యభిప్రాయములు వ్రాసిన, ఆ విషయమును ఈ సమావేశంలో చర్చించి నిర్ణయించుచును గాక.

ఆంధ్రమహాజనసభాకార్యక్రమము.
ఆంధ్రమహాజనసభ ఆంధ్రోద్యమమునకు ప్రధానాంగము ఆంధ్రోద్యమము. ఆంధ్రజాత్యుద్ధరణ ప్రయత్నము జాత్యుద్ధరణమున కసంగి కాదు, అసంతృప్తియు, అసంతృప్తి సాధనములు. కావున ఆంధ్రమహాజన సభ బహుముఖముల కార్యకరణమునకుం గడంగవలయును. ఆంధ్రజనుల పునరుద్ధరణకై అనుకూలములగు మార్గముల వెదకవలయును. అడ్డుపాటుల తొలగిపోయి వలయును. కార్యచరణమునకు వలయునంత యంగబలమును సమకూర్చుకొనవలయును. ఆంధ్రజనులకు ద్వంద్వముందు నిరంతరతాపము కల్పించవలయును. కావున వియోధ్యమహాజనసభ యాంధ్రజనుల యభివృద్ధిసాధనములకు కార్యము లివ్వవలసినట్లు గట్టించుచున్నది. ఈ విశాలదృష్టియే ప్రజాస్వామ్యముల నాకస్మించుటకు కారణము. కాని కాలపరిమితి స్వల్పము. సాధనములు మిత సంఖ్యాకములు. కార్యము లసంతులనముగ చేత సాధ్యపాత్యములను ప్రస్తుత ప్రస్తుతములకు వివరించి సందర్భానుసారములను సాధ్యములగు వానిని నిర్ణయించి వానిని సాధించుటకు బూనుట కార్యసాధనలకు నుచితమార్గము. మరియు హైందవదేశము మహాజన సభకు నుపాంగముగా రాజధాని సభలు జరుపుచునుట నెరిగియే యున్నాము. ప్రతిరాజధానిలోను నొక రాష్ట్రము సంఘము కూడ దేశీయమహాజనసభాకార్యములు నిర్వహించుట కేర్పరుపబడియున్నది. మన చెన్నరాజధానికీ ప్రస్తుతమున్న రాష్ట్రముసంఘములో ఆంధ్రులు గట్టిగా గూడ సభ్యులుగా నున్నారు. దీని కార్యక్లాపములను ప్రతిరోజు సుండును. ఇందలి సభ్యులు రాజధానియందలి వివిధయందల రాజకీయ సంఘముల ఎన్నికలచే కేర్పరుపబడుచున్నారు. నాల్గవ యాంధ్రమహాజనసభలో సంగీకరింపబడిన తీరుమానము ననుసరించి మన తెలుగుజిల్లాల పదనొకండును తిరిగి ప్రత్యేకరాష్ట్రముగా చేర్చబడునోరును నొక యభ్యంతరము పొందిన గాన ఈ యాంధ్రరాష్ట్రమునకు దేశీయ మహా

జనసభకు నుపాంగముగా ప్రత్యేకము ఆంధ్రరాష్ట్రమునకు చేర్చబడుటకు సంగీకరింపవలసినదనియు అట్లుయే ఆంధ్రగుండలములలో దేశీయమహాజనసభాకార్యములు బాగుగ జరుగుట కవకాశ ముండుననియును అభిల ఖాతమొన సంఘమువారికిని, దేశీయ మహాజనసభాకార్యము కార్యవర్గము గాకని లేఖలు (నాసిక పిమ్మట గూడను) అభిల ఖాతమొన సంఘమువారు దాని సంగీకరించినారు. గానావు దేశీయమహాజనసభలో అభివ్యయము పరిమితంపబడి నిబంధనలలో నలయు మార్పుల చేయుటకు గట్టి ప్రయత్నములు చేయవలసియున్నది. అట్టి రాష్ట్రమునకు యేర్పడుట కకకాశము కలిగియున్నది. ఈ ఆంధ్రమహాజనసభయే రాష్ట్రమునకుగా పరిణమించవచ్చునని కొందరభిప్రాయపడుచున్నారు. దేశీయ మహాజనసభ దానిని విషయములతోడనే సంబంధము గావున ఆంధ్రమహాజనసభయు కేవలము గాజకీయసభగా మందలపడవలసిని కొందరి యాశయము. కొందరట్లయిన ఆంధ్రమహాజనసభయే ప్రజల యాత్మసాము లెప్పుండును. ఆంధ్రమహాజనసభా ప్రయత్నములు దేశీయమహాజనసభాదేశీయములకు చిరుగ్ధములుగా మందలపడవలసిని విశిష్టాధికారిగా నుండుట కభ్యంతరముండవలయు. సభ్యుల సంఖ్యయు నెక్కికలు మొదలగువానిలో కొన్ని మార్పులకు శక్తికలది లోచించుచున్నది. అట్టి మార్పులకు సంబంధించియుగా చేయవచ్చును. దేశీయమహాజనసభయను దాని యుపాంగములు జాత్యుద్ధరణకై ప్రయత్నములు చేయుచున్న ఆంధ్రోద్యమమునకే ప్రత్యేక జాతీయక్షత్రి ప్రసంగమునకు కారణము కావచ్చును. కాన ఆంధ్రమహాజనసభకు దేశీయమహాజనసభకు నుపాంగముగా చేసినంతమాత్రమున రాజకీయసభకు నుపాంగముగా నది యితర విషయములలో శోక్యము కలుగజేసికొన గూడదని లెక్కలుగొట్టి మూల పదవేయవలయును గాక. ప్రస్తుతము ఆంధ్రమహాజన సభకుల స్వచ్ఛందస్వత్తి భక్తియుగాకుడ గావలయును గాక. ఆంధ్రమహాజన ఆంధ్రజాత్యుద్ధరణ సాధనములకు స్వచ్ఛందములకును కేంద్రస్థానముగ నెలయుగాక. ఆంధ్రోద్యమ విజాగనము భూమిభారతరాజముల నిండి ఆంధ్రప్రభుల నెప్పుడు నానందోత్సాహభరతుల చేయు గాక.

స్వరచిహితము.

ఈనాడు భారతమునకు చెల్లదల స్వరచిహితము గూర్చిన యాంధ్రోద్యమ మేర్పడినది. ఆంధ్రప్రభుత్వము చట్టగా జనుల గాపాడి యెవరంతటవారు కష్టముచేసికొని యెవరొక్కను వారు తిరి యెవరియింటి వారు పనుండి నిర్భయముగా నిమరించుచు దేశీయమందు నెచ్చరి కలుగజేసింది. అట్టి నెచ్చరి మొత్త మనకు కేవలము గా జాత్యుద్ధరణసాధనములలో నది యెప్పుండును. దేశము ప్రశాంతము చేయుటయే గాక, ప్రజలవిద్యాభివృద్ధియు, ఆర్థికాభివృద్ధియు సాంఘిక రాజకీయవిజ్ఞానాభివృద్ధియు గావించి ప్రజలకు స్వతంత్రపరిపాలనా విధాన మొదలగుట ఉన్నత రాజ్యపద్ధతిక భగ్యము. అట్టిసభ్యులు స్వచ్ఛందమని రాజ్యపద్ధతి జనులకు హాభ్యమున ముంచి కేవలము దాస్యవృత్తిలో నుండును. ఆంధ్రయుగ తన దేశమున కున్నత రాజ్యాంగ స్వతంత్రము లను భవించునాని గావున ఆంధ్రజాత్యుద్ధరణకీ నిర్వహించు ఉదారరాజ్య తంత్రమును ప్రతిష్ఠాపించవలయునక ఉద్దేశ్యములు విశాలమృదయులగు ప్రభువులు కొంగు వెట్టిచేరిన ఉన్నత రాజభగ్యమును ఇచ్చట చక్కగా నిర్వహించుటలేదు. అందుకు కారణము ఈదేశమున రాజ్యాంగభారము సహించిన ఆంధ్రములేయని చెప్పవచ్చును. ఈభారమును సంపూర్ణముగా ఆంధ్రజాత్యుద్ధరణమున కర్పించుట కేర్పరుపబడియున్నది. మన చెన్నరాజధానికీ కలమునంత భవము వ్యయపెట్టుటలేదు. ఈభారమును దంతలను ప్రభుత్వమువారికి ఈసంవత్సరమున రాగల ఆదాయము మొత్తము రు 148,30,62,000 లో విద్యవిమితము రు 54,51,000 లు మాత్రము వ్యయపెట్టుటకు దొరతనమువారు నిర్ణయించుకొనినారు. అకగా ఆదాయములో 29 దశ వంతుమాత్రము విద్యకై వినియోగించుచునుట ప్రమాదకరముగా ఆదాయములో 83 దశ వంతు విద్యకై ఉపయోగించుచున్నారు. మిక్కిలి వీరదేశమున పేరుపొందిన సర్వీయదేశములో సయితము రాబడిలో పదియేక భాగము

విద్యాభివృద్ధికి వినియోగించుచును. ఒక్క లండును పట్టణము నందలి విద్యాపరిస్థితులకు సువత్సరమునకు రు 75,00,000 మాత్రము వ్యయపడుచున్నది. హైందవ రాజ్యమునకు నంతటైనను అంతయెక్కువ వ్యయపడుటలేదు.

మరియు ఆర్థికాభివృద్ధి ప్రయత్నములు మిక్కిలి అల్పములు. దశదేశమున వినియోగించు వత్సరమునకు మాత్రము ఎక్కువ వ్యాపారమైనను ఆర్థికదేశ వత్సరమునకు వినియోగించుచును. ఎక్కువది దిగుబడులను ఆర్థికదేశ వత్సరమునకులే యాధాము. వత్సరపురస్థమున్న. చేతిపనులు చేర్చుడి పాతకాలము. స్వచ్ఛములు. ఇకను చేతిపనుల భివృద్ధిచేయవలసిన కాత్మసాధనములను గనిపెట్టు శోధకకాలము గనవలయును. నిన్ను మొన్న కన్నులు తెరిచిన జానాను ఈనాడు తన వత్సరకులతో మనదేశమును ముంచివైచి లెక్కలేని భవము గొనిపోవుచున్నది. సమస్త స్వచ్ఛందస్వత్తియును, నియంతల ఖరీదకర్మములను కలిగిన దేశమున జన్మించియు విద్యుత్సాధనముల నుపయోగించు. చేతిపనులనుండును, అమెయ ప్రభావింపబడుచు నున్నది. ఈనాడు నేడు విహితమై చక్రమై నిన్నుచేయునుగ నున్నది. ఈనాడును ప్రతి పురుషులకును ఆంధ్రోద్యమదేశమున సంవత్సరమునకు దురదలెలు ఆనాడును వచ్చుమందలన దేశమున ఈనాడును కొక్కనికి రు 500ల కంటె ఎక్కువ ఆదాయము వచ్చుటలేదు. ఇందునకు మన కార్యక్రమముల తేలిపిపడుచున్నది.

మరియు రాజ్యపరిపాలనలో ప్రభుత్వతంత్రము మాత్రము కాదు విద్యాపరిపాలనలో ప్రభుత్వతంత్రము వాక్యములు చెల్లుబడిలేని పురుషులు, వీరి తీరుమానములు కేవల ఆలోచన ప్రాయములేగాని నిష్పంధక మాత్రములుగావు. చెన్నరాజధాని శాసనసభలో ప్రతిసంవత్సరమును ఆయవ్యయముల విమర్శనాసమయములందు మన ప్రతినిధులు ప్రతిమించిన తీరుమానములు వ్యక్తమై వారి యుపన్యాసము లెల్లు ఆంధ్రోద్యమము లగుచున్ననో ఈ సంవత్సరమున ఆర్థిక విద్యనవనయమందు గా. గావునకాదు మో రామచంద్రగౌతు పంతులుగారు చెప్పినట్లు చెట్టి శ్రీగన్నులుగాను అడ్డుపాటొనరించుటచే ఆసంవత్సరమున దిగిన యుపన్యాసములోని యంతయుల వలన స్పష్టమగుచున్నది.

ఇకను రాజకీయోద్యమములలో ఉన్నతపదవులు దేశీయముల చాలభాగము నలభ్యములు. కలెక్టరు మొదలగు పనులకై ఇంకాంతము చేయవలయున్న పరిక్ష భారతీయులకు గూడ సవకాశ మిచ్చవలయు ఇండియాదేశములో సయితము ఏ చరచలయునని జను లున్నోమందు దేశీయమహాజనసభలో నెన్నియో వత్సరములనుండి తీరుమానములు చేయుచున్నను పాన్లమెంటు సభలో సయితము నెక్కమారు అనగా 1898 సంవత్సరముననే ఆవిషయము అంగీకరింపబడినట్లుకాని, ఈ మధ్య నేర్పరుపబడిన పట్టికు సభ్యులు కమిషన్ వారు అట్టి పరిషత్ హిందూదేశమునందు చేయవలసిన యభిప్రాయ మిచ్చిరి. మితిలేని ప్రవృత్తులు నిచ్చియెనను పాశ్చాత్యులనే ఆపకపులందు నధిష్ఠింప జేయుచున్నారు. స్వదేశీయులు ఎంత సమర్థులుగ నున్నను, రాజ్యాంగకార్యక్లాపములలో పాచ్చు వెలలకు నమ్ముచుపోయి. పాశ్చాత్యులగువారు జగ్మభూమి యందు ప్రేమగలవారు గాన సాధ్యమైనంత త్వరలో తరువుల ఇచ్చట ముగించుకొని ఉపకారవేతనముల కన్నతలవని మరల ప్రయాణములకు గట్టుటకు నిర్ధయించుచును.

ఆంధ్రయులు మన దేశభావలను, దేశాచారములను, దేశ చరిత్రలను ఎరుంగనివారగుటచేత సందర్భానుసారముగ వ్యవహరింప ననుభవలయునను వారి యభిప్రాయములకే చెల్లుబడియెచ్చును. వారిమాటలకే బలము. ఇట్టి విషయావస్థలవలన పరిపాలనా లోపములు అసంఖ్యాకములుగా నుండును.

నేనలలో భారతీయులకు ఉన్నతపదవులులేవు. ఎగో పామహాసంగ్రామము ప్రారంభించిన పిదప భారతీయులు రణరంగమున శత్రుసేనల నెదుర్కొని ఘోరముగపోరి జనుకీలు రగుటవలన పాశ్చాత్యులొకమున నేటికి హైందవజాతి స్వీకరంతమును విశ్వాసము పొడమింది. ఇంతవరకును దేశజనులకు యుద్ధవిద్య గరపుటకు తగిన విద్యాకాలాల నేర్పించి నేనలయందున్నత పదవులకు వారలకు లభ్యపడునట్లుచేసి తగుతుల ప్రోత్సాహము చేసినయెడల ఈ అసంతృప్తి నెందరో హైందవభటులు యుద్ధభూమియందు ఆంధ్రమురాజ్యపతాకమును ట్టునుమాగి అరివగము నెప్పుడో యాప్రమాపియుండును. ఇప్పుడెన్ననో ఆయుధము చేతబట్టుటైనను నెరుగక ఆత్మసంకల్పణగావించుటకునుటకైన సామర్థ్యములేక యున్నారు.

ఇవియున్నయన ప్రభుత్వము పోషించువారికి విశాలవృద్ధి లేకపోవుటచేతనే సంభవించినది. ప్రభుత్వము నిర్వహించు వారు జనుల హృదయములను గ్రహించలేక వారిస్థితిగతులు చక్కగ తెలియక, జనలకు హెచ్చు స్వతంత్రము లిచ్చిన నేనుగునోయను భావముతో కొంత విడిచి ప్రవర్తించలేక యుండుటచే ప్రభుత్వవికారాలకును ప్రజలకును మధ్యరవిశ్వాసము న్యాయమునకు గంభీరమైనది. హైందవముల ప్రాగల్భ్యమును వారి పూర్వచారమును పూర్వరాజ్యముల కాలమున హైందవులనుభవించిన సభ్యతయు అన్యదేశములగు ఆంగ్ల ప్రభువులు ఎవరగులేక పోవుటచేతను, పాశ్చాత్యనాగరికత యం దభిమానవృద్ధిగల భారతీయ నాగరికతాస్వరూపము నిర్ణయించలేక పోవుటచేతను, ఈ హైందవదేశ రాజ్యమును క్రమక్రమముగ పూర్వముగదేశి దేశయులచేతులలో నిడి తాము దూరవర్తనలగుటచే తమకు వ్యతిరేకముగ ప్రభుత్వము అను దృఢవిశ్వాసముగలిగి రాజ్యవిశ్రాంతిని సహించు హైందవ జను లిప్పుటిలో స్వరాజ్యములు గానను ఆస్తిప్రాయములలో ప్రవర్తించుచున్నాడు.

ఆంగ్లేయులలో పూర్వమున ఉన్న తాత్కాలికముల నలంకరించినవారిలో కొందరు ఆ దాదామనస్సులై ముందు ఈ భరతవర్షములోని జనుల గర్భవృద్ధిచేచ్చి వారికి స్వతంత్రముల గలుగజేయుటచే మనోధర్మము నియుతము యాద్యగతి అందువలన కృతార్థులై పొందగలరని వాదించుచు, 1908 సంవత్సరమున ఛార్టరు చట్టమును నిర్మూలము చేయునపుడు హైందవప్రజల భూమివృద్ధి స్వతంత్రములగుచు పాశ్చాత్యములలో సభ్యులచేరిక యుపన్యాసములు వారి విశాలహృదయమును దూరవృద్ధియును నెట్టిదో చేయుచున్నది. ఆనయము (McCauley) ప్రభువు పలికిన వలనకుండు మిక్కిలి కృత్రిమతనమును స్వరూపము చేయుకొనలేక, అది యేమియనఁ— “హైందవప్రజల పౌరహితాధికృత మన పరిపాలనా విధానమువలన నికానముకొని యిప్పుటి రాజ్యవిశ్రాంతి నకు మించిన సామర్థ్యముల గలవేమింపవచ్చును. వారిని మనము బాగుగ నలపాలించుటచేత మనకలెనె యాగుగ పాలించు సామర్థ్యము వారికి కలిగిందనుచును, భవిష్యత్కాలమున పాశ్చాత్యుల భావము వారికి లభించినప్పుడు పాశ్చాత్యుల ప్రతిష్టాపనలకు వా రలగింపవచ్చును. అట్టిదెవము రానున్నదేమా నేనెవరజాలను. కాని దాని రా నే నెఱిగింప నెప్పుటికి నున్నాను. దాని గమనమును నెవ్వరిచేయుటకైన ను నే నొల్లను. అట్టిదని మేనాటిక కచ్చింప అది ఆంగ్లేయ చారిత్రమునందు గర్వవదనగ ప్రఖ్యాతినిముగా నుండును. ఒకనాడు కొప్పువారుగానండి ఇప్పుడు దాదాత్వమునందును, పిచ్చినమృతములలోన మునిగిపోయిన ప్రపంచ సభ్యతాస్వతంత్రములయెడ అట్టిలాగు గల్గించి అట్టి స్వతంత్రములకు అన్యలాగా నుండునట్లు చేయుటయే మనలకు అవసరమగు యశస్సును పాశ్చాత్యులకు జేయును. రాజదండము మన చేతియందే యొకదేశ జాతిపోయినను బాదవచ్చును. అట్టింత సౌమ్యములైన రాజ్యాంగపద్ధతుల సహితము ముందుగ నెరుంగజాలని యాంక్షికి కారణమువలన తామును గావచ్చును. మనభిక్షములకు జరిగినట్టి విధానాదీపోయిన సాదచ్చును. కాని కొన్ని విషయములకు మాత్రము అట్టి భంగపాటు లుండవు. సభ్యులగు నానందకారణములకైనను లోకదేవి సామ్రాజ్య మొక్కటి కలుగు. అది యేమియనెన ఆభావమును జయించి ప్రతిష్ఠాపనగల భూమిసామ్రాజ్యమే. అదియే నీలికరాపాత్యరాష్ట్రానియేటే లభించెను. అది నాటివారు మహాపాశ్చాత్యులవృత్తము. ఇట్టి గంభీరతనములు వలననే పిమ్మట యెవరది యయిన సంవత్సరములకు శ్రీ విక్టోరియా రాణిగారు ఈభూభాగమున కంధేరివారమునందండి హైందవ రాజ్యమును ప్రకటించుచును “మాపరిపాలనలో చేరిన ఇతర ప్రజలయెడల ఎట్లు నడుచుకొన బద్ధులనా మా హైందవ రాజ్యమునందలి ప్రజలయెడల నట్లే నడుచుకొనుట మాకు విధియైయున్నది. కాన అట్టివలన వచ్చుచున్న సభ్యత్వము యనగ్రహమువలన మనపూర్వముగ నేనుముకొరంత గానియిన స్వతంత్రపరిపాలన” అని గుడిచి వ్రేలిను ప్రభుత్వముగలిగి ఇతర ప్రజలతోడ సమానముగ స్వతంత్రములు హైందవ ప్రజల కేమామనసగు ప్రయత్నం లేక మంత్రి పుంగవుల గాభాసింపెను. మరియు 1877 సంవత్సరమున ఆ విక్టోరియా సమావేశమున చక్రవర్తిగా పట్టాభిషిక్తయగు సమయమున ఆమె ప్రవచించుచు లెట్లు ప్రభువుగాను వారి యాభిమానవృద్ధి దీక్షింపగలరని విన్నవి ప్రకటించి, “ఈ హైందవ ప్రజలకు మా దేశాభివృద్ధిని మీరే చేయుచు చార్టరును వాదించుటకు మీరే స్వతంత్రులై”

ఇట్లువారమనముతోడ శ్రీ విక్టోరియా మహారాజ్య చేసిన ప్రతిజ్ఞను ఆమె మహామలుగు శ్రీ యెడ్వర్డు చక్రవర్తి యు ఆమె మహామలుగు బార్న్ ఫోర్డ్ ఫోమమును వారు రాజ్య భారము వహించు సమయములందు స్థిరపరిచిరి. మరియు వారలకు ప్రతినిధులుగ నున్న రాజకీయవ్యాసముల సహితము అప్పటిప్పటికి నీరీతిగనే వాగ్దానములు చేయుచుండిరి. కాని యంతవరకును ఈ ప్రతిజ్ఞలన్నియు కార్యవరణమునందు నిరాకరణము లయినవని యెల్లరకును తెలిసినవిషయమే. ఈ సందర్భమున రాజప్రతినిధిగా నున్న లిట్టెల్ ప్రభువు నుడివిన వాక్యములకంటె బలవర్తనకు ప్రమాణ మింకొకటిలేదు. చార్టరుచట్టములో నిలిచిరవలతోటి పాటుగ హైందవ ప్రజలకుగాన సమానస్వతంత్రులుగ నందఱునీడనను భాగమును గూర్చి వాయుచు చట్టముచేసినది మొదలు వారిని ఆమెత్తింపకుండుటకు మార్గము లన్నివలెనుండినవి. వీనులకు విందగు నట్లు వినిపించిన ప్రతిజ్ఞలను చేయక తప్పించుకొని ఆకాశంగము కావించితిమని వక్కాణించెను.

హైందవ ప్రజలలో కొంత ప్రభోధము కలిగిన వినవదేశియమహాజనసభ ప్రారంభించినది కొన్ని స్వతంత్రములకై ప్రయత్నముల చేయసాగెను. ఇప్పటికి 30 సంవత్సరముల నుండి ఆనధలో భారతీయులలో ప్రముఖులగువారు కలిసి యొక కంఠ్యముగ నామోదించిన తీరుమామలు కనుగ నిరాకరింపబడుచుండెను. జనుల కంఠంబు నానాటికి యధికమగుచుండెను. ఇంకలలో విరోధావధమున నొకసంగ్రామము ప్రారంభమైంది. ప్రజాస్వతంత్రమును యాభిమానులకు లోకమునై వాడినెడలిన శత్రువులను ఆంగ్లేరాజ్యము వారు మిత్రమండనితో గూడి గెలు యధములను ప్రాణములను అర్పించి శత్రువులను బరిహర్చి భర్త్యమును ప్రతిష్ఠాపించి బానుకొనిరి. ఆంగ్లేయసామ్రాజ్యమునందలి వలసరాజ్యముల వారందరను మాత్రమే జేయుమనకు తోడైరి. హైందవదేశ ప్రజలను ప్రభువులను గూడ భక్తి విశ్వాసములు మెరయ ద్రవ్యమును భటులను యుద్ధసహాయాధ్యక్షుగ నర్పించిరి. భారతీయ యోధులు యుద్ధభూమియందు అనన్యగు పరాక్రమమును ప్రదర్శించిరి. పాశ్చాత్యులొకమంత హైందవ నేనాథులు ప్రతాపమున కచ్చెరువందిరి. ఆంగ్ల ప్రభువర్గము వారిని ప్రజలకును భారతీయుల యెడ గౌరవభావము మోచింది. ఆంగ్ల రాజ్యాంగములోని మంత్రి పుంగవులు కొంద రింతలనుండి హైందవ రాజ్యపరిపాలనా విమర్శయందు దృక్పథము మారుననియును మార్పు లొకశ్రేణిమనియు గంభీరముగ వాదించుచు, హైందవజనావళి హృదయము లుపాంగునవి. ఏమేమో స్వతంత్రములు రానున్నవని మురిసెములతో నువ్వెళ్ళారసాగిరి. ఇంకలలో ఇంగ్లాండు హైందవ రాజకార్యదర్శిగారు ఈదేశపు ప్రజలకు వివిధములగు నేర్పాటులు గల సిబ్బో సర్వీసు చట్టమును పాఠ్యమెంటు సభలో పెట్టి యామోదము బడయయ్యెంచిరి. ఇంగ్లాండు హైందవ కార్యదర్శివై వ్యాజ్యములు తెచ్చుటకు హైందవ ప్రజల కిదిమరుండిన స్వతంత్రమును త్రోసివేయు నేర్పాటు గూడ ఆ చట్టములో నుండెను. కాని కొంత యాంధోభవము జరిగిన కిదిప ఎక్కినో ఆ స్థితిభేదమును మాత్రము తీసివైచి లెక్కిన చట్టమునకు పాఠ్యమెంటు వారి యామోదమును పొందెను. వలసరాజ్యముల వారు ఆంగ్లేయ సామ్రాజ్య నిర్వహణ మునందు తమకును స్వతంత్ర ముండవలయునని ఆంగ్లేయరాజ్య ప్రతినిధులను సామ్రాజ్యమున వలసరాజ్యముల ప్రతినిధులను చేరిన యొక సామ్రాజ్యసభా మూలకముగ సామరాయక విషయములు నిర్ణయించ వలయునను పట్టుదలతో పనిచేయుచున్న “Round Table” సంఘమువారు హైందవరాజ్యము వారికి స్వపరిపాలనాస్థితి లేదనిరి. కావున మన కిప్పుటివరకును ఒక ఆంగ్లేయులే ప్రభువులుగా నుండ నిష్పండిక వలస రాజ్యముల వారు సహితము మననిద యధికారము వహించినట్లయిన బహునాయకత్వము నిర్ణయించుటలేదు.

ఇప్పటికి నాలుగు సంవత్సరముల క్రిందట ఈ దేశము నందలి రాజకీయ పదవులలో న్యాయమునకు వ్యతిరేకములైన వ్యతిరేకముల సాధ్యమయినంతవరకు పోనాడి దేశజనులకు నెక్కువ యధికారముల నొసంగుటకు తగిన యేర్పాటుల నాలోచించుటకు నియమింపబడిన విచారణ సభవారు వారి నిదేశమును బరిచిరి. ఆసభలో సభ్యుడగు దేశచార్య గోక్షాగారు మన దురదృష్టవశాబున వారి యభిప్రాయము నొసంగక పూర్వమే మృతినొందిరి. హైకోర్టు జడ్జిగారయిన అబ్బోల రమింగారు మాత్రము న్యాయసౌతిమును ప్రజానయన మగు సభిప్రాయము నొసంగి హైందవప్రజల కృతజ్ఞతను పాత్రులైరి. తక్కిన వారందరు ముందున్న గోక్షాగారు లేకుండ కొన్ని మార్పులు చేయుచు నొక నిదేశము నిర్ణయ చేసిరి.

ఇట్లుండ, మన దేశములో దేశసౌతైక పీఠతనహించిన విశాల హృదయములగు అనివినయు, తిలకు మొదలగు వారు ఆంగ్లేయ పరిపాలనకు లోబడిన స్వపరిపాలనయే మన కావశ్యక మనియు ఆంగ్లేయ సామ్రాజ్యమునందలి వివిధ రాజ్యముల యన్యోన్య సంబంధములు నిర్ధారణ చేయు సమయముననే హైందవ స్వపరిపాలనావారత స్థిరపడి స్వరాజ్యము ననుభవించు. వలస రాజ్యములతోపాటుగ గౌరవసానునిధియగుటకు ప్రయత్నింప నిదియే తీయనియు జనుల నుద్బుధించి, దేశమునందంతట స్వపరిపాలనాసమితుల స్థాపించిరి. స్వపరిపాలనాదోశము జనుల నుత్సాహభరితుల కావించెను. ఎనిమిది వత్సరములక్రిందట నూకలు పట్టణమున జాతీయవాదులు మిత్ర వారు లను నిరుత్సేహుగ భిన్నమైపోయిన రాజకీయ సంస్కరణాభిమానులందరను స్వపరిపాలనాసాధన ప్రయత్నమున దృఢక్రతులై సోదనభావమున మెలంగుచు గడవిన దిశింబగు నెలలో దేశముమహాజనసభలో సమావేశమైరి. వీరియూ మహమ్మదీయ సమస్యహితము ఈ సమయముననే పరిష్కరింపబడెను. హైందవ రాజ్యమున నిరుగువారుగ నున్న యిరు తెగవారును నైకమత్యముతో మెలంగక పోయిన యెడల నెప్పుటికిని సభివృద్ధిచెందుటకు కనకాశము లేదని గట్టిగ నమ్మిరి. స్వపరిపాలనము దేశభృష్యయమునకు ముఖ్యసాధన మను నిశ్చయముతో స్వపరిపాలనావిధాన మొక్కటి సమాప్తమయి సమితివారును అభిలషాతీయసభాసంఘమువారును దర్పించి సిద్ధపరచిరి. ఆ విధానము దేశముమహాజనసభలో బెట్టిపప్పు డవి సర్వజనాంగికారమును బడెనెను.

ఈ స్వపరిపాలనా విధానమునం దొక ముఖ్యంశము మాత్రము వదలివెట్టబడినది. ఈ రాజ్యాంగవిధానమువలన సంపూర్ణ ప్రయోజనము సిద్ధించుటకు భావ ననుబరించి రాష్ట్రములు పునర్నిర్మాణము చేయుట యావశ్యకము. స్వపరిపాలన నగా ప్రజలు స్వయముగా నిర్వహించు పరిపాలనయని యర్థము. భావననుబరించి రాష్ట్రములేవడనియెడల ప్రజ లెల్లు రాజ్యాంగకార్యములలో పూర్ణాపరిచయము కలిగియుండుట సంభవించును? ప్రజలెల్లు రాచకార్యముల నిర్వర్తింపగలరు? ఈ లోపమునకు కారణము స్వపరిపాలనా విధానమును చక్కగ చర్చించిన ప్రముఖులకు భావప్రయుక్త రాష్ట్ర విషయమునందు పూర్ణమగు నభిరీచేయు లేకపోవుటయే. స్వపరిపాలనా సమితుల స్థాపించిన అనియెందులగాను సహితము భావననుబరించి రాష్ట్రములకు విభజించుట యావశ్యకమను విషయము సమరజమున నమ్మిమే ఆంగ్లేయందలములందలి సమితులకన్నిటికి ప్రత్యేకముగ నొక కార్యదర్శి నెవ్వరనినారు. లోకమాన్యతలకు గారును బొంబాయి రాజధానిలోని మహారాష్ట్ర దేశమునందలి స్వపరిపాలన సమితులకు మహారాష్ట్ర సమితులని నేరు పెట్టెను. ఈ విషయము ప్రముఖులంగీకరించి నచే గావున భావప్రయుక్త రాష్ట్ర విభాజ్యమాత్రమును స్వపరిపాలనా విధానమునందు చేర్చుటకై మనము గట్టిగ ప్రయత్నము చేయవలయును.

స్వపరిపాలనకు హైందవప్రజ లెల్లరు కాని యొక్క యాదేశసభావారు. పాశ్చాత్యుల లక్ష్యానిమితులను మునిగి యున్న పృథు లోకమున భావసమీక చేరిగిందిది హైందవ ప్రజలే. ఈ భారతీయ నాగరికతయే పాశ్చాత్యుల భావసంపరలకు సాధనభూమియ్యగును. ఈ లెక్కప్రములగు రాజ్యాంగ పద్ధతులు విలసిల్లిన ఈ భారతవర్షము స్వపరిపాలన కన్నమనుట పరిహాసాస్పదము. ఈ త్రిమధురూపులును కురుపాంచాల దేశములను పూర్వము స్వరాజ్యము ననుభవించినవే. విజయనగర సంస్థానాధీశుల కాలములో, ప్రజలే భూముల కిస్తు మొత్తముల నిర్ణయించుచుండినట్లు ఈ కథ్య దక్షిణదేశములో గన్పెట్టబడిన యొక్క కానమువలన తెలియవచ్చుచున్నది. గ్రామ పంచాయతీలు మొదలగు ప్రతిష్ఠాపనలను, గ్రామాధికారులను గ్రామవాసు లెన్నకొను చుండుటయను ప్రజల పరిపాలనా సామర్థ్యము వెల్లడించుచున్నది. మగధవంశము వారు పరిపాలనజేయు కాలములో పురపాలకసంఘము లుండిన విషయము మరియొక నిదర్శనము. మారుమూలాల? ఈ నెల్లూరు మండలముగూని గూడూరు గ్రామవాసులు పంట చెరువుక్రింద కొన్ని వందల యకరముల పరిమితి గల పల్లపు భూములకు నీరు నెట్టుకొనుటకు వంతులు మొదలగునవి కొన్ని తరములనుండి గ్రామ వెదల మూలకముగనే పరిచ్యతలగుట యింకొక దృష్టాంతము.

మతీయును ప్రజలకు స్వపరిపాలనావారత, కయే అసమర్థులగుట సరికాదు. అనకాశము నిచ్చినట్లే కాని సమర్థులై త్రో నిర్వహించుట చేదా? పుర పోటు నా సంఘములును తాలూకా బోర్డులు మొదలగునవి దేశజనులు జయప్రదముగ సాగించుచుండుటచేదా?

హైదరాబాద్ ప్రజలకు యధావిధ్యాగ్రాహకుల నకకాశము కలగజేయుటకును, కీర్తితుల్యైకవాదినీ దేశసంరక్షణ భటులుగా నియోగించుటకును హైదరాబాద్ దేశగ్రాహకుల సేవానిట్లు నును నొక శాసనమును సామ్రాజ్య శాసనసభలో సంగీకరించి ముప్పు ది సంవత్సరముల కయస్సునకు లోబడిని యువకులను శిక్షాము చేర్చుకొనుటకు నిర్ణయించిరి. కలయు నభిరుచు వారిని హైదరాబాద్ దేశసంరక్షణాధ్యక్షము నియోగించుదురు. ప్రస్తుతము హైదరాబాద్ రాజ్యమున కంటిట 6,000 యువకుల నిమిత్తము యధాగ్రాహకుల యొకరు లేర్పరుపబడినవి. అనగనమైన నుట్టి కొందఱుని చేర్చుకొనదురు. ఇప్పటికి ఈ శాసనము ప్రయత్నమై రెండుమాసముల వైకాలమైనను ఉత్సాహముతో యువకులు కచ్చుచుండుటలేదనియు ప్రజాభిప్రాయమై యింతి యుపేక్షనహించుట మిక్కిలి యసంప్రీతికరమలగానున్నదనియు ను గానప్రతినిధిగారు చెప్పునట్లుప్రభువు ఈయధ్యక్ష యొక రాజకీయప్రకటన గావించిరి. ఇంతకును ఇప్పటికి సేవలలోని కమానిష్ట మొదలయిన గొప్పపదవుల నియోగికపోవుటచేత జనులు నిరుత్సాహులయ్యరకుట నిశ్చయమే. ఈసమయమునభారతీయులు తమకు విధ్యక్షులగు కాగ్యము నెరవేర్చక నెనుదీయుట క్రమముగాదు. స్వదేశసంరక్షణ ప్రతిపాదించి విడిచి. మరియు నితకాలమును రాజ్యాంగమువారు మనకు యధావిధ్యభ్యసించుటకు నకకాశము గల్గింపకపోవుట యక్రమమున పలుమాడు ఆక్షేపించియే యున్నాము. మళ్ళిముగా మన యాంధ్రులను కొన్ని సంవత్సరములనుండి యధాగ్రాహకులుగా చేర్చుకొనగూడదను నిశ్చేదముకట్టి సేనాశాఖవారేర్పరచి దని తెలిసి మన యాంధ్రమండలములలో పదివందలకు సుంకాగ్రాహకులనుండి జిల్లాసభలలో గంభీరముగ మనస్థానముల నిచ్చియు తీరుమానములేనియు జిల్లాసంఘములవారు అట్టి స్వతంత్రమియ్యకపోవుట మన్యామహర్షి ప్రత్యేకము దొరలకము వారికి వ్రాసియు నాందోళనము జరిపి యున్నారు. ఇప్పటికి రాజ్యాంగమువారికి నాకట్టి యనకాశమిచ్చుట యావశ్యకమని తోచి శాసనము నిర్మాణముచేసి గ్రామములకెట్లు కీర్తినిమిత్తము కలిగివాదినీ చేర్చుకొనుటకు పంపియున్నాను. కాన ఆంధ్రసాధులారా ! ఈయనకాశము సామ్రాజ్యకొనుట మన యజ్ఞామున నూచించుటయే. మఱియును మన మింతకును జరిపిన యాందోళనము కష్టము చేసిన యువస్థానములు నుమ్మగ్రహపములని స్పష్టపడవలెను. యధావిధ్య సేన్పియుండుట పురుషధర్మము. సేరుమములేని పురుషుడు నీయులేని నందునయే చెప్పకచ్చును, కాన సామమునందును ప్రాప్తి పరాక్రమములందును మన యాంధ్రులు మరెవ్వరికి వెనుకబడువారుకారు. అలనాడు ఆంధ్రరాజ్యమును కృష్ణాతీరమునకుండి గంగాతీరము వరకును వ్యాపింపజేసి పోటలీ పుత్రమునకున్న సగభసామ్రాజ్య సింహాసనము నధిస్థించి భరతవంశమున శేకపుత్రముగ నున్నాను సంవత్సరములు అనిచ్చియుగ పరిపాలన చేసినది మనప్రభుయు కాదా? పదంపటి కాకతీయసంకములవారలకు కణపతితేవుడు, ప్రతాపరుద్రుడు మొదలకు రాజ్యముల బలిష్ఠ రాజ్యస్థాపకకుల కాణము ఆంధ్రవీరుల భుజబలముకాదా? నిద్రులదేదని సింహాసనముననిలపి యప్రతిహతముగ రాజ్యము నడిపినది యాంధ్రకీరసింహములుగావా? పిమ్మట పావనమకు టుంగభద్రా నడిపిదమన విజయనగర సామ్రాజ్యమును స్థాపించి "మా"మమున్నగు సంవత్సరములు మహాగృహియ సేవలను దక్షిణ హిందూదేశమునకు రాకుండ నడ్డగించి హిందూసామరీకము కాపాడినది యాంధ్రవీరప్రతాపముకాదా? ఆంధ్రలోకమున ప్రచండవీరుడగు శ్రీ కృష్ణదేవరాయలు ఉత్తరమున కటకము, దక్షిణమున మధురాపట్టణము వరకును దండయాత్రచేసి విజ్ఞజయముగావించి నిజమనందములనాటికి దిగంతవిశ్రాంతమగు కీర్తికి పట్టముగట్టుకొనుటకు ఆంధ్రసామ్రాజ్య యమేయబలదగ్గులు సాధనములుగావా? మన దేశమున చెన్నులు, కన్నవారును, తెలుగువారును నందెలాభ భుజులనుండి సుగళిమితోడ రాజ్యాంగముల నడిపి భూరులు గారా? ఆంధ్రీయులు మన దేశమున రాజ్యంపరిపాలన చేసినారు. మనమును సుదూరమున

దేశో అంగ్రహించుట అట్లునే నాపనులచే నడపింపబడి సాహసముతో ధోరణియుద్ధమునందు పోరి ఆంగ్లేయసామ్రాజ్యమునకు బయలు పంపబడినామా?

ఈనాడు భారతీయులలో నీకుటుంబ, బంగారీయులు, మహారాష్ట్రీయు మొదలగు వివిధజాతులవారును విదేశీపానుహాసంగ్రామమున చణ్డంగమునందు బలగొనబడతే విజృంభించి యుద్ధకాలము నెప్పటి భారతమాతకు సదృశ్యులగు కీర్తి కనుపొందించునంద యత గూర్చి భావించుట తగునా? అట్లు భావించి సామ్రాజ్యమునాటి పక్షాదులు, కాకతీయభావాల వలనకందతి ప్రతాపము, విజయనగర సామ్రాజ్యమున ప్రదర్శించితి కావ్యము, రక్త మొదలగు వానిలు ప్రభుత్వముచేసిన పాటికంటెయు మహమ్మదకు తేల్చుకొని నేను ఆంగ్లేయవశమునందు ప్రవేశించి ఆంగ్లేయమున కీర్తిపంపించి నుటకు యుగకులగు సామ్రాజ్యములు యుద్ధవిద్యాతేమిట బహులు వెడలదురుగాక.

వచ్చుకు నుడు సహజీవులైన నెల్లూరుప్రజలమున బరిగిన చరిత్రాంశము ఈ సంవత్సరమున మనహృదయమునెరిసి. అలనాడు నెల్లూరు గండరాక్షసులకు యనుసన్నిధిని కాలమున యుద్ధభూమికిని పున్నాటి గాజుకును యుద్ధములు పొనగి నప్పుడు కలి తిక్కనకు పింగండి మహారుద్రుల ఖడ్గతిక్కన నేనావలె గానుండి కైవసము కాడికి నొక్కొకలక సాగు మరలి వచ్చి: పున్నా భార్యయును బట్టి యును నూడ నానని పొక రెన నునకు గిరిని పరచునంద వాడును నీర్వహణి కేవలము తెచ్చు కొని చుట చణ్డంగమునందు పోయి కైవసమున యుద్ధము చేసి పరకుచే హామీదయ్యెను ఇదిచూచు మారు బనియే యుండును. అట్టిచేయతలు గలిగిన గూర్చి సందేహములందు బుట్టి నుడును వచ్చి: పున్నా భార్యయును నావలె నెరుకబడితి మేని యన పుట్టుక నూతనముల కడకులేటుగాక జేగనూ?!

ఈ నాడు మనదేశమున కలయుండును యోధులు యుద్ధక్షమి యన సంసిద్ధులుగావచ్చు ముందు నేనలలో ఆంధ్రులకు వర్ణింపవలయుల నిచ్చుని కోరుటను నీయకాదనియు మన యాంధ్రదేశమునకు ఆంధ్ర సామ్రాజ్యమునందు ముచ్చటపాడము బడయుట కనకాళి ముందరని మును గ్రహించును. కావున యుగకులగు యాంధ్రదేశీయులారా! మీ రీనయమున యుద్ధవిద్య నేర్చుకొనుటకు గాజుకునునా పొనగిన యన కాళియును తొలగివ్రాసుక యుద్ధవిద్యాక్షులకు నింసిగ్గులై ఆత్మ గౌరవమును నిచ్చి ఆంధ్రజాతికి కీర్తిపంపించుదురుగాక.

ఏయంధ్రహంసలారా! మీ యోధులగుటలను భావించు గాంచి మీకు ప్రావీణ్యమునందు గల్గిన నీహంసలను జేరు నిల్చుకొనుడు. ఏతంధ్రహంస! మీపుత్రుల కేమనూపాటా దండంపక విమంశములతో నొక్కొక్కై న మీరునుగా నుండిన వ. శిమునకైల కన్నెకచ్చుననుట యనకుడు.

ఇంత ద్రవ్యసమృద్ధియు జీవహానియు కల్పించిన ఈనాడు యుద్ధము కీర్తనముగనూర్చియునుగాక ధీమతముననుగుగాక. ఆంగ్లేయులకు మిత్రులందలికిని విజయము నుపసాధునగాక.

ఆంగ్లేయము వ్యాప్తి

మనకు తెలివెట్లైన భారతదేశమున కేవలము యాంధ్రులకు మాత్రమేగాక ఆంగ్లేయులకు భారతీయు సోదరులలో కొందరు సముదయ ఆమోదము గాంచుచున్నది. మనదేశనే బాంబాయి రాజధానిలో చేరిన సింధుదేశమువారు తమకు ప్రత్యేకము సింధురాష్ట్రము కావలయునను పట్టుదలతో ప్రయత్నములు ప్రారంభించినారు. వారును మనదేశనే దేశీయహామీదకు మహంగముగా సింధురాష్ట్రసంఘము నేర్పాటుచేసికొన మహాపాలము గలిగి అఖిలభారతీయ మహాసభసభా స్థాయి సంఘమునకు (నాసి వారి యామోదము బడసి యున్నాడు. మహారాష్ట్రలోను నట్టి ప్రత్యేకరాష్ట్ర నిర్మాణవాంఛ కలిగినట్లు కొన్ని చూడవల కనుపడుచున్నవి. శ్రీలోకమాన్య తిలకుగారు దానిని ఆమోదించినవానలే. ఈ యుద్ధమును (నాసిదేశమునాని కొందరు ప్రముఖులును అంగీకరించినారు. శ్రీ వి. పి. మాధవరావుగారు, శ్రీ గౌ. చితంబర నాథ మొదలగువారు, శ్రీ పండిత సుందరరావుగారు సామ్రాజ్య కాసున సభాసభ్యులగు శ్రీ. రంగనామి అయ్యంగారు, సహాచర్యులగు, సర్ ఎస్. సుబ్రహ్మణ్యయ్యగారు, శ్రీ పి.పి. రామస్వామి అయ్యగారు ఈయహాద్ధయమును గూర్చి తమ సామర్థాలిని వివక్షయుగా పుకటిందినారు. బంగారా రాష్ట్రమునందును, మధ్యరాష్ట్రమునందును, సంయుక్తరాష్ట్రమునందును దీని తత్వమును అంగీకరించువారు కొందరు గలరు.

కార్యసాధనము.

కాని దీనిని దేశమున పూర్వముగా వ్యాప్తిపజేయుటకు నింతక ప్రయత్నము కావలసియున్నది. కార్యనిర్ధయగుటకు దేశభక్తియును కార్యవిశ్వాసును గలవారు పూనుకొన వలయును. దేశము నుహావిశాలము. కార్యము అవంతము. గాఢప్రయత్నము చేతనే సాధ్యముగాను. విశాలహృదయులు, వ్యాకృతియు, ధీమతులు, దేశభక్తులైనవారైతే ఈ మహాత్కార్యమును నిర్వహించ గట్టి కంకణము గట్టుకొని నింతక దేశాధాన మొనర్చిన నే గాని విజయము చేయవచ్చును. ఆంధ్రదేశ సైన్యమువల పట్టణములందును, పల్లెలందును సంచారముగా వింది పండితులును, పాదుసాను, గూడ నివయము నాయూ లాగముగ గ్రహించి ఈ మహాద్ధయమునందు సంపూర్ణముగు జభిమానము కలుగునట్లు బోధ గావించ వలయును. దేశభక్తి, దేశమాతృభావ తత్వవిద్యను ఎల్లమొదల నర్చి ఆంధ్రోద్ధయ సందేశము మూలములల మార్పునొగునట్లు జేయవలయును. రాజ్యాంగమువారు దీని సత్యమును, బలమును, ప్రయోజనమును సంపూర్ణముగ గ్రహించి యామోదించ జేయవలయును.

ఆంధ్ర నిధి.

సర్వకార్యములకు ముఖ్యసాధనము ధనము. ఎన్ని గంధీశ్వర కార్యములు చేసినను, ఎంత తత్వము బోధించినను ధనము లేనిది కార్యములు ఫలమునుబట్టి గానేరవు. మతియు నింతటికి మహాత్కార్యమున కెంతధనము కావలయునో తెల్సిందిచుట యతకర్తవ్యము కార్యము విశేషముగ సాగించితి ద్రవ్యము పరిపక్వ వెచ్చింపవలసి వచ్చును. ద్రవ్యసహాయము పొచ్చి నకొలది కార్యము నిర్వహింపవచ్చును. కావున కార్యసాధనకు ధనము సమకూర్చవలయును, ఆంధ్రనిధియు చేయన మూలధనము ఏర్పడుచుటకు నుద్దేశించబడికొన్ని ప్రయత్నములు సాగుచున్నవి. ఈనిధిఆంధ్రోద్ధయబోధకు మాత్రమేగాక ఆంధ్రుల హాజరభా కార్యములన్నియు నిర్వహించుటకు వినియోగించవలయును. ఈ నిధి నభివృద్ధిగావించి కొన్ని లక్షల మూలధనము నేర్పించి దాని యాదాయముతో కార్యములు నెరవేర్చుకొన ప్రయత్నింపవలయును గాన అట్టి ధనము సమకూర్చు సాధనములు సభావారు నిర్ణయించుదురు గాక. దేశభిమానులు, దేశభక్తులు మార్పుభావ పరత్వమున పవిత్రహృదయములతోడ తమ తమ శక్తికొలది మార్పుభావముగ కానుకల సమర్పించి కృతార్థులగుదురు. ఆంధ్రోద్ధయము శీఘ్రముగ ఫలప్రసాదముగ గాక.

మొట్టమొదట యుగసాక్షి సమయము.

మొట్టమొదట ప్రభువిశాలనము సమప్రదము కాదనుటకు మరలపాలనా సామర్థ్యము వారికి లేరుటయును నింకేమైన సాక్ష్యముగావలసిన సభయందు వాటివల నొనర్చిన ప్రసంగము నిదర్శన మియ్యగలదు. కాలమెట్టియొక్కల జెంచుచున్నవో గ్రహించ గ వచ్చు ను గా ర స స స స యున్నాను అట్టి పరిపాలకు ల నిట్టి పరి నెన్నును గావచ్చును. సర్ ప్రాణలు ఓడ్చెయ్యును గారు ప్రభాభిప్రాయమునకు వ్యతిరేకముగ నడచి, అధికార బలమును జూపిన, సరి వారికి సహజమే నుగుచున్నది. ఏమైనను సర వారు తమ యధికారమునె వెల్లవిచ్చిరి కాని యితరుల మాట నెగ నిచ్చులేదు. మొట్టమొదట ప్రభు లిరులు సాక్షికుడనిగొప్ప చేరు గలదు. గాన వీరిమధులీ సత్త్వ ర్చిని భంధించుచున్నది. సర్వసాధానముగ మొట్టమొదట ప్రభువుదొడ్డయినను జూపుచుండును. అలభ్యముల గూర్చి భారతీయుల కాళిగులంప బడచున్నవని ప్రభువయ్యదిన పలుకుల కథ ము స్పష్టము గాకున్నది. ఇట్టివాక్యములమూలమున దొరతనమువారి సదభిప్రాయములు హిందూదేశీయునకు వేరొకతీరున గోచరించును. దొరతనమువారి కలపు లీతీరున లేనదియు, మైత్రీ వాక్యములు బారభావులుగాని పరిపాలకు ని వ్యక్తిభావములనియు నమ్ముచుంటిమి. దొరతనమువారే యట్టిభావములు కలిగియున్నవో, మాకు విచారకుగుచున్నది. అధికారుల దృష్టి పథముల మార్పు కలుగుట మున్నగునన్నియు సామ్యములకు లని ప్రజలిదవరకె యనుకొనుచున్నాను. ఈయట్టిప్రాయము ప్రసవపుప బడిన విపరీతమని మేమెంచము దొరతనమువారివై నిందమున్న గువాల నణచుట కెట్టిచర్య లొనర్చినను ప్రజలు దొరతనమువారికి సహాయపడవలయునని గవర్నరు గారు పర్యవసించిరి. ప్రజలయెడ అంగు ముఖ్యముగ విధ్యాధికులయెడ సంతోషము జరుగుచున్న నింద కేమి యొనర్చవలయును? ఒక్క సాధనమున్నది. ఆలసింపక గ వర్నరు గారు దొడ్డగమునుండి తొలగుటయే దేశీయులయెడ వీరికి నమ్మకములేదు. వీరిని దేశీయులు నమ్మును. అన్యోన్యవిశ్వాసపైవైవగు ప్రదేశమున శ్రీవారు తమ తెలివిశేటల వినియోగించ నవకాళిము లేదు. లీదరు పత్రిక.

సమాచారములు

ఇంతిటునుండి బస్తాను గూడ తెచ్చెనులేక నిరోధింపబడని వస్తువుల నెచ్చుతీయవచ్చునని కష్టముకలవలకు ప్రకటించెను. అనుభూతియును సన్నుత శీఘ్రమునను, సింహాళమునకు నురేకారపు తెగుగుతి ప్రస్తుతమునకు కాజాలను.

క్రిందటి సోదరమునాడు సాయంకాలము కష్టమున ప్రెంటిజ్ పెర్సెను ఉన్నతమున కొందరు కిష్టకరూర కొట్టువద్ద నల్లగురు విశేషముగ ప్రయాణ చేసిరి. వారి వంత నెపకో జపానునెహదలో బోకలము నమ్ముకొక్కలలో నెక్కించి యుండిరి. ఒక దైవాదేశీయును పట్టుకొనబడెను.

క్రిందటి సోదరమునాడు కలకత్తావొరతనపు కన్యలయును నుండి డి. మెర్సెనా, జి. స్పీర్డు అను నాయంతరములు గల ఫ్రాంకుబేట్టును సాగ్రానేకమును గోడార్నిస్ వైకిపోవుటకు ప్రియత్నించుచుండగా ప్రయత్నించినందులకు విచారింపబడి నాయగుమామలు కలకత్తా నిధింపబడెను. ఇట్టి పనుల కలి దేశీయలో కంకణవ్యాధులు కేటించబడెను.

ఆగ్రాజిల్లాలో విశేషముగ బందిపోటు దొంగతనములు జరుగుచుండెను. పోలీసు వారు సుంపులుగ తిరుగుచుండిరి. ఒక గ్రామములో బండపోటు దొంగతనము జరుగుచుండగా నెయ్యియైదెడు పోలీసువారును తన ఆనుచులతో వారల కేటించ ప్రయత్నింపక దొంగల చేతులలో ఆయుధములుంటు చూచి చూచుచు దొంగలు పోవుకర మొకకుండ్డెను. వానిపై విచారణ జరుగుచున్నది.

క్రిందటి సోదరమునాడు బొంబాయి నగరమున గిరిభద్రలాల్ భాయిచందను నతకు తొమ్మిదేండ్ల పాతముగల కనకూతు లొక జనసమాహారములో తిప్పిపోయినదని రిపోర్ట్ చేయెను. అనంతర మామెమెక హిందవు కొట్టెకాయ నిచ్చెదనని చెప్పి యుంబ దేవికో వెలలోనికి తీసికొని పోయియుండునని పిల్ల బంటిరూదనుండి 'యా 110 ల విలువగల నగ లపహరింపబడెననియు తెలియుచున్నది.

సర్ జేమ్సు మెర్సెనగారు సర్. ఎస్. పి. సింహాగారు విదేశీనివాస నగర హోటల్ మ్యదరని యిదిగవకు తెలిసియుండెను. కాని అంతవరకుండుటకు నానాలో నెగ్గరికిని తిరిక లేకపోయినది. హిందూదేశ దృక్కోణమును బట్టి తర్కింపవలసిన యంశములను ఇండియా ఆఫీసులో తర్కించి వారు బయలు గృహోన్ముఖులైరి

యుద్ధసభకు హిందూ దేశ ప్రతినిధులుగబోయిన వికసీరు మహారాజుగారు, సర్ జేమ్సు మెర్సెనగారు, సర్ ఎస్. పి. సింహాగారును నిన్నును (31-5-17 1-30) గంటలకు బొంబాయి నగరముజేరిరి. వారి నాదరించుట కనేకమంది అతిథివాండ్లా డాక్యునకుబోయిరి. స్త్రీయరు లేవున నాగినంతనే ననేకమంది లోనికిబోయి వారల పుష్పమాలలంకృతుల జేసిరి. వికసీరు మహారాజు గారు వారి సంతాపమునకును, మెర్సెనగారు నానిబూలుకును, సింహాగారు కలకత్తాకును తమపరి జబ్బులుపురమునకును నేటిదినమున బయలుదేరెదరు.

కలకత్తా "ఇంఫ్రా" మెంటు (ట్రస్టు) ను గురించి హైకోర్టులో డాఖలుచేయబడిన మాకు శేసుల విషయమున అప్పీలుబాగు పత్రికరెండు దోషకరములగు వ్యాసములవ్రాసినదని కలకత్తా హైకోర్టులో కేసుచేయబడెను. ముఖ్య న్యాయమూర్తిగారును, న్యాయ మూర్తిపుక్ రోఫ్ గారును, మోతీలాలు ధనోమ మొదలగు బాగమలపిలించి కోర్టువారి నేవగింపునకు తెచ్చిందలకువారి నేలకేటించ గూడ దని ప్రవ్నించిరి. జూను 11 వ తేదీని ఆకోర్టును తెలుపవలసిన దనివారు తరువు జేసిరి

విజయనగరము మహారాజుగారు ఉదకమండలములో తమ కున్నటువంటి రెండు చురెరములను, కూయనందలి చురెరమును, మెసపోలేమియానుంచి వచ్చిన ఆగోగ్యనిధికి వచ్చుచున్న ఉద్యోగస్థుల నసలి నిమిత్తము పయోగింపుడనీ దొరతనము వారికిచ్చెను. గవర్నరు కృతజ్ఞతా పూర్వకముగ గ్రహించి ఆటుల నీయనోపువారు సహాయభూతులగుదురని నమ్ముచున్నాడు.

విరోధామహాసంగమము

(రైతుకు ఏజన్సీ)

అండ్రియ

అండ్రియన రైతాకల రాకపోకలు.

అండ్రియ, మే 30:- ఈవారమున 2,719 వ రైతాకల సురక్షితముగ శ్రమలలో ప్రవేశించినవి. 2,768 నాకలు శ్రమలనుండి వెడలినవి. 1,600 టన్నుల బరువునకు పై బడ్డనాకలు 18 మునిగినవి. 1,600 టన్నుల బరువునకు లోనగు నాక ఒకటిమునిగినవి. 17 నాకలు అంతగ్రాముల దారిమండి పారిపోయిన వనియు రెండు చాపలపడవలు మునిగినవనియు నాకాకార్యాలయము వారు తెలియజేయుచున్నారు.

శ్రమల విమానముననుభవించు భంగపరుచు ప్రయత్నములు.

అండ్రియ, మే 31:- శ్రమల విమాన యంత్రములను ఆపుజేయుట కేవల మసాధ్యమనియు ఇటీవల కలిగిన పరిణామమునబట్టి శ్రమలవిమానముల దాడిని కొంతవరకు నివారించుచున్నామనియు భావికాలమునకు శ్రమలవై మానిక యంత్రము ప్రయత్నముగ బయటకుండగను అపారదష్టములు కలుగునట్లు మనము ప్రయత్నములు సలుపుచున్నామనియు పోకుప్టోను ప్రతినిధులతో శ్రాంతిప్రభువుగారు ప్రత్యుత్తరసందర్భమున నుడిచిరి.

పోగాకు వర్తకము

అండ్రియ, మే 30:- వాణిజ్యసంఘమువారు పోగాకు వర్తకాధికారము వహించుచున్నారు. జూన్ 1 వ తేదీనండి తాము నిర్ణయించిన భరణప్రకారము తప్ప మరొకటికీ మొత్తముమీద గాని చిల్లరగాని వర్తకులు పోగాకు విక్రయించ గూడదని ఉత్తరువుజేసిరి.

పోకుప్టోనులో బాంబుపతనమువలన కలిగిన మరణములను విచారించుట

అండ్రియ, మే 28:- పోకుప్టోనులో బాంబులు పడుట వల్ల ఇంకొక ముగ్గురు హతులైరి. ప్రజలందరు ఇట్టి సమయమున కాంత చిత్తులై యున్నందులకు మరణవిచారాధికారి వారిందరిని కొనియాడెను. మొత్తము 48 బాంబులు గ్రామములో పడినవనియు 63 గురు హతులైనవనియు, 93 గురికి గాయములు తగిలినవనియు పోకుప్టోను తనసాక్ష్యమున తెలియజేసెను. చనిపోయిన వారిలో 26 గురు స్త్రీలు, 24 పిల్లలు కూడగలరు. శ్రమల రాకను కనిపెట్టి ప్రజలను అధికారులు హెచ్చరించినచో ఇట్టి యన్యధాములు సంభవించి యుండవని ప్రార్థనలు నడిచిరి.

డెనకపోర్ ప్రభువుగారు వ్యాధిగ్రస్తులగుట.

అండ్రియ, మే 31:- డెనకపోర్ ప్రభువుగారు కక్ష వ్యాధిచే బాధపడుచున్నారు.

చర్చిలుగాడికి ప్రభుత్వోద్యోగము నిచ్చుట.

అండ్రియ, మే 31:- చర్చిలుగాడిని ప్రభుత్వోద్యోగము నిక నియమింపటకు దొరతనమువారు నిచ్చించినది డెంటిక్రానికకు ప్రతిక ప్రకటించుచున్నది.

పోగయోడవర్తకులందరు ఏకీభవించుట

అండ్రియ, మే 31:- తమ వర్తకమునకు సప్తమేమియు కలుగకుండుటకు వెనికెసిల్, ఓరియంటల్ నావిగేషన్ కంపెనీవారును, న్యూజిలాండు యూనియన్ స్టీమ్షిప్ కంపెనీ వారును సభీభావముతో పనిచేయుటకు నిశ్చయించుకొనిరి.

ప్రాస్తు

ముఖ్యసమాచారము లేవియు లేవు.

అండ్రియ, మే 30:- ముఖ్యసమాచారము లేవియు లేనని నిన్నటిసాయంకాలము బ్రిటిషువారు తెలియజేసిరి.

స్వారిసు, మే 30:- రషియావైద్యముల పరిశీలనాగమే తెంచుచున్న ఎం. కెరెక్ స్కీగాతో పరాసువారి సాంఘికమంత్రి ఎం. థామసుగారుకూడ బోవుచున్నారు. సాంగ్రామిక వైద్యమునకుగ్రామ ప్రాముఖ్యతకు క్రమశిక్షిత్యంతాక ప్రాముఖ్యముగారు అనేక పర్యాయములు తమయువస్యానిములను తలెత్తిచేసిరి. సాంగ్రామిక వైద్యమును యాచుమాపి క్రమశిక్షిత ప్రవేశబట్టించి మనమందరము నింతకరణనిగ్గులగు నుండవలసినదని వ్యక్తపరిచిరి. మేత్వాసమైన శాంతివాదుల సంఘినూచనలన్నిటిని ఖండించుచు థామసుగారు ఉచితరీతిని ప్రత్యుత్తర మొసంగిరి. వీరియువస్యాసములు ప్రజలపూర్వమున కధికముగ నాకర్షించినవి.

సాంగ్రామిక వైద్యముల ఫిరంగులతో ద్వంద్వయుద్ధ మొనర్చుట.

అండ్రియ, మే 31:- సాంగ్రామిక వైద్యమున నున్న మట్టుప్రక్కల యుద్ధవైద్యములవారును వైద్యముగ ఫిరంగులతో పోరుచున్నామని పరాసువారు తెలియజేసిరి. మాంతాటికానూకన్న శత్రువులు మాకందకములను అతిభీకరముగ ఫిరంగులతో కాల్చుచున్న వారి ఫిరంగుల నన్నిటిని మాత్రమే దిశములవారు పట్టార్చిరి.

ఆరుశత్రువిమానములు నేలగులుట

అండ్రియ, మే 28:- ఒక్కోసారి 6 శత్రువిమానములను నేల గుల్మించుటకు గాయలు జేయబడినవి. కాస్తాను ఏ. ఎస్. విల్క్లీన్ కెక్ ప్రాంతప్రభువు గారికి డి. ఎస్. టి. బిరుదోసంగబడినది.

అండ్రియల వైమానిక యంత్రము.

అండ్రియ, మే 31:- ముగ్గురు విమానముల పల్లవదీపము అండ్రియవైమానికులు విడి విరాములతోడను అంతగ్రామములు విమానములతో పోరుచున్నారు. ఇటీవల అతిమొండిగ 19 నేల అడుగుల పొడవుననుండి గగనయాత్రమున అండ్రియవైమానికులు అనిరి. మే 27న తేదీని ప్రత్యేకముగ 30 జ్వాయునిమానములను నాశనముజేసిరి. ఒకయంత్రముందు 6 అండ్రియములు, 8 జ్వాయు విమానములు అత్యంత సమీపమునండి రాచుకొని పోయినవి. ఈ యంత్రము జూమిటకు చాలభయంకరముగ పున్నది. వైమానికులు ఎగుడుదిగుడుచు సమరమొనర్చిరి. ఒకసమయముందు 7 విమానములు ఒకదాని మెకానికాక ఆపివేయడముగ పోయినవి. మొండి వైమానికులును క్రిందనుండి శత్రువైద్యములవారును అన్నియును తురిమిచిరి. చివరకు 4 జ్వాయు విమానములు నాశనమైనవి. అండ్రియల వైద్యములు కలుగలేదు. ఇంకొకసమయముందు అండ్రియవైమానికులకు రెండుశత్రువిమానములను నాశనమొనర్చి శత్రువులు దీనిని మట్టచిరి. కాని శత్రువులు ఈతన నేలకూర్చెను.

అండ్రియనాకలు పరాసువారికి సాయమొనర్చుట

స్వారిసు, మే 31:- పరాసువర్తక పోకర్యాయ అండ్రియలను మరికొన్ని నాకలను గలగరా చేయుచున్నారని వర్తమానమును పరాసుజేతమున 600 అండ్రియనాకలు పనిచేయుచున్నారని పరాసువారు కార్యాలయ సంగుకార్యవర్తి గారు తెలియజేసిరి.

శ్రమలను తిరిమివేయుట.

అండ్రియ, మే 21:- బ్రిటిషు వారిటుల చెప్పచున్నార. ఆర్యేంటియన్లకు వక్షిణమున మేము శ్రమలను కొంగుమాకలను తిరిమివేసి కొందరిని ఖయిలీలగ పట్టుకొంటిమి. బుల్లీకోర్టు సమీపమునను సాంగ్రామిక ప్రభుత్వ పోర్టునను విశేషముగ ప్రతిఘోషింపగోచము వినవచ్చెను.

కెనడా

బాల్బరుగారు ప్రసంగము

ప్రజాప్రభుత్వమునకై యుద్ధము
సాంగ్రామిక వైద్యములగు జ్వాయులు ఈ వర్తమాన ఘోరసంగ్రామమునకు ముఖ్యకారకులని విశ్వనిదితము. స్వాతంత్ర్యాభిలాషులై ప్రజాప్రభుత్వము నిమిత్తము సామి పడు వారును, స్వాతంత్ర్యవ్రతి గొనవారును, జాతీయపద్ధతుల నవలంబించి స్వాభివృద్ధికి సామిపడు వారును మిత్రులం డలివారికి హితులుగను, జ్వాయు మిత్రులకు శ్రమలగును పరిగణించుచు చున్నారు. ప్రభుత్వవ్యవస్థ ఒక్కటియే. దానినే మెకనను. ప్రజలమహిమలయందు స్వాతంత్ర్యము మాత్రముండవలెను. దీనినిమిదము మనసామృతము వ్యయము జేసితిమి. ప్రజాప్రభుత్వములు మనకు తోడ్పడనిచో మనము విఫలమనోగములగుదుము; కాని అట్టి దురదృష్టము మనకు వాటిగదు. (సంతకము) భిన్నాభిప్రాయములు లేకుండగ ప్రజాప్రభుత్వములనుండాలదు. ఎట్టిభిన్నాభిప్రాయములున్నను ప్రజాసామ్యము నిమిత్తము అందరము ఏకీభవించగలరు. ఇట్టి సంగోచమేదయిన మీ మనముల నున్నచో భయపడకుట. మీ తరపున ఇంగ్లాండులో నన్ను మూడ్డనునది కోరి యుంటిరి. నేనవశ్యము మీ పనులనుజేసెదను. మీయభిప్రాయములునిశ్చయమైనవియను సదమలభ్యక్తితో కూడుకొన్నవనియు నేను నమ్ముచున్నాను. ప్రజాప్రభుత్వమువారులందరును ఈవర్తమాన సంగ్రామమునకు తప్పక విజయములగుదురు. వైద్యులమే

విజయమునకు ముఖ్యులము గాదు. దేశాభిమానులైన వైద్యులకార్యమునైన సాధించుచునని మీరందరు గ్రహించెదరు. అండ్రియలు సంగ్రామమును విజయముగటకు ఎట్టి దృఢనిశ్చయము ను గలిగియున్నామో అట్లే ఇచ్చట మీరుగూడ ఎక్కువగమనముతోత్సాహముతోను, మనో నిశ్చయముతోనున్నారని ఇంగ్లాండునందు తెలియజేసెదను. అనోర్య సంస్థ ధము లన్నిజాతులకేగాక స్వేచ్ఛాపరత్వమై ధన్యమోదకలం బకులయిన మానవులకందకును సదియు సాధ్యము కానున్నవని వాసింపునను బాల్బరుగావరి.

మ్యా

అవస్థించుచును మరల ప్రారంభించుట.

కెల్కోగ్రామ, మే 30:- కాన్సిల్ సంగ్రామము తాత్కాలికముగా ప్రయత్నములను కొనియాడుచు వైద్యముల నన్నిటిని మరలసమకూర్చి సంగ్రామము సులభముగాని కాన్సిల్ సంగ్రామమును కూడదని రణముఖముందు పనిచేయుచున్న ఉద్యోగముల ప్రతినిధి, దేశీయమహావనధివారు తీర్మానించిరి.

రషియాలో జర్మనులు

ఒడిస్సా, మే 30:- 3 నేల రష్యా జర్మనులు ఇచ్చట నున్నారని కాన్సిల్ సంగ్రామమునందు నిశ్చయించుకొనిరి.

క్రొత్త రాజకీయసంఘము.

మాన్సూ, మే 30:- ఉదారభావ పూరితములగు ప్రజాప్రభుత్వ తత్వములను కాపాడుటకు మన్యతలై వారును, ప్రజాప్రభుత్వ వాదులును కలసి క్రొత్తగ నొక సంఘముగ స్వేచ్ఛవలయునని పూర్వపు యుద్ధయంత్రములగు గూచికాళి గారి యాజమాన్యము క్రింద ఆర్ట్ క్రొత్త సంఘము వారు సమావేశమై నిశ్చయించుకొనిరి.

ఇటలీ

బ్రియస్సో ఇటలీవారి పురోగమము.

అండ్రియ, మే 30:- సాలియన్ సందర్భముందు మాంటికెక్కునుండి కొరెజియాకు ప్రాప్తమైనదన్న మాంటి వాడిమకుడు దారుణముగ శత్రువులతో పోరుచున్నామని ఇటలీవారు ప్రకటించుచున్నారు. తేమియాకోవను, సముద్ర తీరమునకు మన్యమును 602 వెంటుగు కొండపము నున్న మాకందకములపై శత్రువులు మానుమానులు తలపడి కాని వ్యర్థములయిరి. వాడియజ్జాకు పడమటి భాగమును సరికొన్ని స్థానములు మాస్వాడ్ నెనె.

కర్కురముఖముననుండి ఆర్ట్రియమును మరలు.

అండ్రియ, మే 30:- సాంగ్రామిక సందర్భమునండి ఆర్ట్రియమునకు కర్కురము కొపాతేయతో మరలవచ్చి కర్కుర ప్రాంతమును సమరమొనర్చుచున్న నేనానికి తిరిగిమరలు చేయవలసి ఆహ్వానించిరి.

అండ్రియవిమానములు అండ్రియనుండి కొముకు పోవుట

గోము, మే 21:- అండ్రియ నుండి బరుగులెరికాన్వారిసు, బ్యూరిక్, నైసానగములలో నాగుచు అండ్రియము మొకటి ఇచ్చట ప్రవేశించినది.

ఇటలీ శత్రువైద్యముల యాధిక్యత

లాహోరు, మే 31:- ఇటలీవైద్యములు చెప్పుచున్నాక ఆధికసమరతోత్సాహముతో నున్నవనియు విశేష వైద్యము లేకుండగ ఇంత చురుకైనముందెన్నడు ఎవరుగూడ జయింతురు గా లేదనియు, కొములోనున్న విశేషము తెలియజేయుచున్నాడు. దీనికంతకు ముఖ్యకారణము ఇటలీవారి శత్రువైద్యముల యాధిక్యతయే! వీరునడలిన గుండ్లలో ఒకటియు కృష్ణపోడు, మూడుగోజులలో మార్కడాకొండను తమవైద్య ఫిరంగులతో ఇటలీవారు నేనించినట్లులముగ జేసిరి. వాడియజ్జానగమును మార్గముద్వారా చుందలు మందలుగ ప్రవేశించి ఇటలీవారు ఈకొండనుముట్టుచున్నారు. దీని నిదివరకే నామరూపములు లేకుండగ జేసిరి. ప్రయత్నిద్దగ ఆర్ట్రియమును క్రొత్తగ సంక్షుక స్థలములను నిర్మించు కొనుచున్నారు.

అమెరికా

యువసమునకు ధనము నిలవజేయుట

వాషింగ్టన్, మే 30:- యువవ్యయ సౌకర్యముల నిమిత్తము అమెరికా వారు తమ సామ్యము విశేష ప్రభుత్వము వారికి బదులీయక తమ దేశమందే నిలవ జేసికొనుటకు ప్రభుత్వమువారు మోదించుచున్నాడు.

విషయానుక్రమణిక.

వి.సి.ఎస్. ఉత్సాహక కేంద్రము	2
రవ ఆంధ్రమహాసభ	3 మొదలు
విరోధాచార్యసంగ్రహము	
విశేష తంత్రవాదము	13
ప్రధానవ్యాసము	
ఆంధ్రమహాసభ	14
ఆముక్త్యేన సమీక్షనము	15
రవ ఆంధ్రమహాసభ	16, 17, 18
ముఖ్యసమాచారములు	19-20
ఇంగ్లీషుతంత్రవాదము	21, 22

ఆంధ్రవత్రిక

1917 సం॥ జూలై నెల 1-వ తేది

శుక్రవారము

ఆంధ్రమహాసభ

ఆంధ్రులకు నేడు పర్యదినము. ఈ పర్యదినము ఆంధ్రులు మాతృస్వరూపమును స్వస్వరూపమున సందర్శించి యానందించుట కేర్పడినది. అఖండమైన మాతృరూపమును సందర్శించిన దేవతలు ధన్యులు. అఖండమైన స్వస్వరూపమును దెలిసికొనిన యాంధ్రవ్యక్తులును ధన్యులు. నిజస్వరూపమును దెలిసికొనినవారలకు మాతృస్వరూపము గోచరమై తన్మయత్వస్థితి గలుగుచున్నది. మాతృపూజాపరాయణులైన యాంధ్రదేశభక్తులు నానాప్రాంతములనుండియును సింహపురమును జేరిరి. ఆంధ్రమహాసభను సేవించుట కేర్పడిన యాత్రికులు పినాకీసిరంబుల స్నాతులై పూజహృదయులై మాతృసేవాపరాయణులై ఆంధ్రదేశమాతను సందర్శించి అఖండానందమును బొందిరి. యాత్రికులగు దేశసేవకులు మతసేవకులు భాషాసేవకులు సంఘసేవకులు ధర్మసేవకులు గలరు. భక్తులే రీతిని భజించిన నారూపమున నాంధ్రమాత ప్రసన్నమై వరంబుల నొసగుచుండును. మాతృరూపమును గ్రహించుటకును మాతృరూపమును జూచుటకును తన్మయత్వమును బొందుటకును సవన్యమైన భక్తి సాధనము. అనన్యమైన భక్తి యపారమైన యుత్సాహమునకు గారణంబగుచున్నది. ఆంధ్రదేశయాత్రికుల భక్త్యుత్సాహంబు లాంధ్రోద్యమ ప్రభావమునకు సిద్ధిచెందులు. నగరోత్సవమునందు సభానుబంధమునందును నాంధ్రయాత్రికుల నావేశించిన భక్త్యుత్సాహములు పరమానందమును గలిగించినవి. జాతీయగానములు, వేదాభ్యయనము, వైవస్వతార్థములు, జయఘోషములు, కలకలధ్వనులు, యాత్రికులను భక్తి పరచుచున్నవి. ఈ భక్తిపరవశత్వమునందే అంధ్రోద్యమాదర్శములు సాధ్యముగావలసియున్నవి. ఆంధ్రయాత్రికులు చూపిన భక్త్యుత్సాహము లానందన యాంధ్రమహాసభావిజయమునకు దోహదపడిన వమ్ముచున్నాము.

రాజ్యవ్యయము సకలదేశములందును రాజ్యాదాయముపై నాధారపడియుండును. రాజ్యాదాయము వాణిజ్యము పరిశ్రమలు వృద్ధిచెందిన కొలదియును వృద్ధిచెందును. రాజ్యాదాయమునకు భరతఖండమునందు భూమి యాధారమైనను నితర దేశములందు వ్యాపారపరిశ్రమ లాధారములుగ నున్నవి. ప్రత్యేకాంధ్రరాష్ట్ర మేర్పడిన నితరదేశములందునలే రాజ్యాదాయమునకు పరిశ్రమలును వ్యాపారమును సాధనములుగా గలవు. వర్తమానకాలమునందు కోశాధ్యక్షుడు సో విలియము మేయరు గారు యుక్తవయసుననే రాజ్యాదాయమును భూమిపై నున్న వృద్ధిచేయక పోషించగలిగెను. ఆంధ్రరాష్ట్రమునందును నిట్టి యేర్పాటులు జరుగగలవు. అప్రసక్తమైన ఘోషము వ్యాపింపజేయుటవలనను నెవరికిని ప్రయోజనము గలుగదు. కార్యజ్ఞులు యుచితానుచితవిచారణకు బూనుకొనుట వివేకము. ఆ హాస్య సంతకాధ్యక్షులు బ్రాహ్మణ బ్రాహ్మణేతర సమస్యను సమగ్రముగ జర్పించి, ఛాలోహిత్యము, ఉపాధ్యాయత్వము, రాజకీయోద్యోగము తప్ప మిగిలిన అన్ని వృత్తులును కళలును శిల్పములును ప్రాముఖ్యముగ బ్రాహ్మణులకు లేవు. భూస్వాములు, జమీందారులు, రాజులు బ్రాహ్మణులై యున్నారు. ఈ భావములందు సత్యముగలదు. ఏవట్లేటాదికి పోయినను శ్రీమంతులు భూస్వాములు బ్రాహ్మణేతరులు. ప్రజాతంత్రము ప్రబలిన కొలది రాజ్యాధికారముతయును బ్రాహ్మణేతరుల పరమగును. అయినను బ్రాహ్మణ బ్రాహ్మణేతర సమస్య కనప్రసక్తాచార్యమును గల్గించుట యవధానము. దేవకటరంగయ్య

దాంధ్రులకు ప్రత్యభిజ్ఞానమును గలుగజేయుచున్నది. "ఆంధ్రదేశమున కొక సర్వకళాశాలయు భాషాప్రయుక్త మగు ప్రత్యేక రాష్ట్రమును ఆంధ్రోద్యమము బాహ్యములు" అని యాహ్వాన సభాధ్యక్షుడు తెలిపియు దీరి. విశ్వవిద్యాలయ నిర్మాణమునం దాంధ్రులందు భేదాభిసాయము లేదు. ఆంధ్రత్వవ్యక్తిని విమర్శించును న్యూనాధికముగ ఆంధ్రదేశము 2000 సంవత్సరముల వయస్సు గలిగి యున్నదని వేంకటరంగయ్యగారు తెలిపిరి. ఆంధ్రోద్యమ తత్త్వమునకు "ఆంధ్రదేశ" గతబంధమును, భాషాధిగతబంధమును గాక ఆంధ్రత్వమును వ్యక్తియు స్వతస్సిద్ధమై విలయుచున్నది. అని వేంకటరంగయ్య పంతులు గారు తెలిపిన భావమునం దాంధ్రోద్యమసాధనము బాగుగ చెలుపబడినది. ఆంధ్రత్వము స్వతస్సిద్ధము గవలయుచుండుటచేతనే దేశబంధము భాషాబంధము నిలిచియున్నవి. ఆంధ్రత్వవ్యక్తిత్వము పోయిన దేశబంధమును భాషాబంధమును నలువనేరవు. ఆంధ్రోద్యమమునకు ఆంధ్రతత్త్వవ్యక్తిత్వము ప్రాణము. ఆంధ్రత్వములేని దేశము భాష ప్రాణము లేని దేహమువలె నుండును. ఆంధ్రత్వ కత్తెభిజ్ఞానమును వికసింపజేయుటయే యాంధ్రోద్యమమునకు ఫలము. ఆంధ్రత్వప్రత్యభిజ్ఞానము సంపూర్ణముగ వికసించినపు డాంధ్రోద్యమాదర్శములన్నియును ప్రార్థనలతో నిమిత్తము లేకనే ఫలించును. ప్రత్యేకరాష్ట్రలాభములను విమర్శించుచు నాహ్వానసంఘాధ్యక్షులు తెలిపిన భావములు న్యయాధికవాదులకు యోచనార్హములు.

"రాష్ట్రభివృద్ధికి ఆంధ్రదేశమున నెక్కు కష్టములు గలవు. మన గొప్ప నదుల క్రింద పొరుగుల యుక్తుల నేయగలరు. చిల్లర నదుల కానకట్టులు కట్టి వృద్ధి చేయవలెను. కాకావ్యాపారానుకూలములు వృద్ధిచేసి దాకెడ్యము పెండ్లను. ఖనిజముల కలనను ఆరణ్యకములకలనను ఆయము ఎక్కువ కావలెను. అధికకాలముగ గృహమునందులకు అయమే యెక్కువ యగును."

రాజ్యవ్యయము సకలదేశములందును రాజ్యాదాయముపై నాధారపడియుండును. రాజ్యాదాయము వాణిజ్యము పరిశ్రమలు వృద్ధిచెందిన కొలదియును వృద్ధిచెందును. రాజ్యాదాయమునకు భరతఖండమునందు భూమి యాధారమైనను నితర దేశములందు వ్యాపారపరిశ్రమ లాధారములుగ నున్నవి. ప్రత్యేకాంధ్రరాష్ట్ర మేర్పడిన నితరదేశములందునలే రాజ్యాదాయమునకు పరిశ్రమలును వ్యాపారమును సాధనములుగా గలవు. వర్తమానకాలమునందు కోశాధ్యక్షుడు సో విలియము మేయరు గారు యుక్తవయసుననే రాజ్యాదాయమును భూమిపై నున్న వృద్ధిచేయక పోషించగలిగెను. ఆంధ్రరాష్ట్రమునందును నిట్టి యేర్పాటులు జరుగగలవు. అప్రసక్తమైన ఘోషము వ్యాపింపజేయుటవలనను నెవరికిని ప్రయోజనము గలుగదు. కార్యజ్ఞులు యుచితానుచితవిచారణకు బూనుకొనుట వివేకము. ఆ హాస్య సంతకాధ్యక్షులు బ్రాహ్మణ బ్రాహ్మణేతర సమస్యను సమగ్రముగ జర్పించి, ఛాలోహిత్యము, ఉపాధ్యాయత్వము, రాజకీయోద్యోగము తప్ప మిగిలిన అన్ని వృత్తులును కళలును శిల్పములును ప్రాముఖ్యముగ బ్రాహ్మణులకు లేవు. భూస్వాములు, జమీందారులు, రాజులు బ్రాహ్మణులై యున్నారు. ఈ భావములందు సత్యముగలదు. ఏవట్లేటాదికి పోయినను శ్రీమంతులు భూస్వాములు బ్రాహ్మణేతరులు. ప్రజాతంత్రము ప్రబలిన కొలది రాజ్యాధికారముతయును బ్రాహ్మణేతరుల పరమగును. అయినను బ్రాహ్మణ బ్రాహ్మణేతర సమస్య కనప్రసక్తాచార్యమును గల్గించుట యవధానము. దేవకటరంగయ్య

పంతులుగారి వ్యాసమునందలి ఈ వాక్యము లాంధ్రులకు సర్వదా సంస్మరణీయములు" ఆంధ్రునికి "ఆంధ్రస్వమసి" యని తెలుపవలసి యున్నది. "ఆత్మానం నాన బుధ్యనే" యని ఒక్కొకని నిరాంధ్రనిద్రనుండి మేల్కొలుపువలసి యున్నది. సిద్ధము సాధ్యప్రాయ మగుచున్నది. ఆంధ్రులు ప్రత్యభిజ్ఞానమును బడయుటకు నిరంతరము జపింపవలసిన తారకమంత్రము "ఆంధ్రస్వమసి" అయియున్నది.

* * * * *
సభాధిపతి కొండ వేంకటప్పయ్యపంతులు గారి యుపన్యాసము దీక్షమును విచక్షణతోపైతమునై యొప్పుచున్నది. సభాధికారి యారంభోపన్యాసమునందు రాష్ట్ర విభాగమునుగురించి తెలిపిన భావములు మనస్వార్థములు.

"నవ్యవిషయములందును ఉజ్వలమగు ప్రజాప్రబోధమునకు దేశభాషలే సాధనములు. ప్రధానమగు భాషను మాట్లాడు ప్రతిజాతివారికిని ప్రత్యేక రాష్ట్రము లేర్పడినయెడల జనులయం దెక్కువ యన్యోన్యము, ఐక్యమత్వము, పరస్పర సహాయోత్సాహము మొదలగునవి ప్రబలి మన సుందరము నిత్యభాష కలవారము, ఒక్కజాతివాదము, ఒక్క పూర్వచరిత్రకలవారము అభిప్రాయములు గాఢములై జాత్యభిమానమున, కేశాభిమానమున ముష్టిగొన తమతోడిజాతులతోపాటు తమయభివృద్ధికి కలయుకార్యములను పట్టుదలతో చేయుట బుధ్యమిందురు."

ఆంధ్రదేశమునకు ప్రత్యేకరాష్ట్ర మేర్పడుట వలనను దేశము భాష సంపదలు వికసించి ఆంధ్రుల పురోవృద్ధి సత్వరముగ గలుగునట సిద్ధివాదాంతము. సర్వాంధ్రోపయోగమైన మహాసంస్థాపనవలనను ప్రత్యేకప్రాంతమునకుగాని సంఘమునకు గాని లాభము తగ్గినను విచారపడుట కేవలము స్వార్థపరత్వము. లోకమునం దే సంస్థాపనకును సర్వజనులను సంప్రీతులను చేయగల సామర్థ్యము లేదు. ఆంధ్రరాష్ట్ర నిర్మాణమాంధ్రత్వ వికాసమునకు అనుకూలమా ప్రతికూలమాయను సమస్యమాత్రమే విచారయోగ్యము. ఆంధ్రత్వ వికాసమున కాంధ్రరాష్ట్రము ప్రతికూలమైనచో నాప్రయత్నము విఫలమయ్యును. అనుకూలమైనచో నాచరమయ్యును. ఆంధ్రమహాసభ సభాకార్యక్రమమును విమర్శించుచు

"ఆంధ్రజనుల పురోవృద్ధికి అనుకూలములగు మార్గముల వెదకవలయును. అట్లెసాటులతోలగల్గితోయవలయును. కాకాష్ట్ర వర్తమానము కలయెడలనే యంజలమును సమకూర్చుకొనవలయును. ఆంధ్రజనులకు నుద్యమమందు నిరంతరోత్సాహము కల్పించవలయును. కావున నీ గాంధ్రమహాసభ యాంధ్రజనుల యభివృద్ధి సాధనములకు కాగ్యము నిమియమియక అన్నియు చేయవలసివల్లు గన్పడుచున్నది. ఈ విశాలవృద్ధిగే ప్రజాస్వామ్యముల నాకర్షించుటకు కావలెను."

అని చేయవలసిన కార్యము లనంతములు గలవని సభాధ్యక్షులు తెలిపియుండిరి. ఈవిషయమై గొప్ప యాందోళనము జరుగుచున్నది. సభగూడిన చాలునని సంతసించువారు గలరు. రాజకీయాందోళనముచేసిన చాలునని సంతసించువారు గలరు. ప్రత్యభిజ్ఞానపూర్వకంనైన స్వయంసహాయోద్యమము నవలంబించవలయునని కోరువారు గలరు. భిన్నాభిప్రాయములు గల వారికి మేళగింపు గలుగవలయును. దేశారాధనపరాయణులు నడుములు విగించి దేశసేవకు బూనుకొనవలయును. అపుడే సభాకార్యక్రమము సాధ్యముగాగలదు. ఆంధ్రమహాసభయే రాష్ట్రీయ సభగా బరిణమింప వచ్చునా లేదా యను విషయమును, భాషా చర్చించిరి గాని నిశ్చితాభిప్రాయమును చెలుపలేదు. ఆంధ్రదేశమునకు రెండు సభలను రెండు స్థాయిసభలను నిర్వహించుట దుస్తరముగాన నంగనిర్మాణ మే విధముగ నున్నను నొక సభ ద్వే భూగతు కార్యనిర్వహణమునకు సాధ

నము. వేంకటప్పయ్యపంతులుగారు స్వపరిపాలన మును గురించి సంపూర్ణముగ జచ్చించి దాని యావశ్యతనుపేర్కవరచిరి. ఆంధ్రోద్యమము బాగుగ వ్యాపించుటకై కార్యసాధకులు ద్రవ్యము సాధన ములు. ఈ విషయములను గురించి వేంకటప్పయ్య పంతులుగారు తెలిపిన భావములు దేశభక్తులకు మననార్హములు.

“త్యాగియగు, ధీమతు, దేశభక్తుడగు పెండూరి ఈ మహాత్మాగారును నిర్వహించ గట్టిగ కంఠము గట్టుకొని నిరంతర దేశారాధన మొనర్చిన నే గాని విజయము చేతువడు.”

“ఆంధ్రునిది ఆంధ్రోద్యమభావము మాత్రమేగాక ఆంధ్ర మహాజన సభాకార్యములన్నియు నిర్వహించుటకు వినియోగించవలయును. ఈనిధి నిధివృద్ధిగావించి కొన్నిలక్షల మూల ధనము సేర్పరచి దాని యాచార్యముతో కార్యములు నెరవేర్చుకొన ప్రయత్నింపవలయును.”

ఆంధ్రోద్యమమునకు వైతన్యము ఆంధ్రత్వ ప్రత్యభిజ్ఞానమూలముననే సాధ్యము గాగలదు. ప్రత్యేకాంధ్రరాష్ట్రము లభించినను నాంధ్రులకు ప్రత్యభిజ్ఞానములేకున్న నాత్మజ్ఞానము ఆత్మోపలబ్ధి గలుగజేరదు. ప్రజలు రాష్ట్రభావాభిముఖులై సంతమాత్రమున నాంధ్రోద్యమాదర్శములు సఫలము గావు. ఆంధ్రుల కాంధ్రత్వస్థితి గలిగినపుడే సమగ్రమైన యాంధ్రప్రభావము గలిగి దేశము భాష ప్రజలు వికసించి ఆంధ్రోద్యమమువలనను ఆంధ్రజాతికి భారతజాతికి మానవజాతికి శుభము వికాసము గలుగగలదు.

ఆయుర్వేద సమ్మేళనము.

ఈ మహాసభ ఈ వత్సరమున వరమ పావన మగు హరిద్వారమున నుత్తమక్షేత్రమును ఋషి కుల బ్రహ్మచర్యాశ్రమమునందు గత నెల 30-న తేదీని సమావేశమైనది. గీర్వాణభాషాకోవిదు లును ఆయుర్వేదశాస్త్ర పారంగతులును ఆంధ్ర దేశమున కపామగు భ్యాతగడిచిన యావద్భారత దేశవిఖ్యాతులును ఆయుర్వేద ప్రచారము కొరకు తమ సర్వస్వమును సమర్పించుచు చెన్న పురియందు ఆయుర్వేదకళాశాలాస్థాపనమునకు మూలకారకులై యద్దానికి ప్రధానాధికారి (ప్రెసిడెంటు) పదవిని వహించి శ్రేష్ఠముగ నిర్వహించుచున్న ఆయుర్వేదా శ్రమాధిపతులగు వైద్యరత్న పండిత డి. గోపాలాచార్యులు, సి. వి. ఎస్. ఎ. యం. బి. గారి సమ్మేళనమున కధ్యక్షులుగ యావద్భారత యుర్వేద సంఘములచేతను నియోజితులై సభను జయప్రదముగ నిర్వహించిరిని వ్రాసుటకు చాల సంత సించుచున్నాము. ఆచార్యులనా రొస గిన ప్రారంభాధ్యక్షకోపన్యాససంగ్రహ మీ పత్రికయందు 30-31-వ తేదీలను ప్రకటింపబడినది. ఆచార్యుల వారు ఆయుర్వేద వైద్యవిధానము నామూలగ్రముగ చచ్చించి పలు విషయములు వివరించిరి. ఆచార్యులవారు ప్రారంభమున కీశ్వరులగు కర్మలోకే. ఆర్. కీర్తికరు ఐ. ఎం. ఎస్. గారి మరణమునకు చాల విచారించి వారి గుణగణములను కీర్తించిరి. ఈ మహా పండితుని మరణము వలన ఆయుర్వేదమునకు గొప్ప లోటు కలిగినదనుట నిశ్చయము. ఇదికాలమ్యుపాక మనదగినది. వాతేత్రకఫము లనునవి త్రిదోషములు. సకల శ్రుతుకును గూడ నివియే మూలములను సిద్ధాంతము నాయుర్వేదము స్థిరపరచియుండగ దీని తత్వమును పాశ్చాత్యవిధానజ్ఞు లింతవరకును గ్రహింపనైన జాలకున్నారు. తమ అజ్ఞానమునకు చింతిలుటకు మారుగా వీరితో కొందరు సాహసికులు హేతుబద్ధములుగాని కథనోక్తులతో నాయుర్వేదమును నిరసించుచున్నారు. ఈ త్రిదోషము

లను గూర్చి యాచార్యులవారు విపులముగ చచ్చించిరి. వాతమునగ గాలియనియు పితృమునగ పస రనియు శ్లేష్మమునగ క్లేయనియు ప్రజలు తలంచుట శాస్త్రానుగుణ్యముగా దని ఆచార్యులవారు వివరించిరి. రోగోత్పత్తికి కారణమును నిరూపించుట కీ త్రిదోషజ్ఞాన మత్యవసరము. ఇట్టిజ్ఞానము లేమిచేతనే పాశ్చాత్యవిధానజ్ఞులు రోగమునకు నే చోకకారణమును రే పాకకారణమును నిరూపించుచుందురు. ఆయుర్వేదము సమగ్రము గా దనియు నందు శస్త్రచికిత్సా ప్రకరణమే లేదనియు కొందరు ప్రతికక్షులు నిరసించుచుందురు. అట్టి నిరసనములు నిరాధారము లనియు సుశ్రుతమున నా వివరములన్నియు స్పష్టముగ వివరింపబడిన వనియు పవిత్రపర్వముల వారి సాధనములకంటె ప్రాచీనములగునవియే యుత్తములు అని డాక్టరు గిరింద్రనాథ ముఖోపాధ్యాయులవారు వివరించిరినియు నాచార్యులవారు నుడిచిరి. రక్త చలనము ఇటీవలి వారు కనిపెట్టి రనుచు దుర్భ్రమము. ఈ విషయము కొన్ని వందల వత్సరములకు పూర్వమే చరకమున వివరింపబడినది. ఆయుర్వేదము క్రైస్తవ శకమునకు కొన్ని వందల వత్సరములకు పూర్వమే అభివృద్ధి నొందినది క్రీస్తుశకము నకుపూర్వము 500 వత్సరము మొదలు క్రీస్తుశకము 1000 సంవత్సరములవరకును ఆయుర్వేద మభివృద్ధి నొందియుండినట్లు నిదర్శనములు గలవని ఆచార్యులవారు వెల్లడించిరి. ఆయుర్వేదగ్రంథములు చాల భాగము గీర్వాణభాషయందును స్వల్పముగ దేశ భాషలయందు ను గలవు. అందు ముఖ్యముగ ఆంధ్ర ద్రావిడ మళయాళ భాషలందు గలవని తెలియుచున్నది. రాజావలంబనము లేమియే దీనిక్షయమునకు కారణముగ నున్నది. ఇటీవల కొందరు దేశీయులు దీని యభివృద్ధికి ప్రయత్నింప గడంగిరి. కొందరు సంస్థానాధిపతులు దీనిని వృద్ధి నొందింప నంగీకరించిరి గాని ప్రభుత్వమువారి యవలంబనము లేకుండుటయు ధనోప మధికముగ నుడుట యుపాశ్చాత్యవిధానముల నిరసనయు తీవ్రము నుడుటయు దీని మభివృద్ధికి ప్రబలాంతరాయములుగ నున్నవి. ప్రజల యందాత్మవిశ్వాసమును స్వదేశాభిమానమును స్వయంసహాయదీక్షము విస్తరించిననే గాని జాతీయతాపరత్వ మతిశయించిననే గాని ఇట్టి యభివృద్ధిలు చేకూర జాలవు. అభివృద్ధి చేకూరుటకు స్వరాష్ట్రప్రాప్తి యుత్త సాధనము రెండవది స్వయంసహాయము. స్వయం సహాయముగా గావించుకొనుటకు సర్వ కార్యపరిస్థితి మూలసాధనము. ఆయుర్వేదావధములన్నియు ఖనిజ, పాణిజ, వృక్షజములు. ఇందు లకు వలయు పదార్థములన్నియు భారతదేశము నందే గలవు. ఇవి ముగ్ధిశోషస్థితుల కనుకూలించువవి. వీనిని నిర్ధవబుడచుకు వ్యయప్రధానము లగు కర్మాగారము లనవసరము. ఎంత శీఘ్రముగ గావతననన సంతోషముగ నే వీనిని నిర్ధవయవచ్చును. ఎట్టి మార్పును చెందింపకనే రోగికి నుపయోగించదగిన యోషధులు గూడ గలవు. ఈ ప్రక్రియలన్నియు చరకసుశ్రుతగ్రంథము లందు వివరింపబడిన వని నుడువుచు చరకప్రాశస్త్యమునుగూర్చి పాశ్చాత్యవిధానజ్ఞులకు అమెరికా దేశీయులకు డాక్టరు క్లార్కు గారొసంగిన హితోపదేశము నాచార్యులవారు వివరించిరి.

“ఇక్ష్వాకులమున నిగ్ధి హృష్టత కనుసరించి చికిత్సచేయు వాగ్దోషగుణ భామవారు తుదలకు విడిచి చరకమున చెప్పబడిన తీవి వైద్యము చేసెయెడల దిగ్గజాననసంఖ్య తగ్గుటయే గాక శవవాహనములకుగావ పరితక్కువగును”

అను నీ నాకర్మకర్తృములు స్వయాక్షరముల లిఖింపబడదగినవి వృథామరభిమానచేతములై ఆయుర్వేదవిధాన మాహాత్మ్యమును పరిపీంపకనే

దాని నిరసించు పాశ్చాత్యులును వారి ననుకరించు భారతీయులును నిష్పక్షపాతియు కేవల వైద్యశాస్త్రాభివృద్ధినే యాసించువాడను మానవ సంఘమునకు మహాత్మ్య నొనరించుటకు స్వపరభేదమును పాటింపక ఎయ్యది యుత్తమమో అట్టి విధానమునే అవలంబింపవలెనను నుదారభావము గలవాడునగు క్లార్కు-పండితునిహితోపదేశమును పాటించి బహిష్కరణ ప్రయత్నముల విరమించి ప్రాచ్యపాశ్చాత్యవిధానసమ్మేళన మొనరించి యుత్తమముగ దేశ సేవ నొనరింతురు గాక యని కోరెదము. ఇట్లు వ్యయప్రయాసలకు లోనై ఆసేతు హిమాచలపర్యంత మగు దేశమునందంతటను సంచరించుచు నుపన్యసించుచు నాయుర్వేద వైద్య విధానమునకై పాటుపడుచున్న పండితాచార్యుల వారికిని ఆయుర్వేదమండలివారికిని దేశీయులును సంస్థానాధిపతులును ప్రభుత్వమువారును గూడ తోడ్పడి ఏకాగ్రతతో పనిచేయుచున్న సర్వేశ్వరుడనుగ్రహించు గాత యని కోరెదము.

(౧)

మెసపాటేమియాకు బోయిన బొంబాయిలోని దేశ భాషా పత్రికా ప్రతినిధులును, హిందూదేశ సేవాసంఘ సభ్యులగు జోషి, యాద్వీకు గార్లును బొంబాయికి వచ్చిరి. వీరు ఆ దేశములో గౌరవముగ చూడబడిరి. ఇండియను పైని కుల ప్రతాపములను గూర్చి పైనికోవ్యోగులు మిగుల పొగడుచు న్నారని జోషిగారు చెప్పిరి.

క్రొత్త ఆంగ్లపాఠశాలనుండియు, కెన్యాసను కళాశాలనుండియు 121 మంది విద్యార్థులు హిందూదేశ రక్షక సైన్యములో చేరినట్లు తెలియవచ్చుచున్నది. ప్రెస్విటెరు ఫరంజి గారు విద్యార్థుల తండ్రులందఱుండి తమకుమారులను సేనలో చేరనిచ్చుటకు అంగీకారమును ప్రయ్యోగిరి. 56 గురు తండ్రులు తమ అంగీకారమునిచ్చిరి. మిగిలినవారుకూడ నిచ్చెదరని తోచుచున్నది.

ఈ నెల 29వ తేదీని పోలీసు సబుఇన్ స్పెక్టరు దామోదరముగారు మదరాసులోని పునుపేటలో నల్లయందు నివాసమున పెట్టిండులకు బాబు సాహేబు అనువానిని పట్టుకొనిరి. పోలీసువా రచ్చటికిపోయి విస్తారము నల్లయందును, నివాస పట్టుకొనిరి. కేసు జరుగుచున్నది.

కాంగ్రెసు సభలో (ఆమెరికా) సభ్యోద్యమగు వహించిన శ్రీలలో బానెట్ రొంగికు కన్యగారు ప్రథమరాలు. ఆ మెత్త్రోద్యమముల బాగుగ నిర్వహించుచున్నది ఆమెకు పిల్లలకుం దతిలేదు. ఇంట్లలోని పిల్లలనిమిత్తి మామె సియెటివ్ లోని, యువ్యోగీయ వసతి గృహమున స్థాపించెను. సాంఘిక శాసనము లేర్పరచుటామె కలిపితి. ఆమె కంతస్వర మతి శాస్త్రీయము. చాలమారము వరుల నిపించుచు. దయతోనిండి యుండును. రాజకీయ విషయములలో నామె మతి ప్రాగ్భూతలండునందును, కాలిఫోర్నియాలోను అనేకులను బుధస్యనించెను. కాంగ్రెసులో ముగ్ధానునపు డామెకంచుకము తలుకు చెలువకనములేదు.

చెన్న పురిలోని బిషప్ గారు గవర్నరుగారికిని పెంట్లందు ప్రభుగారికిని వెలింగుటన్ నందుగల నిజమందిరమున విరుగావించిరి. వెలింగుటన్ పైని కోవ్యోగులు కూనూరు శ్రీలు, మొదలగువారును కలసి క్రొత్తగా కట్టించిన యువజనక్రైస్తవ సంఘమందిరమును తెరచుటకు శ్రీవారంగీకరించిరి. ఉపన్యాసములు మొదలగునవి ముగిసిన పిదప శ్రీవారు మోటారుబండిలో కూనూరునకేగి అచటనేన్నపారశాలయందు జరిగినభక్తుల అధ్యక్షతవహించిరి. ఎల్లవారును యుద్ధరుణమునకు సాయముచేయవలెనని గవర్నరుగారు నొక్కిపెట్టిరి. వి. ఇ. ఎక్స్ ప్రెస్ సి. వి. ఇన్ ప్రెస్ ప్రెడికేషనల్సును దేశికాచారి గార్లుగూడ నుపసగించిరి.

ఉపన్యాసము. — పి. సుందరరామమూర్తి పెట్టిగారు యీ నెల 2వ తేదీ ఆదివారమునా డుడుము 9 గంటలకు రాయపురము ధర్మవైద్యశాలయందు గాలియెట్లు శుభ్రపరచబడును అతివిషయముగూర్చి ద్రావిడ భాషయందు పద్య సించెదరు.

ఎనిమిదవ ఆంధ్రమహిళా మహాసభ

అహమ్మదాబాద్ లోని రాలియోక్-యూ, అహమ్మదాబాద్ లోని రాలియోక్-యూ మహాసభలు

(మా ప్రత్యేక ప్రతినిధి యొద్దనుండి)

అహమ్మదాబాద్ లోని రాలియోక్-యూ మహాసభ.

నేటిదిను మొలూలలో మూలపేటయందు సమావేశమైన రెవ ఆంధ్రమహిళా మహాసభయందు చాహ్వాన సంఘాధ్యక్షులగు కందనవల్లి కనకమ్మగారి యువన్యాసమునుండి ఈ క్రింది ముఖ్యవిషయములు.

ఆంధ్రదేశమున కంతయు నిరుపమానకీర్తిని గలుగజేసిన అసమానమృదువున లలిత కవిత్వమహత్వమునై ప్రఖ్యాతింపజేసిన మొలూల ఈ సింహపురికి క్రోశమారమునకుండు పసుగుసామున జన్మించి గోపవరంబునఁ జెరిగి యామండలమునకు, తేనె ప్రతిష్ఠలు కల్పించెను.

సమావేశాధ్యక్షులుగల శ్రీ పురుషోత్తమలింగేశ్వరమహాశయ్య సంఘము ఆధిపత్యంబు జేసిన గాని దేశభక్తయము కలుగజేరదు. ఈ తత్వమును గ్రహించిన యువారస్వభావముగల కొందఱు సోదరుల ఆధిమాన ఆద్యములచే మహిళా సభలు జరగ గలిగినవి. పురుషులలో ననేకులు శ్రీల కాశీపీఠము నున్న మందఱు, సమావేశమయి మొదలగు నీచగుణములు నష్టమౌట సమస్తమును మోక్షమునై గాంధీయము మున్నగు సుగుణములగు మాత్ర ప్రజ్వరిల్లుననియు, విద్యాభ్యాసము వల్ల శ్రీలకు దుర్గుణములవలనను వాదము కలిపిపాఠాన్నియము ననుకరించుననియు విద్యాసంపాదనములనఁ బ్రయోజనము లనేకములు గలుగుట అప్రతిహతమైన యథాశక్తియందు బ్రతిపక్షిలకుఁ జెలియఁజేయుట వనకు గర్వవ్యాంకము. స్వభావభిమానముగల విద్యుషునియగు శ్రీమతి భండారు అచ్చమాల గారి యబలానచ్చరిత్రత్నమాల శ్రీవిద్యా వికోసల దుర్వాక్కును బంధించుచున్నది.

శ్రీ విద్యావికోసల చేతను గొప్పగ నెన్నఁబడు ఇతరము బ్రాహ్మణము వ్రాసిన మహిదాసులు తనతల్లియగు ఇతరాదేవియొక్క యనుగ్రహంబునఁ బడసిన విద్యాసంపత్తియే తనబుష్టిత్యయనకు హేతుభూతమైనందున మాతృనామము ప్రసిద్ధిరావలయునను భావముతో, దనబ్రాహ్మణమునకు ఇతర బ్రాహ్మణుని పేరజేయ. ఇతరముని గౌరవించుట, విద్యావతి, లోకవంద్యయగు ఇతరాదేవిని బ్రస్తుతించుటయే కదా! ఆకాలమునందు ఋషులు శ్రీలను నీచముగఁజూడక వారిని గౌరవించుచుండెడి. శ్రీలసభకు వెళ్ళిపరంగములు చేయుట, మంత్రద్రవ్యలగుట, గురుపరంపరలోఁజేరి యుపాధ్యాయలగుట, అస్త్రశస్త్రవిద్య లభ్యమిందుట, భగవద్దేశకు రాంధ్రుగ నంకుట, సహజములుగ నుండెను. ఇన్నియేల జగత్సౌఖ్యమైన మతాచార్యులందఱిచే భాష్యములు వ్రాయఁబడిన వ్యాసమూత్రములకు విజయ వాక్కులను తత్వకోవిదయగు సతీతిలకముచే రచింపఁబడిన యొకనూత్రమునందు గలను. అట్టివిద్యాగరిష్ఠులు, లోకవంద్యులు, నిరుపమాన ప్రసిద్ధులగుట, విద్యావివేకవినయభూషణులు, సకలశాస్త్రకోవిదలగుట మహానీయల సంతతివారమగునను, నేడుకాళివతి తలమై, అనాగరికులమై, విద్యావిహీనులమై, లోకగర్హితులమై, తనరాదులకోచనియును. ప్రాచీనార్యశ్రీలు విద్యకు ప్రక్షుత శ్రీల విద్యకును అపారభేదముకలదు. అకాలపునాఁటి క్షీణ (విద్య) నేడు గగనకుసుమయనునది. వారు కాలమహిమను గనుగొనిన మహానీయలు, ఇప్పటివారలు కాలమును దెచ్చుచున్నట్లయందు మహాత్మ్యంబు, వారు అమోఘువచనలు, మీరు శక్తి ప్రలాపలు.

ప్రాచీనార్య శ్రీలకులై బ్రస్తుతమును విద్యాగరులగుండినను వారికి భూషణమైయుండిన సుత్రవర్తనము వీరియందుఁ గావరాకున్నది. విద్యకున్న సుత్రవర్తనమే ప్రధానముగఁ జరిగజింపఁబడుటచే శ్రీలు గుణవతులై, కీలకులై మున్న ప్రక్షింపింపిరి. సుత్రవర్తనము గలవారికి భావము లభింపమై ఉద్దేశము తాత్పర్యార్థమై యుండుటచే వారలు సత్వరంబులై, యోగ్యులై, తమ విధిక్రమముల నెఱవేర్చు గలిగియుండిరి. విధానకు కృత్యములను గ్రహముగఁ ద్రికరణమౌన నాచరించుచుండుటచే జన్మసాఫల్యము కలుగును. అట్టివారల సాహ్వాభ్యాసంబులకు సౌఖ్యవతులుగ నుండఁగలను అనిచెప్పి కనకమ్మగారు సత్వరవర్తనమునకు విద్యయే మూలము. సత్వరవర్తనము సలపఁచుకొనుమాత్రములనుగూర్చి వివరించిచెప్పి విద్యనుగూర్చి చెప్పిన ఇట్లాది:

విద్యయైన వైదికతకు అలగదుటకు గృహమే ప్రథమ పాఠశాల. భవిష్యత్కవితమంతయు గృహమునందు గలపు

తీతునుబట్టి వివేచించుచున్నది. గృహమునందు అట్టి తీతును గల పువారు ముఖ్యముగ శ్రీలేకదా! వైశేషికము మంతయు దగ్గిలోనే గడవవలసియుండుటచే యుగ్మపాలతో వలవడిన గర్భణ దుర్గుణములు నెద్రవాదైన పిచ్చుట సత్వరవర్తనము దుష్ప్రవర్తనములకు లీలప్రాయములై తనరాదులయందును, విద్యారంభములు, కవిదండ్రులు, భూరకభూషణులు, తేనోపంతులు, దేశభిమాన గరిష్ఠులు దేశభక్తయమునకుఁ గానల యునన్న విద్యావతులు కరుణులు, శౌర్యప్రలాపలు, కీలకులు, దేశసేవాపరామితులగు తల్లులుండవలయు గదా? భగవద్దేశము తొట్టితి యాస్వత్వము తిరిగిపొందవలసి యుండి నతో భారతవర్షము విద్యావతులై, విశ్వసంపన్నులై సుత్రవర్తనకీలకై, శతేంద్రియలై పరగవలయు. భవిష్యద్భారత దేశాన్నిత్యముగఁగాని అభవరేణమునకు గాని భారతీయ శ్రీలే కాణిభూతలగుచున్నాడు.

శ్రీ గృహమే ప్రధాన రాజ్యము. అట్టి గృహవిద్య మామనుకుఁ దగినవిద్య దానికాపాతశాలలగు గలపుటలేను. ఆంధ్రకుటుంబమునకు యోగ్యమైనవిద్య అభ్యసించఁబడుట లేదు. ఇహపరసుఖసంధాయక మగువిద్య యలవడుటలేదు. విద్యగలపువా రశ్వమత్సర్యులు అగుటచే దొంగులు పాసగుచున్నది. అస్వభావాభ్యాసము మాతృభాషయందలి గౌరవాభిమానములను మట్టుపఱచుచున్నది. దేశచరిత్రములు మహాత్ముల జీవితములు, పతివ్రతల సచ్చరిత్రములు, దేశభక్తుల పరిశుద్ధజీవితములు, కిరమాతల పవిత్ర సచ్చరిత్రములు, విద్యావతుల జీవితములు, ఆర్య నీతికథలు, మొదలగు దేశభక్తయకరములగు గ్రంథములు ఈ బాలికాపాఠశాలలయందు జరిపించుటలేదు. ఇట్టి నిష్ప్రయోజనకరమైన విద్యనేర్చిన బాలికలు తల్లులై, స్వర్ణలై గృహములకల్లు పవిత్రతం గల్పించఁగలరా? దేశభక్తయమున కెట్లు తోడ్పడగలరా? తమ సంరక్షివారియం దెట్లు దేశభిమాన ముండుంపఁ జేయగలరా? ఎన్నిమామూలు కలిగినను ఈ బాలికాపాఠశాలలవలనఁ దేశమునకుఁ గావలసిన ప్రయోజనములు సుమారు నేరవు. దొరతనమునాదియైన భారముమోపక ఆంధ్రులందఱు దేశభిమాన ప్రేమలై కడుపును కట్టుకొని యైన బాతీయబాలికాపాఠశాలల నేర్పఱచి యందు సకల కళాకోవిదలై, సత్వవర్తనముగలిగి, దేశభిమానముగల సామంతులను సాధార్యములుగ నేర్పఱచుగావించి, సంస్కృతాంధ్రములకుఁ బ్రాధాన్యమిచ్చి గృహవిద్యమామము కావశ్యకములైన సకలకళలను నేర్పించి నీతిమాన్ మలవఁజేసి సన్యాసమందు బుద్ధిని బ్రసరింపఁజేసి బాలికలను విద్యగలవనగాని దేశము శిష్యులుగ నభివృద్ధింప జెందదు. ఆంధ్రభావకు ఆద్యప్రకృతియునైన సంస్కృతభాషాభ్యాస మత్యవసరము. పూర్వము ప్రతినిహమందును సంస్కృతభాషయే వాదవదుచుండెను. రత్న ఖేట విక్రీతులవారి కొమార్తె తలవాకిట పేడనీర్గువల్లు మండగా దవతండ్రితో శస్త్రవాదమునకై వచ్చినపదితొడు ఆ పిల్లకు దా నెందులకు వచ్చినది తెలియఁజేయు గా కలయంపి చల్లుచు నే ఆ బాలిక అగ్రయత్నముగ నామట్టునకు సరిపోవునట్లు స్త్రీ విపక్వతా మవచ్చుమే వివాదకేళినిశ్చలే

సవత్వ జన్మయత్న తక్కు రత్న ఖేట విక్రీతే
బ్రహ్మసతి కృజలనీతి ప్రసన్నాతి కృవగృరా
దసముఖశ్చ మణ్యఖశ్చతుర్ముఖశ్చ దుర్ముఖః॥
అనన్యోకమును ఆశువుగఁ జెప్పగ నాపండితుడు

అమెత్తయ్యమునకు నాశ్చర్యమంది గత్తు ఖేటను దర్శింపకయె వెదలిపోయె. ఇట్టివిద్యారతులు, కమయత్రులు, నగు బాలికలు ప్రతియాంధ్రగృహమునకుండిన దేశ మతిశ్రీఘముగ నభివృద్ధింపెందుటకు ఏకాంత యుండగలరా? శ్రీలు ఎన్నివిద్యలైన నేర్వరమృదు అసాధ్యజ్ఞానము సంపాదించవచ్చును గాని స్వకులబాలివిద్యలను నీతియతాచారములను విడనాడరాదు.

ఇట్టి బాతీయకళాశాలలన్నియు నొక శ్రీ విద్యవిద్యాలయము క్రింద నుండవలెను. ఆ విద్యవిద్యాలయమునందు సంస్కృతి ఆంధ్ర ఆంగ్లభాషలయందుఁ బ్రావీణ్యముగల సతీతిలకము లుండవలయు. ఇప్పటినుండి పాటుపడిన నిదియొక స్వప్నముగాక వాస్తవమై పరిగణించఁగలదు. శ్రీయుత కాశ్యపగారి కాలముగాఁ శ్రీవిద్యవిద్యాలయము నెలకొల్పఁగలిగిన నాగో వివేకమేగదా! అట్టిమహానీయుని లోకమందుగలను.

ఉదారస్వభావము దేశభిమానము బాత్వభిమానముగల ఆంధ్రులెల్లరు దీనికిఁతోడ్పడి ఆంధ్రదేశమందలి ముఖ్యపట్టణములలో బాతీయబాలికా పాఠశాలలను నెలకొల్పి దేశసేవ చేయుదురని నమ్ముచున్నాను. ఆంధ్రశ్రీల మగురునము ఒక్కొక్కరు ఒక్కొక్కరిగ యిచ్చినను ఈ కార్య మతి సులభముగ నెఱవేరగలదు. భగవంతుఁ డట్టి సంతలము మన కందఱు కిప్పడే కలుగజేయుఁగాక.

మనసంఘమునందలి దురాచారములను సంస్కరించవలయునని కొందఱు అభిలషించి పట్టుదలతోఁ బనిచేయుచున్నారు. వారు మూడు తెగలవారుగ నున్నారు. (1) సనాతన ధర్మపరాయణులు (2) ఆంగ్లభాషా పరిచయము గల హిందువులు. (3) బ్రహ్మసమాజ ఆర్యసమాజముల వారు అనిచెప్పి ఈ బాతులనుగూర్చి నేర్వరమడిచి.

వాస్తవమైన శూరత్వమే గాని కార్యశూరత్వము గాన రాకయున్నది. వివాదములో నుండు ప్రాధావివిహ వితంతూ ద్యాహముల నటుండనిచ్చినను అందఱిచే నామోదింపఁబడు ఇతర సంస్కరణములు వైతము ఆచరణములోనికి దీసికొని వచ్చుటలేదు. ఈ భాగమందు మనము పట్టుదలతోఁ బనిచేసిఁగొంతవఱకు ఈ సంస్కరణము లతిశ్రీఘముగ ఆచరణములోనికివచ్చి దేశమునకు, సంఘమునకు తేనెయు కలిగించును. సంస్కరణావశ్యకత గూర్చియు, విధానమును గూర్చియు, వ్యక్తముగ నవన్యసింతుటకన్న చాతుర్యములలో సంతృప్తి ఖలలో భోజనవివాహాది సంబంధములను గలుగఁ జేసికొని కన్యాశుల్క మకులములను హేయములుగఁ బరిగణించి ఆ యాచారముల మట్టుపఱచి, కన్నులు తెఱవని పసివిడ్డలకును బ్రచందజ్ఞానములేని పసిబాలికలకును బెండ్లిండ్లుమాని, స్వబాలియతవిద్యను గలపి, దేశభిమాన ముదయింపజేసి, సంఘమును బలపఱచ నాంధ్ర శ్రీలందఱు ప్రయత్నించవలెను. ప్రాధవివాహ వితంతూ ద్యాహములు శాస్త్రీయములా? ఆచరణీయములా? అమనంశము పురుష పుంగవులగు విద్యాంసులచే నొకవైపు చర్చింపఁబడుచున్నది. మఱియొకవైపు చర్చలతో నవనరములేక, సంఘముతోఁ గలయకలేక, రజస్వలావివాహములు, వితంతూ ద్యాహములు కొందఱు మతి మంతులచే జరుపఁబడుచున్నవి. కాని సంఘాభిప్రాయము వాని కనుకూలముగఁ బరిణమించుట యొన్నటికో! సంఘాభిప్రాయమును దృఢపఱచుటకే ఈ సంఘసంస్కరణసభలు, వ్యర్థమనధలు సనాతన మండలసభలు, ప్రతిసంవత్సరము జరుగుచున్నవి. విద్యాభివృద్ధి యైనకొలది వివాదములు తగ్గునని కొందఱు పండితుల యభిప్రాయము.

వితంతువులకు బ్రహ్మచర్యమే ఉత్తమమని వీరందఱిచే నంగీకరింపఁబడుచున్నది. తదనకులముగ బ్రహ్మచర్యవ్రతముఁ బూనిన వితంతువులు ఉపాధ్యాయులుగను, వైద్యులకైనా ప్రవీణురాంధ్రుగను దరుజీవితములను దేశమునకై ధారవోసిన దేశము త్వరలో నభివృద్ధింపజెందును.

ఈ మహిళామహాసభలు ఏటేను బుట్టి గిట్టుచున్నవి. వీనికి స్థిరత్వము గల్పించినగాని ఈసభలు సంతతాభివృద్ధికరములగు నుండవు. ఆంధ్రదేశమందు శ్రీ సమాజములన్నియుఁజేరి యొక స్థాయిసంఘము నేర్పఱచుగావించి ఆసంఘమునకు కార్యదర్శిని నియమించి దానికినలయు ధనమును అన్ని సమాజములు భరించుచుఁ గొంతస్థిరమైనవనిని జేసినగాని ఈసభలవలనఁ బ్రయోజనములు అందఱికిని విదితములు కానేరవు. దీనికై గట్టి ప్రయత్నములజేసి ఈసంవత్సర మీసభయందు అనేక శ్రీ సమాజ ప్రతినిధులుగ వచ్చిన మీరందఱు స్థాయి సంఘమేర్పాటు గావించుదురని నమ్ముచున్నాను.

అధ్యక్షుల రాలి యువన్యాసము.

సభాధ్యక్షులగు కాశీనాథుని రామా బాల్యమృగాది అధ్యక్షిపన్యాసమునుండి ఈ క్రింది ముఖ్య విషయములు ప్రకటితములు.

సింహపుర ప్రశంస.

ఎనిమిదవ మహిళామహాసభ సమావేశమైన యీ విశ్రమసింహపుర మాంధ్రదేశమునందు సుప్రసిద్ధి గాంచిన ప్రాచీననగరము. ఈ పురము పూర్వకాలమునందు శూరులకు కవులకు వాసస్థలము. ఆంధ్రవాఙ్మయమున కవిబ్రహ్మ యని ప్రసిద్ధి పడెనన తిక్కనసోమయాజి కి సింహపురము నివాస స్థానము. ఆ కవిసార్వభౌమునకు కృతిపతి యైన హరిహర నాథుని యాలయము నవీగ్రస్తమైనను, ఆ దేవాలయము స్త్రీ తిర్థస్థలము గావించుకొనుటచే మఱింత పవిత్రమైన పినాకిని నేఁటికిని కూలంకషముగ ప్రవహించుచున్నది. ఆరణ్యవర్మ శేషము నాంధ్రకరించిన ప్రబంధపరమేశ్వరుండును సర్వజ్ఞుఁడని ప్రఖ్యాతి పడెనన నాచనసోమయాజును అభినవదండి యని పేరొందిన శేతనయు రామానుజము నాంధ్రకరించిన గోపీ

నాథుడును నెల్లూరు మండల వాసులు. ఆంధ్రకవయిత్రులందు పేరొంది రామాయణమును రచించిన మొట్టమొదట, వేదాంతకీర్తనలను మఱికొన్ని ప్రశస్త గ్రంథములను రచించిన తరిగొండ వెంగమాంబకుమారులు, నెల్లూరు మండలము నివాస స్థలము. పూర్వకాలమున సయితము విద్యావతులకు వాస స్థలములైన నెల్లూరుమండలమునకు విక్రమసింహ పురము ప్రధాననగరము. ఈ సుప్రసిద్ధపురమునందు సమావేశ మగుటయే ఈ యాంధ్రమహిళామహాసభ స్వాగత్యుత్తముగ జరుగు ననుటకు నూచనగా నున్నదని సంకల్పించుచు, ఈ మహాసభను నిర్విఘ్నముగ కొనసాగించుటకు భగవంతుని ప్రార్థించుచున్నాను.

పిమ్మట రామాభాయ్యగారు యధర్విషయమున గూర్చి నూచించి పూర్వము పురుషులచే చేయబడుచున్న పరిశ్రమలను ఇతర కార్యములను స్త్రీలచే నిర్వహింపబడుచున్నవని చెప్పి, బ్రిటిషుపరిపాలనకొరకు మనప్రాధికారము లని ఘోషించి ఇంకను ఇట్లనిరి.

స్త్రీల ప్రయోజకత్వము

భగవంతుడు సృష్టిపరిణామమునకై స్త్రీ పురుషులను సృష్టించినాడు. స్త్రీ పురుషులు లోకప్రసవమునకు కారకులు. సృష్టినితలయరూపమైన సుసారమునందు స్త్రీలకును పురుషులకును సమానబాధ్యత గలదు; సమానాధికారముగలదు; సమానసామర్థ్యము గలదు. సుసారనిర్వహణమునందు పురుషులకంటెను స్త్రీలకే యధికమైన ప్రమేయము గలదనియును సంభవింపవచ్చును. లోకస్థితికి మూలమైన విద్యయు సంపదలు శుభములు దేవ్యధీనములని మహర్షులు గ్రహించుటవలనను సాంఘికవ్యవస్థయందు స్త్రీలకుగల గౌరవము విడితమగుచున్నది. ప్రాచీనకాలమునం దాగ్రసంఘమున స్త్రీలకుగల గౌరవమునకును స్వాతంత్ర్యమునకును విభాసమునకును వేదములు పురాణేతిహాసములు ప్రమాణములు. జ్ఞానసముపాగ్నమునందు స్త్రీపురుషులకు సమానాధికారము సమానసామర్థ్యము గలదు. గాగ్గిమైత్రేయీ వాగ్దేవుల బ్రహ్మజ్ఞానమున, సీతా సావిత్రి లోనామద్రల పవిత్రచరిత్రమున, దేవహూతి మదాలసల పరిజ్ఞానమున, స్త్రీల జ్ఞానసంపత్తికిని సౌఖ్యల్యమునకును నిదర్శనములగ నున్నవి. కాని, కాలక్రమమున మన దేశమునం ది స్థితి యంతయు మారినది. స్త్రీలయెడ విద్యాస్వాతంత్ర్యములు నామ మాత్రమేయున్నవై నవి. మన సంఘము సువర్ణశతాబ్దికితమై వృణ్యయపీఠముపై కట్టబడిన మహాపురుషుల ధీమతిపై కడుగులు లున్నది మన సంఘమునీ యుపద్రవమునండి కాపాడి సముద్ధరించుటకు స్త్రీల విద్యాస్వాతంత్ర్యములు వృద్ధి పొందవలసియున్నవి. స్త్రీలు విద్యాస్వాతంత్ర్యములు లేక అజ్ఞానాంధకారమున నునిగియున్నంత కాలము పురుషులు తమ పురోవృద్ధికై చేసెడి ప్రయత్నము లన్నియు విఫలము లగుచుండును. పురోవృద్ధికై పురుషులు చేసెడియత్నములు స్త్రీల సహకారము కలిగినపుడు బలపడి ఫలవంతము లగును. మనదేశమునం దుత్పన్నములైన స్త్రీవిద్యాస్వాతంత్ర్యములు బ్రిటిషు పరిపాలనము క్రింది తిరిగి తలయెత్తుచున్నవి. చల్లనిబ్రిటిషు పరిపాలనా ప్రభావమువలననే నేడు మన శుభస్థితికి కారవలసిన విషయములను గూర్చి చర్చించుటకు సదుపాయములు కలిగినవి.

మహిళా మహాసభ.

ఆంధ్రమహాసభ యంతర్యంతకును నాలుగు పర్యాయములు మాత్రమే సమావేశమైనవి. ఆంధ్రమహిళా మహాసభ యేడుసార్లు సమావేశమైనది. ఆంధ్రస్త్రీలయందు కలిగిన వివేకోదయమునకు మహిళామహాసభలు స్త్రీ సమాజములు నిదర్శనములు. తెలుగు దేశమునందు ముఖ్యపట్టణములలో స్త్రీసమాజములు స్థాపింపబడి స్త్రీల పురోవృద్ధికై పాటుపడుచున్నవి. ఈ మహాసభయందు వివిధప్రాంతములనుండి వచ్చిన నారీమణులు తమ యభివృద్ధికి సాధనము లగు విషయములను చర్చింపవచ్చును. ఆ చర్చల ఫలమును ప్రజలకును పాలకులకును తెలుపుటవలన కూడ కొంత లాభము మనకు కలుగగలదు. మహాసభయందు బాగుగ చర్చించి నిర్ణయించిన విషయములు కార్యరూపమును దాల్చుటకై మనము నిరంతరము పాటుపడినం గాని మన తీర్మానములవలన విశేష లాభముకలుగదు. ఆప్రయత్నములను గావించుటకై యొక స్థాయిసంఘము నేర్పవలసి ఆసంతృప్తిరాంతము ఆంధ్రస్త్రీల వృద్ధికై పాటుపడుట తేర్పాటు లొనర్చుటయొక్కము. ఈ విషయము నీ మహాసభనారు యోచించి నిర్ణయించుటగాక.

విద్యా స్వాతంత్ర్యములు

మానవుల వికాసమునకు విద్యయు స్వాతంత్ర్యమును ప్రధానసాధనములు. విద్యను వ్యాపింపజేసిన, స్వాతంత్ర్యము తనంతట వ్యాపించును. స్వాతంత్ర్యమున్నచో విద్యయు వ్యాపించును. విద్యాస్వాతంత్ర్యములు లేనిసంఘములు వికాసవహింసములై నిష్ప్రయోజకములై యుండును. ఆంధ్రదేశమున స్త్రీ విద్య పీఠస్థితియం దున్నది. స్త్రీ విద్యాభివృద్ధి కవశ్యమైన ప్రాథమిక పాఠశాలలు గాని మాధ్యమిక పాఠశాలలు గాని ఉన్నత పాఠశాలలు గాని దేశమునందు లేవు. ఆంధ్రదేశమున గల 80 లక్షల మంది స్త్రీలకును 1553 ప్రాథమిక పాఠశాలలును 7 మాధ్యమిక పాఠశాలలును మాత్రమే కలవు. ఆంధ్రదేశమునందు తెలుగు భాషను వ్రాయును చదువను నేర్చిన స్త్రీలు 67,370 మందియు, పురుషులు, 8,19,880 మందియు; ఆంగ్లభాషను వ్రాయును చదువను నేర్చిన స్త్రీలు 1,133 మందియు, పురుషులు 66,166 మందియుగలరు. ఇప్పుడీ సంఖ్య కొంత పెరిగియుండును. కాని, 80,00,000 మంది స్త్రీలలో 70,000 మంది స్త్రీలు మాత్రమే వ్రాయును చదువను నేర్చిన వారందరినీ డెన్నియూరుములకైనను మన దేశమున స్త్రీవిద్య విశేషముగ వ్యాపించునని నమ్ముటకు పీలులేకున్నది. ఈవిద్యా గ్రంథము గల స్త్రీలలో 18,000 మంది క్రైస్తవమతమును విద్య క్రైస్తవమతములలో వ్యాపించుటకును హిందూ స్త్రీలలో విశేషముగ వ్యాపింప వుండుటకును కారణము వలయునని విద్యాలయములు లేకుండుటయు బాల్యవివాహములను విషయమును పరిశీలించి నపుడు విశద మగుచున్నది. హిందూ బాలికల కాఠవయేట నక్షరాభ్యాసము చేసినను వారు 12-వ యేటికి విద్యను పూర్తిచేసి సంసారభారము వహించుచున్నార. ఈ యారేండ్లలోను బాలికలు అంకగణితమును వాచకమును లేఖనమును అధ్యసించెదరు. ఈ చదువునకు తోడుగ కొంచెము కుట్టుపనిని సయితము నేర్చుకొనగలుగుచున్నారు. ఈ విద్యాభ్యాసమువలన బాలికలకు జ్ఞానోదయము కలుగుటకు లేగిన విద్య పట్టునడుటకు బొత్తిక పీలులేకున్నది. బాలికల విద్యాభ్యాసన కాలపరిమితిని విస్తరింపజేయుట వలనను విద్యావిధానమునందు మార్పులను గావించుటవలనను విద్య యొక్క యుపయోగము విస్తరింపటకు పీలు కలుగగలదు.

విద్యావిధానము-విద్యాక్రమము

అంతరగ మామె విద్యాప్రయోజనములను గూర్చి నడిచి ప్రస్తుతకాలమున విద్యయంతయు ఆంగ్లభాషా మూలముననే గ్రహింపబడుచున్న ముందాంగ్లభాషను నేర్చుకొనుటకు విశేష కాలము కృషిమగుచున్నదనియు, విద్య రాజకీయోపాధ్యక్షముల కొరకే నేర్చుకొనబడుచున్నదనియు చెప్పి ఇంకను ఇట్లనిరి. విద్యావ్యాపంగ మంతయు పరభాషాముఖమున జరుగుట వలన మాతృభాషయందు గాని పరభాషయందు గాని యవశ్యమైన పరిజ్ఞానము కలుగుట లేదు. ప్రస్తుతము గల విద్యావిధానమువలన ఆచూకల మైన పరిజ్ఞానము కలుగనపుడు పరిజ్ఞానమును కలుగజేయగల విద్యావిధానము నవలంబించుట శ్రేయోదాయకము. మాతృభాషాముఖమున విద్యావ్యాసంగము జరుగునపుడు మాతృభాషయందు మంచి పాండిత్యము కలుగును. విజ్ఞానమును సంపాదించుటకు మంచి సాధనం చేర్చును. మాతృభాషా ముఖమున స్త్రీలకు కలుగగల విజ్ఞానము బాలికాబాలికలకును సామాన్య జనలకును సులభముగ పట్టునడును. ఆంగ్లభాష నభ్యసించుటకై వినియోగపడెడి కాలము విజ్ఞానమును గడించుటకై వినియోగపడిన, విద్యాభ్యాసము సుకరమై ప్రజలయందు జ్ఞానము సులభముగ వ్యాపించును. ఈ ధర్మము ననుసరించియే కర్వేపండితుడు పునహానగరమున మహిళామహావిద్యాలయమును స్థాపించెను. అని తద్విద్యాలయమును గూర్చి రామాభాయ్యగారు కొంతతదవు నుడిపిరి.

విద్యాప్రవృత్తి.

విభ్యాతనవీరల జ్ఞానవిశేషము కనుగొనినపుడు జ్ఞానరంగమునందు స్త్రీపురుషులకు సరిహద్దును నిర్ణయించుట యొకరికి సాధ్యము? కాని, సామాన్యముగ విద్యాప్రవృత్తికి మితి నేర్పజుటవలన సుఖసంపదలకును విశ్వవికాస మునకును విద్యాప్రవృత్తి సాధనంబగుచున్నది. ప్రస్తుతము మన దేశమున గల విద్యాక్రమమును మన బాలిమతభర్తృత్వములనెఱుంగని ఆంగ్లపండితులను ఆంగ్లవిద్యాధికారులను నిర్ణయించిరి. ఆరంభపాఠశాలలో మన మతసాంప్రదాయాచారముల కనుకూలమైన విద్యాక్రమము నెలకొల్పబడలేదు. ఆంగ్లవిద్యాధికారులు తమ దేశమునందుగల విద్యావిధానములే మనకును ఆచూకలము లని నమ్ముచున్నారు. పాలకులీ పద్ధతిని విద్యాశిక్షణక్రమమునందవలంబించుటవలన, విద్యాభ్యాసము వలన కలుగగల బ్రయోజనము కలుగుట కవకాశము లేకున్నది. మహిళా మహావిద్యాలయములలో విద్యాక్రమము

నందు స్త్రీవిద్యాప్రవృత్తి కవశ్యము గాని విషయములను తర్కించి వారి ప్రవృత్తి కవశ్యమైన విషయములను చేర్చుటయొక్కము. సభలో చర్చించుట తేర్పాటు చేసిన 5, 6, 9 చిత్తు తీర్మానములం దీ విషయము వ్యక్తపరిపలబడినది.

మాతృభాష

బాలికాపాఠశాలలందు ఆంధ్రబాలికల కుపయోగకరమైన విద్యాక్రమము నేర్పాటు చేసి మాతృభాషాముఖమున విద్యాప్రచారమును గావించుటవలన విద్యావ్యాపన మునకు సదుపాయములు కలుగును. ఆంధ్రస్త్రీలకు మహిళావిశ్వవిద్యాలయమును స్థాపించుటకై కర్వేపండితునిగ జూలిన స్త్రీ విద్యాభిమూనియు కార్యవర్తంత్రుడును ఆంధ్రదేశమునందు బయలుదేరినాడు. ఇంతరకటకు ఆంధ్రుల నిష్ఠాభావము క్రింద నొక మధ్యమపాఠశాల యీసను లేదు. ఒక మధ్యమపాఠశాలను స్థాపించుట సాధ్యము గానపుడు మహిళావిశ్వవిద్యాలయస్థాపన మెట్లు సాధ్యము కాగలదో తెలియకున్నది. విద్యాశిక్షణము మాతృభాషాముఖమున నడచినను రాజభాష యైన యాంగ్లభాషను కర్వేపండితుడు విస్మయపలేదు. ఆంగ్లభాష మహిళామహావిద్యాలయమునందు నిర్బంధ పఠనీయమగు రెండవ భాషగా నేర్పబడవలసివది. ఓషిక గల యాంధ్ర మహిళలు ఆంగ్లభాషను గూడ నభ్యసించుట లేని, జ్ఞానమును గడించుట కాంగ్లభాషయు సాధనముగా నుండును. ఆసంధ్ర భాషయందు జ్ఞానము కలిగిన వెలక, ఆంగ్లభాష నభ్యసించుట సుకరము. ఆంధ్రభాష సరళము, లలితము, మధురము. మధురమైన మన మాతృభాష యాధారముగా, దేశమునం దంతటను స్త్రీవిద్యావ్యాపనము సాధ్యము కాగలదు. ఆంగ్లభాషాముఖమున జనసామాన్యమునందు విద్యను వ్యాపింపజేయజూనుట కష్టప్రయోగము. విద్యాప్రవృత్తికి స్వదేశభాష యాధారభూతముగ నుండినచో కళలు శాస్త్రములు వృద్ధిలు. విజ్ఞానము దేశము నందంతటను వ్యాపించును. కావ్యరచన సుకరమగును. దేశమునందు పూర్వకాలమున వలె ప్రహ్లాదాదులు విరుషులు కవయిత్రులు బయలుదేలి సంఘమున కపూర్వమైన గౌరవమును శోధన కలుగజేయగలరు. విద్యాభిమానులు భాషాభిమానులును మాతృభాషాభిమానము వహించి ఆంధ్రభాషానే నేయుట విద్యావ్యాపనమునకు సాధనము కాగలదు. లోకమునందు స్త్రీలకు పురుషులకు సకల విద్యలు స్వభర్తృమును నిర్వహించుటకై యేర్పడినవి.

మానవధర్మము.

లోక ప్రవృత్తియందు మానవస్థితి హిందువులకు పురుషులకుగల సాధనములు గాని యవకాశములుగాని స్వాతంత్ర్యముగాని స్త్రీలకు లేకపోవుటయే కాక, వారికి పాఠమైన ప్రతిబంధకములుకూడ గల స్త్రీలు వెనుకబడి యుండుటకదియే ముఖ్యకారణము. ఈ ప్రతిబంధకములు తొలగి స్త్రీలకు విద్యా స్వాతంత్ర్యములుకలుగుటవలన లోకస్థితి బాగుపడును. లోకస్థితి కవసరమైన విద్యాప్రవృత్తి విషయమున దేశకేశములలోను సంఘసంఘములందును భేదములు గలవు. విద్యాప్రవృత్తికి ప్రయోజనములు రెండు: మొదటిది, సాంఘికము, రెండవది పారమార్థిక మని చెప్పి వీనినిగూర్చి విశేషముగ వివరించిరి.

సతీధర్మము, మాతృధర్మము

పవిత్రములైన సతీధర్మము మాతృధర్మము విశ్వవ్యాప్తములై ప్రకాశించుచున్నవి. లోకస్థితికి సతీధర్మము మాతృధర్మము మూలబీజములు. సతీధర్మమువలననే సంసారము ధర్మాగ్రకామమోక్షరూపమైన పురుషార్థములన్నిటికి కారణంబగుచున్నది. బలవంతపుడెట్టి పురుషారాధానము అస్వాతంత్ర్యము ప్రసవము రాణివాసము అలంకరణము-ఇవియే సతీధర్మములను ప్రసవకలరు. సతీధర్మమున కీ భావము లనవశములు. నిష్కళంకమైన ప్రేమ నేననిగ్రహము త్యాగము సతీధర్మమునకు లక్షణములు. సీత సావిత్రి దమయంతి చంద్రవతి మొదలగు పుణ్యాంగనల సతీత్వమునకు ఆసాధ్యుల నిగ్రహము త్యాగశీలము ధర్మానురక్తి మూలకారణములు. విద్యాప్రవృత్తియందు గృహనిర్వహణమున కవసరమైన శాస్త్రములు కళలు స్త్రీల విద్యాక్రమమునందు ముఖ్యాంశము లనియెంచబడుచున్నవి. పాకశాస్త్రము ఆరోగ్యశాస్త్రము గానము చిత్రకళా శివసాహిత్యము మొదలగు విషయముల ను స్త్రీలు సంసార భారమును నిర్వహించుటకై యభ్యసించ వలసియుండును. ఈ విషయములందు లోకముభవమువలన కల్పింపజ్ఞానమునకు శాస్త్రజ్ఞానము తోడ్పడిన, గృహభాగ్యవ్యాపణము సుకర మగును. సమానావకాశము లున్నపుడు సేవా

శక్తియును స్త్రీలు పురుషులకు తీసిపోరని స్త్రీల చరిత్ర ములను పరిశీలించినచో స్పష్టము కాగలదు. స్త్రీలు రాజ్య ముల నేరిరి. కావ్యములను రచించిరి. శాస్త్రపరిశోధన లను చేసిరి. ధర్మము నుపాసించిరి. బ్రహ్మత్వమును పొందిరి. వర్తమానకాలమునం దున్న సమీక్షలలో స్త్రీలును పురుషుల వలెనే యుత్తీర్ణులగుచున్నారు. కాని, స్త్రీవిద్యాభివృద్ధికి పురుషవిద్యాభివృద్ధికి చేయబడిన ప్రయత్నము లందు శతాంశమును వ్యయమునందు దశాంశమును చేయబడుట లేదు. హిందూదేశమునందు విద్యావ్యయమునకై వినియో గపడి 11 కోట్ల రూప్యములందును 80లక్షలు మాత్రమే స్త్రీ విద్యాభివృద్ధికి వినియోగపడుచున్నవి. పురుషుల విద్యాభ్యాస మునకు గల విద్యాలయములం దొక పా లయినను విద్యాల యములు స్త్రీల విద్యాభ్యాసమునకు లేవు. విద్యాభ్యాసము చేయుటకు కావలసిన సాధనములు లేనపుడు విద్యావ్యాపన ము సాధ్యము కాదు. పురుషుల విద్యకువలె స్త్రీల విద్యకును విశేషముగ ద్రవ్యమును వినియోగపఱచినపుడు, స్త్రీవిద్య వ్యాపించి సంఘము బాగుపడగలదు.

వివాహాధిర్వము.

శతీధర్మము బాగుగ నిర్వహించుటకును లోకస్థితికి తోడ్పడు టకును స్త్రీలు దేహబలమును మనోబలమును ఆత్మజ్ఞానమును కలిగి యుండవలెను. స్త్రీలకు దేహబలము లేనపుడు దుర్బల సంతానముకలుగుటయు జాతిక్షీణించుటయు సహజము. మన దేశమునందు పిల్ల పుట్టినతోడనే పెండ్లి జేరములు జరుగును. బాలికలకు పడేడ్లలోపల పెండ్లి యగును. వారు పదమా డేడ్లకు పిల్లల తల్లులగుదురు. దేహవికాసము లేని తల్లులకు దేహవికాసము లేని బిడ్డలు పుట్టుట వింతకాదు. తల్లులకును పిల్లలకును అనారోగ్యస్థితి సహజవృద్ధి యగును. అతిబాల్య వివాహమువలన మన సంఘమున కపరిమితమైన నష్టమును దుర్భరమైన దుఃఖమును కలుగుచున్నది. 1911-వ సంవత్సరపు జననమరణముల లెక్కల ప్రకారము 10 ఏండ్ల లోపల పెండ్లి యయిన బాలిక లాంధ్రదేశమునందు 1,24,000 మంది కలరు. చెన్నరాష్ట్రమున అయిదేండ్లుదాటని వితంతువులు 733 మందియు, ఇరువదేండ్లుదాటని వితంతువులు 76,000 మందియు కలరు. అతిబాల్యవివాహములు నిర్బంధ వైధవ్య మునకును అకాలమరణమునకును కారణము లగుచున్నవి. బాలికలకు పడేడ్లలోపల పెండ్లి చేయుటయు నిర్బంధ వైధవ్య మునకు పాలుపఱచుటయు మనసంఘమునకు కళంకమును కలిగించుచున్నవి. నిర్బంధ వైధవ్యమును తొలగించి పునర్వి వాహాచారమును వ్యాపింపజేయుటకై సకలకష్టముల కోర్చి పాటుబడిన రావుబహద్దరు పీఠేశలింగము పంతులుగారు మన కృతజ్ఞతకు పాత్రులు. సంఘమును వృద్ధిచేయుటకును పోషించు టకును స్త్రీలకు సత్వమేర్పడినది. అతిబాల్యవివాహములవల న సత్వమునకు భంగము కలుగును. బాలెంతచావులు వృద్ధి యగును. శిశుమరణములు హెచ్చును. చెన్నరాష్ట్రమునందొక యేడు నిండని బాలబాలికలు సంవత్సరమునకు రమారమి 2,35,000 మంది మృత్యుదేవత వాతించుచున్నారు. స్త్రీల యకాల మరణములకును శిశుమరణములకును బాలవితంతు వులకును దుర్బలసంతానమునకును నిరతానారోగ్యస్థితికిని కాగ ణంబైన యతిబాల్యవివాహములు పోయినఁ గాని మనసంఘము బాగుపడి మనకు శుభస్థితి కలుగనేరదు. ఆంధ్రదేశమునందు యౌవనవివాహములు మెల్లమెల్లగ వ్యాపించుచున్నందులకు సంతసము కలుగుచున్నది. ఆ వివాహములు మన పురోవృద్ధికి శుభసూచకములుగ నున్నవి. స్త్రీల యారోగ్యరక్షణమున కును విద్యాభివృద్ధికిని బాల్యవివాహము పోయి యౌవన వివాహాచారము వ్యాపింపవలయును. మహావీర కాలమున యౌవనవివాహములు సదాచారముగ నుండినట్లు మన శాస్త్ర ములందు దృష్టాంతములు గలవు. కాని, కాలక్రమమున ఆ సదా చారము పోయి యౌవనవివాహము లపురూపములైనవి. స్త్రీల యందును పురుషులయందును విద్యవ్యాపించి విజ్ఞానముద రించుటవలన యౌవనవివాహములు తిరిగి వాడుకకు వచ్చు చున్నవి. ఈ సంస్కరణయమునందు పామరంభిప్రాయములకు భయపడక భైర్యసాహసములను పూని యౌవనవివాహము లను చేసికొనిన యాంధ్రనారీమణులు మన ప్రశంసలకు పాత్రులు. ఆ నారీమణుల మార్గము క్రమముగ మన సంఘము నందు చాడుకకు వచ్చియెడల సతీధర్మము సంసారమునందు స్త్రీపురుషుల సుఖస్థితికి ని మంచి సంతానమునకును సాధనమై లోకస్థితికి కారణమని కాగలదు. దేహబలవర్ధన మునకు విద్యావృద్ధియందు స్త్రీల కుపయుక్తమైన వ్యా యాచక్రమును నవలంబించుట ప్రయోజనకరము. పాతశాల

లందును గృహములందును స్త్రీల యారోగ్యరక్షణమున కను కూల మైన వ్యాయాచక్రమును నవలంబించుటవలన స్త్రీ లారోగ్యవతులై, మానవవికాసము సుకరము కాగలదు.

ఇట్లు దేహబలమును గూర్చియు బాల్యవివాహములను గూర్చియు నుడివి దేహబలమునకు గోడు మనోబలమునుండిన గాని సత్వత్వమును జన్మవికాసమును గలుగవని నుడివెరి.

ఆంధ్రస్త్రీల విద్యాస్థితి

భరతఖండమునందు స్త్రీవిద్య పీనస్థితిలో నున్నది. వంగరాష్ట్రము బొంబాయిరాష్ట్రములందుఁ గల స్త్రీవిద్యాభి వృద్ధి చెన్నరాష్ట్రమునందు లేదు. చెన్నరాష్ట్రమున కైస్తవ వాంగనలందుఁ గల విద్యాభివృద్ధి హిందూకుండలందును, దక్షిణభాగమునందుఁ గల విద్యాభివృద్ధి ఉత్తరభాగములం దును లేదు. ఆంధ్రస్త్రీలు విద్యావిషయమున వెనుకబడి యుండుటకు కారణము వారి విద్యాభ్యాసమునకు తగిన సదు పాయములు ఆంధ్రదేశమున లేకుండుటయే అని తెలియు చున్నది. ఆంధ్రదేశమునందు దొక కళాశాల మైనను స్త్రీలకు లేదు. చెన్నరాష్ట్రమునందు గల 42 బాలికామధ్యమపాఠ శాలలయందును 7 మాత్రమే ఆంధ్రదేశమునకు గలవు. చెన్న రాష్ట్రమునందుఁ గల 1553 బాలికా ప్రభుమపాఠశాలలందును 554 మాత్రమే తెలుగు జిల్లాలలోఁ గలవు. ఉపాధ్యాయు నుల పాఠశాలలు చెన్నరాష్ట్రమున 22 ఉన్నను, తెలుగు దేశమునందు 8 మాత్రమే కలవు. ఇతరవృత్తులను నేర్పెడి పాఠశాల తెలుగు దేశమున దొకటియు లేదు. ఇంతవఱకు ను పట్టపర్తిక్షలలో నెగిన యాంధ్రహిందూ నారీమణులు లే రు. ప్రభుమపాఠశాలలందు 40,000 మందియు, మధ్యమపాఠ శాలలందు 500 మందియు మాత్రమే ఆంధ్రబాలికలు చదువు కొనుచున్నారు. ఉపాధ్యాయుని వృత్తియందు 120 మంది యాంధ్రస్త్రీలు మాత్రమే కలరు. ఈ స్థితి మాత్రమే తెలుగు దేశ మునందు విద్యాలయములు విస్తరిల్లి విద్యాభ్యాస విషయ మున స్త్రీలకు ప్రత్యేక సదుపాయము లేవనెడినచో కాని, స్త్రీ విద్య వ్యాపింపనేరదు. స్త్రీవిద్య వ్యాపించుటకు తగిన సదు పాయముల నేర్పాటు చేయుట సాలకులకును విద్యాభిమాన ము గల ప్రజలకును ధర్మము. మైని వివరించిన లెక్కలను పరి శీలించినపుడు, ఆంధ్రదేశమునందు స్త్రీవిద్య వ్యాపింపఁ జేయుటకై పాలకులు తగిన శ్రద్ధను వహింపలే దని విశద మగుచున్నది. పురుషుల విద్యావాసము విషయమున కూడ పాలకులు అలసత్వమునే చూపుచున్నారు. ఈ లోపమును నివారించి ఆంధ్రుల సర్వతోముఖాభివృద్ధి కుజ్జీవనమును కలి గించుటకై ఆంధ్రోద్యమ మారంభ మైనది. ఆంధ్రవిశ్వవిద్యా లయమును ఆంధ్రరాష్ట్రమును స్థాపితము లైనపుడు పురుషుల విద్యవలె స్త్రీవిద్యయు ఆంధ్రదేశమున జేగముగ వ్యాపించు టకు సదుపాయము లేవనెడగలవు. ఆంధ్రోద్యమమును సాధిం చుటకు స్త్రీలును సుత్సాహముతో పాటుపడుటవలన స్త్రీ విద్యా స్వాతంత్ర్యములు వ్యాపింపఁ గలవు. ప్రభు త్వము వారు ముఖ్య పట్టి ణము లందు స్త్రీలకు మధ్య మపాఠశాలలను స్థాపింపవలె నని ప్రజలు వారికి విన్నవించు చుండవలయును. పురపాలనాధికారులు శ్రతిపట్టణము నందును బాలికలకు ప్రభుమపాఠశాలలను స్థాపించి స్త్రీవిద్యా వ్యాప్తి నునకు ప్రోత్సాహమును కలుగఁజేయవలసి యుండును. ఆంధ్రదేశమునందలి యేడు మధ్యమ పాఠశాలలయందొక పా ఠశాల యయినను ప్రజలు నిర్వహించుచునేలేదు. ఆంధ్రదేశమున ఆంధ్రుల ప్రాశాపత్యము క్రింద నుండఁగల యున్నతపాఠశాల లను స్థాపించి జాతీయభావమున కనుకూలముగ విద్యను కళల ను నేర్పుటకు ప్రయత్నించుట ఆంధ్రుల యాత్మగౌరవరక్షణ ము నకు ను పు రో వృద్ధి కి ని మార్గ మైయుండును. స్త్రీవిద్యావ్యాపనకై కైస్తవులు చేయు ప్రయత్నములు ప్రశంసాపాత్రములు. కాని, హిందూమతధర్మములను సాంప్ర దాయాచారములను బోధించుటకు తగిన విద్యాలయములు లేకుండుట గొప్ప కొఱతగ నున్నది. ఆంధ్రస్త్రీలకు వారి మాతృభాష మైనను బాగుగ నేర్పుటకు తగిన విద్యాలయ మొకటియు నాంధ్రదేశమునందు లేకుండుట సంతాప కరము. విజ్ఞానచంద్రికా పరిషత్తు వారు ను నరసాపురము తాలూకా పురోవృద్ధి సంఘమువారు స్త్రీ విద్యాభివృద్ధికి చేయుచున్న ప్రయత్నములకు మన కృతజ్ఞతను తెలుపుచున్నాను. కొండ వేంకటప్పయ్యసంతులు గారు స్త్రీవిద్యాభివృద్ధికై ప్రతిష్ఠింపఁదలచిన కారదా నికేతనము స్థాపితమై ఆంధ్రస్త్రీల పురోవృద్ధికి తగిన నిలయ మేర్పడు నని నమ్ముచున్నాను. కర్వేపండితుడు పునహా నగరమునందు స్థాపించిన వితంతుశరణాలయమును బోలిన శరణాలయమును

ఆంధ్రదేశమునందు స్థాపించినచో, అది బాలవితంతువుల నుద్ధ రించుటకును స్త్రీలకు విద్యావత్తులుగ చేసి వారికి స్వతంత్ర జీవనాధారమును కల్పించుటకును సాధనము కాగలదు. విద్యా వతుల యి న స్త్రీల సహాయము లేక పురుషు లీ కార్యమును నిర్వహింపఁ గలరు. కర్వేపండితుని విజయమునకు మహారాష్ట్రవనితల సహకారము సహాయభూత మైనది. చెన్నపురియందు సుబ్బలక్ష్మయ్య గారు స్థాపించిన శరణాలయమువలన బాలవితంతువులకు కొంత యుపకృతి కలుగుచున్నది.

స్త్రీలకు మహాదాక్షిణ్యములు భార్యులు సహనము నిగ్ర హము సహజగుణములు. భారత స్త్రీల శాశ్వత్యము (ప్రాచీన కాల మునుండియు పరంపరాగతమై లోకమునందు ప్రసిద్ధి పొందినది.) స్త్రీలకు సహజ మైన సులీలమునను విద్యాస్వాతంత్ర్యమును తోడ్పడుటవలన సంసార నిర్వహణము సుసాధ్య మగును. పురుషుల భార్యులు తగ్గుకు. బంధకప్రాతము నాంపుటకై శ్రీ మతి సగోజినీదేవి వ్రాసిన యుపన్యాసములను జదివినపుడు దేశ సేవ సేయుటకు స్త్రీలకుగల సామర్థ్యము తెలియు చున్నది. మైంపర నారీమణులు మమ్ముభద్ర ప్రభువునకు బంధకప్రాతము నాంపుఁ డని విజ్ఞాపన పత్రమును సమర్పించి నపుడు రాజప్రతినిధి బంధకప్రాత పద్ధతి నాంపుట కంగీకరించెను. మనమును మనకుఁ గల యన కాశములను జ్ఞాన మును దేశసేవకును ప్రజాసేవకును వినియోగించుట ధర్మము ప్రాతఃకాలము సమాజేతమైన యాంధ్ర మహాజన సభయును నీరుహిభాసభయును దేశమునం దుదయించిన నేపాపరత్వము నకు నిదర్శకములు.

రాజప్రతినిధి గారికి వచ్చిన యుత్సవతంత్రవార్త.

స్వస్తి, మే, 30:— ఇండియా కార్యదర్శిగారు 28వ తేదీ రాజప్రతినిధిగారి కిటుల తంత్రిచ్చిరి:—

ఇటాలియను మహాభైర్యులతో పోరాడుచు క్రమ క్రమమున మీదికి బోవుచున్నారు. ట్రిస్టికిబోవు మార్గమునున్న హార్లేడ్ స్థానము నా క్రమింప వలయునని వారియుద్దేశము. దాని శిఖరము వేయి అడుగుల ఎత్తుననున్నది. పార్శ్వములందు శత్రువులు మాటునడియు న్నారు. ఇటాలియనులు దారిక్రింది భాగము నాక్రమించు కొని యున్నారు. సాన్ గ్లోవన్నీ వారిస్వాగ్గీనమున నున్నది. అచ్చట యుద్ధము ప్రారంభించిన దానిగ వారు 23,669 మంది ఖైదీలను పట్టుకొనిరి. క్రొత్తగా స్వాగ్గీనము చేసకొనిన వి సాం జోస్థానములను పట్టుకొన నెంచిన ఆస్ట్రీయనుల ప్రతియుద్ధముల ను వారు తిరుగ నొట్టిరి.

నావికా వైద్యములతో బ్రిటిషు నౌకలును, ఇటాలియ ను ఆకాశవిమానములును ట్రిస్టిను సింధుభాగమొద్ద శత్రువుల వెనుక నుండి ఘోరయుగ నెదిర్చెను.

జర్మనులు పరాసు ఆంగ్లేయసంగములమీద ప్రతియుద్ధ ముల చేయుచునే యున్నారు. గొప్ప కిరంగియుద్ధమును, వై మారికయుద్ధమును జరిగినది గాని ముఖ్యమైన మార్పు లేదయు గలుగలేదు.

16 జర్మను ఆకాశవిమానములు ఇంగ్లాండుమొక్క ఆస్ట్రేయభాగము నెదిర్చినవి. 76 గు 6 ఆంగ్లేయులు చంప బడిరి. 174 గురకు గాయములు తగిలినవి; తిరిగి పోవునపుడు ముగ్గురు జర్మనులు చంపబడిరి.

అమెరికనులు మిత్రమండలివారి కి సహాయముల చేయు చున్నారు:—3,500 ఆకాశవిమానముల నిర్మించుట కేర్పా టులజేయుట, 6000 వైమానికులకు శిక్ష నేనగుట మొదలగు నవి. 40 వేల అమెరికను యువకులు క్రొత్త సేనలలో నుద్యోగ ఘులుగ శిక్ష నొనగబడుచున్నారు. 5 కోట్ల పానులు మిత్ర మండలివారి కినివరకే ఒనగఁబడినవి. 10000 మందిడాక్టర్లును, అంతమంది వైద్యశరణిచారికలను ఇంగ్లాండు పరాసుదేశములకు వారంపుచున్నారు. అమెరికానుందలి పారిశ్రామిక సంఘము లన్నియు యుద్ధసానుగినిజేయుట కంగీకరించినవి. అమితమైన నదిహా, నిశ్చయమైనదియునగు అమెరికనులభారమును యుద్ధ మున బడనయిచుటకు కాంగ్రెసు మహాసభ నైసిడెంటు విల్సనుగారి కన్నీ అధికారులు విచ్చునని బాలగ గారు చెప్పిరి. క్రిందటి వృత్తాంతము నడిపి దానిగ క్రొత్త విజ్ఞాంధ ణము చెప్పియు లేవు. ట్రెగ్రిసు, యూప్రటిసులు లెండింటి వద్దను మార్పులేమియు జరుగ లేదు.

ఆంధ్రమహాసభ.

అత్యధికోత్సాహకరోత్సవము.

కార్యక్రమము.

(మా ప్రత్యేక ప్రతినిధి యొక్కనుండి)

(తంత్రవలన)

స్నేహితులు, మాజీ 1: ఈ ప్రాంత కాలము నందు ఆంధ్ర మహాసభకు వచ్చిన ప్రతినిధులందఱును పింగాణి నదిలో స్నానము చేసి పవిత్రులై "జై ఆంధ్రమాత" ఇత్యాది మహా ధ్వనులతో నదిచెంతనుండి ఉత్సవముతో నవదిరితిక్కడ మహాకవి తన ఘంటాజీ, ఘంటయులను పెట్టుకొనుచుండిన ఒకలను తీసికొని కొందరు ముందు నడచుచుండ ననేక ఆంధ్రప్రముఖులు, ఆత్మహను భావుని బరతు సాష్టాంగ ప్రణామము లాచరించి మహాకవి పూజ నొనర్చిరి. రంగనాథుకన్యామి దేవాలయము చేరినవెనుక ఉత్సవముతో వచ్చిన వారందఱును ఆలయములో బ్రవేశించి ఆరాధనము గానించి, అభిషేకములందేసి, ప్రోత్సేతములను బాడి, మంగళ కర్పూరహారతు లొసంగి, వారి కేళముల వైభవముచేసి, వచ్చిన వారి కందఱికిని ప్రసాదములను, పుష్పగుచ్ఛముల నిచ్చి సత్కరించిరి. దేవాలయమునుండి ప్రతినిధు లందఱును బయలుదేరి జయగీతముల బాడుచు, అత్యుత్సాహముతో సంతకేటగుండ పోయి, బజారువీధి, ఆచారివీధి, రాయబీదీధి హోటాల్లలమీదుగా నడచి నభామంటపమును చేరి, నుఖ్యప్రతినిధు లందఱును ఉత్సవమున నుండిరి. కొలది మంది పురజనులు మూత్రము రాబాలక పోయిరి.

సభాప్రారంభము.

ఆంధ్రమహాసభ ఈ యుదయము 9 గంటలకు సమావేశమైనది. వచ్చిన ప్రతినిధులలో ముఖ్యులు. గౌ॥ బి. ఎస్. శర్మ, ఆకల్ల నూర్యనారాయణ, సి. వి. నరసింహారాజు, చెమిటిగంటి సుబ్రహ్మణ్యంశాస్త్రి, వావిలాల శివాచార్య, పి. నాగభూషణం, ఎస్. వి. నరసింహారావు, గౌ॥ ఎ. ఎస్. కృష్ణారావు, కె. నాగేశ్వరరావు, చిలకమర్తి లక్ష్మీనరసింహము, ప్రొఫెసరు కోడి రామకృష్ణ, దుగ్గిరాల నూర్యప్రకాశరావు, పోరగుడి వేంకటాద్రి, న్యాయతి హనుమంతరావు, బులుసు సాంబమూర్తి, ఉన్నవ లక్ష్మీనారాయణ, డాక్టరు ఆచంట లక్ష్మీపతి, తాతా సుబ్బరామ శాస్త్రి, చాగంటి సాంబ శివరావు, మిట్టకొండ కృష్ణారావు, మిట్టకొండ సుబ్బరావు, గాడిచెల్ల హరిసర్వోత్తమరావు, కొంపల్లి కోట్లగంగ, పులివెందులరావు, వి.వి. బోగయ్య, ఒంగోలు పట్టాభిరామమూర్తి, మల్లాది కృష్ణమూర్తి, పెదపవని చివపవని జిహంగారు, బలరామిరెడ్డి, ఎ. కాశీశ్వరరావు, కే. ఆనారాయణరెడ్డి, పీఠుగంటి వేంకటసుబ్బయ్య, ఆర్. లక్ష్మీనరసారెడ్డి, బి. సుందరరామ రెడ్డి, టి. రామరెడ్డి, డి. వేంకటసుబ్బారెడ్డి, మైదనోలు చెంగయ్య, ఆర్. వేంకారెడ్డి సోదరులు, ఎం. శీతారామరెడ్డి సోదరులు, ఎస్. వేంకటపతిరెడ్డి, ఎ. నారపరెడ్డి, బి. ఏనాదిరెడ్డి, పి. వి. హనుమంతరావు, ఆర్. శేషగిరిరావు, వల్లూరు నూర్యనారాయణరావు, కర్నూలు నరసింగరావు, డి. హనుమంతరావుగార్లు. ఇంతవఱకు 800 మంది ప్రతినిధులు సమూహ చేరికొనబడిరి. ఇంక 1 వేకులను సమూహ చేరికొనవలసి యున్నది.

దుగ్గిరాల గోపాలకృష్ణయ్యగారు హోదాపత్రమును శేతపట్టాకొని అత్యుచ్చస్వరముతో "వందేమాతర" సంగీతమును శేయ, సభ్యులులేచి నిలుచుండి తద్ధ్వారకులై మాతృప్రసవని మగ్గు మానసు యుండిరి. "వందేమాతరం" "జై ఆంధ్రమాత" ఇత్యాది పవిత్రధ్వనులచే దిక్కులు పిక్కిటియై.

ఇది జరిగినవెనుక రాయప్రోలు సుబ్బారావుగారిచే రచియింపబడిన ఆంధ్రమాతృప్రసవధ్వనులను, కె. నీనివాసరావుగారు చదివెరి. ఒక సంస్కృతపండితులు సంస్కృతమునను, ఒక మహమ్మదీయ ప్రముఖుడు ఉర్దూభాషను, ఆంధ్రమాతృ, భారత మాతృప్రసవములను శేయ సభ్యులు తత్పూరితధ్వారకతంగముల దేలి సవకత్తవ్యు నొందిరి. అనంతరము కవుతాత్రీరామశాస్త్రిగారు తిక్కన మహాకవి నిరచితములగు రెండుపద్యములను జయనభ్యు లత్యధికోత్సాహ భరిత ప్రాసములైరి.

ఇది జరిగినపిమ్మట ఆహ్వానసంఘాధ్యక్షులగు ఒంగోలు వేంకటరంగయ్య పంతులుగారు స్వాగతోపన్యాసమును జదివెరి. సభామంటపమున 1200 మంది ఆంధ్రమతులుండి రంగము దిబ్బిటబాడుచుండెను. అత్యధికోత్సాహము ప్రబలెను.

వేంకటరంగయ్య పంతులుగారి యుపన్యాసము పాండిత్యభరితముగను మహాభావోపేతముగను, అత్యుత్సాహజనకముగ నున్నది. ప్రతి ఆంధ్రనివాసయును భావోద్వేగితృ రితమయ్యెను. వేంకట రంగయ్యగారి ఉపన్యాసగాంభీర్యము నాధాటి అప్రతిమాంమైయుండెను. ప్రత్యేకాంధ్రరాష్ట్రము కొఱకును, భారత జాతీయత్వమున ఆంగ్లముల ప్రత్యేక వ్యక్తిత్వముకొఱకును వారు మూచించిన వాదములు సర్వసమస్య సమర్థకములుగను సునిష్ఠితములుగ నున్నవి.

గౌ॥ బి. ఎస్. శర్మగారు కొండ వేంకటప్పయ్యగారి సభ్యక్షాననునకు ప్రతిపాదించుచు, వేంకటప్పయ్యగారు రాంధ్రోద్యమముపట్ల చేసిన ఘనకార్యముల నుగ్గడించిరి. గౌ॥ ఆచంట కృష్ణారావుగారు ప్రతిపాదనమును బలపఱచుచు, వేంకటప్పయ్యగారి గౌరవ హాళియు నితో బోల్చుచు వేంకటప్పయ్యగారి స్వాస్థ్యత్యాగమును దేశభక్తిని కొనియాడిరి. ఆకల్ల నూర్యనారాయణరావుగారు ప్రతిపాదనమును బలపఱచుచు ఆంధ్రోద్యమదీక్షను 5 సం॥ముల కాలములో కొండ వేంకటప్పయ్యగారి పట్టుదలవలననే, వ్యక్తమైనదని చెప్పిరి. డి. వేంకటసుబ్బారెడ్డి, ఎస్. వి. నరసింహారావు, రాయచూరి శేషగిరిరావు, కె. సుబ్బారావుగార్లు తీర్మానమును బలపఱచిన వెనుక వేంకటప్పయ్యగారు అధ్యక్షానము నులంకించిరి. వారిని పుష్పచూలాలంకృతుల చేసిన వెనుక సభ్యులకరతాభివ్యులు చెలరేగెను. అనంతరము పురాణంసూరి శాస్త్రిగారు మచిలీబందరు మహాజనుల పక్షమున మహాసభకు చెయ్యి నూటపదహార్లను ఆంధ్రమాత కొసంగిరి. "ఆంధ్రమాతకు" "జై" ఇత్యాది మహాధ్వారములు వినియున్నెను. ఆంధ్రజాతీయ కళాశాలవిద్యార్థులు "మాతాపరాక్" ఆంధ్రమాతాపరాక్" అనుగీతమును హృదయముగ బాడిరి. పిమ్మట గుంటూరునుండల పక్షమున 500 మాలను మ॥ కాళిదాసుగారు ఆంధ్రమాతకు సమర్పించిరి. ఈమహోత్సవము కడచిన వెనుక అధ్యక్షులు తమమహోపన్యాసమును ఉచ్చస్వరముతోను గాంభీర్యముతోను చదివెరి.

ఆస్త్రియా

హాక్ హోములో సాంఘికవాదుల సమావేశము లండన్, మే 30:— ముందు జరుగబోవు అంతర్జాతీయసాంఘికవాదుల సమావేశసందర్భమున ఆస్త్రియాజన్మముల సంధికొరకు ప్రబల ప్రయత్నములు చేయుచున్నారు. ఇతర రాజ్యములవారు తమకు విరోధులుగ నుండకుండగ చూచుకొనుచున్నారని న్యూస్ పేపర్ల ప్రతిక ప్రకటించుచున్నది. రాజ్యభిజనకంఠే ఎడియాటిక్సు సముద్రమందును, డాన్యుబులోను స్వేచ్ఛగ వర్తకము జరుగువిషయము ఆస్త్రియనులు ముఖ్యముగ యోచించుచున్నారనియు ఈపత్రిక తెలుపుచున్నది. ఈ లోపుగ జరగనులు స్వీడనులో సంధివిషయమై ప్రబలముగ పనిచేయుచున్నారు. పటాలము లన్నిటిని నీల్పుటకు జన్మముల సంస్థలై యున్నారని శిష్యులు బోధన పత్రికా ప్రచారకుడు స్వీడను ప్రభుత్వము వాటితో సంధి సమకూర్చుటకు ప్రయత్నించుచున్నారని ప్రాథమికము వార్తాపత్రికలు ప్రకటించుచున్నవి.

ఆస్త్రియా యుద్ధసభ

లండను మే 29:— బ్రియన్టీను వివేనాడి మరియొక దిట్ట మునున సంక్షేప స్థానమును జూచుకొనవది తెనకలో ఘోర్నా-కా-కా, తెనకలో లూయడెడ్ డబ్బుగార్లు ఆస్త్రియావారిని హెచ్చరింప ఆస్త్రియాయుద్ధసభవారు కొన్ని రాచక్రియ కారణములచే వీరి నలహాను గయుతో సంధికరింపలేదని జ్వారిచేలో నున్న కొరేజీతలా పత్రికా విశేషము తెలియజేయుచున్నాడు.

రిచిస్ రాతుగో యుద్ధసభాసమావేశము

ప్రారంభముగలు.

ఆమ్స్టర్ డం మే 31:— యుద్ధప్రారంభమైనది. మొదలు రిచిస్ రాతువారు యుద్ధ కార్యాలోచనకు సమావేశమగుట ఇదియే ప్రథమమని వియన్నానుండి వచ్చినతంత్రవాదులు తెలుపుచున్నవి. సభముంతయు క్రిక్కిరిసియుండెను. జర్మను జాతీయనాయకుడగు డాక్టరు ట్రామగార్ రథ్యతులుగ నెన్నుకొనబడిరి. బహుళ సంఖ్యకులగు క్రెచ్చిసాక్షికులు ప్రత్యేకముగ స్థాపురాజ్యమునే స్థాపించుటకు ఏకీభావముతో నిశ్చయించుటచే ఈమారు రిచిస్ రాతుసభ జనుప్రదముగ జరుగునూచనలు కాన్పించుచున్నవి. సాంఘికవాదులును పోలండుదేశీయులును తెలిపియును ఎకముగజేసి, పోలండునకు స్వాతంత్ర్య మియవలయుననియు, స్వముద్రముతో సంబంధ ముండకలమనబియు కొనుచున్నారు.

వలనుపూరు సంస్థానముందున్న దీనపరి పరపుణ్య కేశమునకు బోవుచుండిన యాత్రికులపై జరుపబడిన శాస్త్రవ్యవృత్తాంతము. భొంబాయి నగరమునకు తెలియవచ్చును. సిగ్గుపురుము కారమ్మకు నటనలాలలు అనునతిమను, 10 మంది స్త్రీలును, 2 మ సేవకులును యాత్రాస్థము బండ్లపై బోవుచుండిరి. మాన్యున దొంగలు వారి నెదుర్కొని స్త్రీల మానభవముల హరియించి తిప్పలలో పారవైచిరి. నటనలాలలు కొట్టెగ, దెబ్బలచే నాతడు చనిపోయెను. దొంగలు మా 2500 లు విలువగల నగల నెప్పకొని పారిపోయిరి. ఇంతలో చేరువ నున్న గ్రామస్థులువచ్చి యాత్రికులను గ్రామమును చేర్చిరి.

కీర్తిశేఖరుల కీర్తికరుగారు. వి. ఎస్. యస్:— పీరిన్నే హితులలో నొకరి యన ను గూర్చి యిట్లు వ్రాసిరి. డాక్టరు కీర్తికరుగారు గడచిన బుధ వారము నాడు స్వర్గస్థులైరి. ఆ ఘన నిష్ఠా నమునందలి వేదాన్యు యుద్ధములో నీతడు ఘన మగు సేవచేసెను. ఇతడు మిగుల సత్స్వభావుడు, కవి, వైద్యుడు, సంఘసంస్కర్త. ఈతడు తనపాతశాలయందలి బాలకులతగిన సహాయమును చేయుచు మిగుల నయాదృష్ట్యాదయుడని పేరొందెను. వైద్యకళాశాలలో నితడు మిగుల ప్రతిభాశాలి యని కీర్తి మొదెను. కాని, ఎల్. ఎస్. ఎస్. పరీక్షలో నితడు తొందరపడి శస్త్రపరీక్షలో కొంచెము పొరబాటు చేసినందున నుపాధ్యాయునికి కోపమువచ్చి "ఇక నెవడైన నిట్టి తిప్పిదము చేసినయెడల నూగకుండును గాని, నీవంటివా డిట్లు చేయుటకు సందర్భము లేదని చెప్పి ఆతని నాతరగతిలో నాపివేసెను. తరువాత కీర్తికరుగారు ఇంగ్లాండునకు పోయి వి. ఎస్. ఎస్. పరీక్షయందు కృతార్థుడాయెను. తరువాత నతడు లానాపట్టణమున సివిల్ సర్జనుగ నియమింపబడెను. ఇతడెప్పుడును సంతోషముగనే గన్నట్లు చుండును. ఈతడు బొంబాయి దేశీయుడు.

అమలాపురం బోర్డు హైస్కూలు.

పూర్వపు విద్యార్థులసంఘము. దానిని 1917 జూను 24 తేదీని స్థాపించుటకును, 1917 జూను 17 వ తేదీని యీ సంఘవిషయములను చర్చించుటకును ఉద్దేశింపబడెను. కనుక యీస్కూలుసంఘ విద్యార్థివృద్ధినొందిన ప్రతివిద్యార్థియు యీ రెండు తేదీలకును దయచేయుటకు ప్రార్థితులు. లేనియెడల వారి యుద్దేశములను చిరునామాలను యీ హైస్కూలు హెడ్డుమాస్టరుగారికి 15 వ తేదీగోపుగ తెలియపర్చుటకు ప్రార్థితులు. ఇట్లు తమమిత్రును సహాధ్యాయును గగటి లక్ష్యము బి. ఏ. వి. ఎల్. సంఘసంస్కర్త.

మదరాసు అందు నదరక్ మహారాటా రైల్వేకంపెనీ

లి మి టెండ్రే (ఇంగ్లాండులో ఇంకాన్నింటి చేయబడినది.) నోటీసు ఆర్కో-ణమునందలి యం. యచ్. యం. వై శ్వేవారి ఇంజనీరింగు పర్కుషాపువద్దనున్న 45 టన్నుల టేకుతునకలును, 28 టన్నుల బెంటీకుతునక కట్టయును, 16-3-1917 వ తేదీ శనివారము ఉదయము 9 గంటలకు బహిరంగముయిన విలము వేయబడును. అమ్మకపు పరతులు క్రింది విధముగ నుండును.

- (1) టేకు తునకలు సుమారు 3 టన్నుల లాట్లుగను, బెంటీకు తునకలు 7 టన్నుల లాట్లుగను ఏర్పరుచబడును.
- (2) విలమునం చుట్టులయిన వారు పాట కొట్టివేయుట తోడనే అందు కగు సొమ్ముగ న్నావనవంతు సొమ్మునుధరానతుగ గట్టగలవాడిన వారము దినములలోపట మిగతా సొమ్ము చెల్లించి కట్టను ఆఫీసుమునుండి తీసికొనిపోవలయును. అట్లు చేయనిచో పాటకాలమందు వాడు కట్టిన నాట్లప పాత్రు సొమ్మును నడలుకొనవలసిగ వా గిగుడుదు.

స్థానిక వార్తలు

(౧)

విదేశీ తపాలు.— పోస్టు టైలునేజీకు వచ్చిన యెడల విదేశీ తపాలు జూను 2 వ తేదీన ఉదయము 7 1/2 గంటలకు బటవాడా యగును.

దక్షిణ ఆఫ్రికా తపాలు.— దక్షిణ ఆఫ్రికాకు పోవలయు మెయిలు తపాలు ఈ నెల 7 వ తేదీన సాయంకాలము 5-25 గంటలకు జనాలు పోస్టునులో కట్టినేయబడును.

స్వీయతపాలు.— ఇంగ్లాండు మొదలగు విదేశీ తపాలకు విదేశీ తపాలు సీటుపాలు మామూలు ప్రయాణము నేటికి నమున కట్టినేయబడును. జూను రెండు, మూడు, నాలుగు తేదీలకు గాఢ ఇంగ్లీషు తపాలు తీసుకొనిపోవడును. చివర తపాలలో మాత్రము ఒక్కరినిచ్చున చేయనక్కర్లేని వస్తువులు మాత్రము తీసుకొనిపోవడును. ఆ నాటికపాలు స్వీయత కందజేయబడును పూచీలేదు.

జపానుకు బంగారము విశేషముగ పట్టించును
మ్యాద్యూర్, మే 30:— జపాను వర్తక సంఘముల కేల విశేషముగ బంగారమంపబడు చున్నదియు తెలియ గోరగా, రాబోవు మాడునెలల లోపున హిందూదేశపు ప్రతి నిమిత్తము 15 కోట్ల రూపాయలకు చెల్లింపవలసియుండునని జపాను ఆర్థిక సంఘములు కోరాళ్ళుటలకు తెలిపి రని ఒక వైఖ్యుపత్రికా విలేఖకుడు వ్రాయుచున్నాడు.

హైకోర్టు.— హైకోర్టు రిజిస్ట్రారిగారి ఆఫీసు యొక్క నెల 4 వ తేదీన చక్రవర్తిగారి పుట్టినది మహాత్మ్యమునకు మూయబడును. తిరిగి మంగళవారము 4 వ తేదీన మహాత్మ్యము 2 గంటలకు తెరవబడును. ఆ తర్వాత కేసులకు వివాదాలు పుచ్చుకొనబడును. ప్రెసిడెన్సీ మేజిస్ట్రేటుగారి ఆఫీసుకుడను 4 వ తేదీ సోమవారముగ జూన మూయబడును. 5-వ తేదీ మంగళవారముగ జూన 'వేబ్రువారు' అను మహాత్మ్య దియుల పండుగ ఆవుటచే ఆ సోమవారము మేజిస్ట్రేటుగారి ఆఫీసు మూయబడును.

నిమ్న జాత్యుద్ధారక సమాజము.— ఈ సమాజ మువారి యాజమాన్యము క్రింద ఈ నెల 3 వ తేదీ ఆదివా రుమనా గుడయము 8 గంటలకు పెంబూరు చాకలిసాలెము దినపాఠశాలకుండు స్వామీ బ్రహ్మచర్యులవారు గాఢభక్తిని గురించి వ్రువ్వసించెదరు.

తిరుచనాపల్లి మండలసభలు.— తిరుచనా పల్లి మండల ద్వితీయ సాంఘికసభ యొక్క నెల 6, 6 తేదీలకు ఆలం బావియందు న్యాయమూర్తి సదానందయ్య గారి అధ్యక్షత క్రింద జరుపబడును. నాల్గవ గాఢభక్తియసభ యొక్క నెల 4, 6, 6 తేదీ లకు ఆలంబావియందు దివాన్ బహద్దూర్ సి. కరుణాకర మిశన్ గారి అధ్యక్షతక్రింద జరుపబడును.

క్రిస్టియన్ జనశాఖ.— కే.ఎల్.కె.సి.వి.ఇ. గాగు తిరుచనాపల్లినుండి వచ్చి 'వెల్లింగుటన్' హాల్ లో నివసించు చున్నాడు.

ఇండియా మంత్రిగారు ఆదవులకాఖిలీని సి.డి. క్లాంట్ గారికి ఇంకొక 6 నెలలు వెలపు దయచేసిరి.

ఇదికాదు తెలియజేయబడిన మలబారు హత్య కేసులో ముగ్గురు ముద్దాయిలు ఖయ్యులో నుంచబడిరి. హత్యకాండకి వానికల ఒకవైపు ప్రక్కనుండి తీయబడిన. అది ఆచ్చట పొలిపెట్టబడగా రాత్రియందు పడిన వెద్దవానకు వైపున్న సోయ ఆతల వైకగపడగా ఆచ్చటనుండి గానిని తీసిరి.

ఇండియా రక్షక సేనలో చేరు హిందువులకు కొన్ని సదుపాయ ములను చేయుటకు గంయుక్త పక్షకాల దొరతనమువారు నిశ్చయించిరి. ప్రభుత్వోద్యోగులలో చేర్చుకొనవారు కేసలో పనిచేయు కాలమువారి వయసునుండి తర్గింపబడును.

గవ్యస్థానమున నియవలసిన పన్ను నియక నె సిగరెట్టు డెటైలును పోస్టు ద్వారాపంపి నందులకు కరాచీ పురపాలక సంఘము హరిద్వరి కర్తవ్యునై కేసుచేసిరి.

సామ్రాజ్య భారతీయ యుద్ధనిధికి చందాలమూలమున ఏప్రిలు 30-వ తేదీకి వసూలైనసొమ్ము రూ 1,16,63,000 లు. ఇందుమీదనువచ్చిన వడ్డీ. రూ. 5, 25, 500 లు. మొత్తము రూ 1,21,88, 000 లు. ఆ తేదీకి 88 కైలరూపు రూ. 66, 43, 000 లు. ఇందులో యుద్ధమున జబ్బుబడి సెలవునిద ఇంటికిపోయిన వారికి రూ. 22 లక్షలు వెచ్చింపబడినవి. అప్పటివఱకును నీ సహాయము తీసివేయబడిన. వైనిక వైనికమటుంబ సహాయాగ మిచ్చినవి. రూ. 3,20,000. జబ్బుబడిన వారలకు వెచ్చులు తగిలినవారలకు రూ 3,64,000, ఇంగ్లండునుంచి ఉద్యోగియుల నిధికి రూ 2,98,000 లు. హైందవవలూల సహాయనిధికి రూ 2, 54,000 లు. భారతీయ వైనికనిధికి రూ. 1,00,000 లు. ఈ మొదలగు వ్యయముల కువయోగింపబడినవి. ఏప్రిలు నెల లో ఖర్చుపడినసొమ్ము రూ ,832599, లు. వసూలైన సొమ్ము రూ 74, 286, ఈ లెక్కలలో మదరాసు బొంబాయి యుద్ధనిధుల సొమ్ములకు గలుపలేదు.

వెన్నుకోవ్వు రిఫార్మరులపత్రిక ఇట్లు వ్రాయుచున్నది:— చెన్నపురి ఆయుర్వేదపరిచారిటీ సభవారి నాల్గవసాంవత్సరిక నివేదనము మా కందినది. వీరు ఉచిత ఆయుర్వేదకళాశాల, భర్తవైద్యశాలలను చెన్నపురిలో స్థాపించియున్నారు. తమ యువ్యోగియ సేవకలన చందుగంధాపనల మంచికలముతో నడపించుటక గాక వానికి తాముజేసిన సహాయోద్యమహాయ మునకు గూడ వైద్యరత్నపండిత డి. గోపాలాచార్యులుగా రెంతయు వందసీయులు. గత సంవత్సర మతడు రూ 4800 ల విరాళము నొసగెను. ఈ కళాశాలకును, వైద్యశాలకును పుజలు విశేష సహాయ మొనర్చవలసియుండగ నించుకయు సహాయ మొనర్చుకుంటుట ఆశ్చర్యకరము.

ఈ కితి వైద్యశాలలో చెన్న రాజధానియం నిడియే ఆత్మంకొచ్చియున్న దని దానివైద్యకులుచెప్పెను మాతెంత యు సత్వము ఈ కళాశాల విద్యార్థులకుపురు యావద్భారతా యుర్వేద స భ వా రు చే సి న ఆ యు ర్వే దాదావ్య పరీక్షయందు కృతార్థుల యిరి. ఆయుర్వేద విధా నము యొక్క ప్రత్యగుణముల గ్రహించుటకు నిశ్చయించి, బొంబసామగ్గి వివరములు, కియవిధానము యొక్క మార్గ ములు, ముఖ్యాంశములు. కళాశాలలో నేర్చు పాఠముల తర గతులు మొదలగు సంగతుల తెలుప వలసినదని ఆచార్యులు గారిని గోరిరి. విద్యార్థులకు పండితుల వారడిగిన సమాచార మంతయు చెప్పిరి. అది భారతీయ లందరికి సువయోగకరముగ నుండగల దని తలచు చున్నాము. జనులుగతకృత్యము పూర్వ కముగ గోపాలాచార్యులుగారి లోకహితంకర పనులకుతోడ్ప డెదదని వమ్ముచున్నాము.

చెన్న రాజధానియందల్లిమానువిచ్చి ఆసుపత్రులందును, లెక్కలనుబట్టి చూడగా సగటున, గోజునకు 839 జనసంఖ్య వడిన. మొత్తములో నాల్గవసంతు మంది ఆస్త్రీలు. సగటున 194 గురు పురుషులును 40 గురు స్త్రీలును చేలిపలలో ప్రవేశపెట్ట బడిరి. ఇంక న నేక మంది ఆసుపత్రి పనిలో నియోగింపబడిరి. గత సంవత్సరము ఆసుపత్రిలో వారు 25,000 ల రూపాయల వస్తువులకు తయారు చేసిరి. 'రుటివానితో' పోల్చి చూచిన నిది చాల యధికమయ్యెనని విశదమగును. ఆసుపత్రి మందులవలన గలిగిన ఫలితములు:—పదివేలకు 1036 చొప్పున కోగులు స్వస్థులైరి. 236 చొప్పున యధాస్థితిలోనే పంపివేయబడిరి. 445 చొప్పున మంచిగుణము గనుపించిన వారుండిరి. 773 చొప్పునరణించిరి ఆసుపత్రులలో చేర్చబడిన క్రిమినలు నేరస్థులలో 43 గురు పురుషులు 11 గురు స్త్రీలు. ఇందులో 9 గురు విచారింపబడి నిడివిపెట్టబడిరి. 20 గురు తక్కు సుర్కండుకొనబలకుండిరి. 25 గురు క్షిప్రాకాలములో పిచ్చెత్తిపోయిరి. పిచ్చెత్తిన క్రిమినలు నేరస్థులలో 12 గురు స్వస్థులయి విచారణాగము కోర్టు న కంపివేయబడిరి. ఇద్దఱు చెన్నపట్టణములో తప్పిపోయి ఇంకను కనుబడకున్నారు. సివిలు పిచ్చివారలలో చెన్నపట్టణ మున 1 రును, విశాఖపట్టణమున 1 రును, కల్లికోటకర్ణ నిర్దలలు తప్పించుకొని పోయిరి గాని మరల పట్టణడిరి.

ప్రభుత్వోద్యోగులలోన్న వారు సేవలో చేరినవో వారికి వెనుకటి ఉద్యోగులకులకు హక్కుకలిగి యుండుటయే గాక మరల మద్యోగము లిచ్చుటలోను జీతములు హెచ్చించుటలోను వీరికిపాత్రోత్తమి యుగ్మబడును.

లక్నో లో కొన్ని లేఖలకు దొంగిలించినందులకు హ్యోరిసుగారి మీద నేరముమోపబడినది. వానినిలక్నో జిల్లామేజిస్ట్రేటువారు విచారించుచుండిరి. ఇట్టివివల తమక న్యాయము కలుగునను మిమతోతన నేరమును అలహాబాదు ఉన్నతన్యాయస్థానము వారువిచారింపవలయునని ఆ న్యాయస్థానమువారికి హోరిసుగారు అప్పీదాఖలుచేసుకొన్న మీదట కొన్ని సందేహములు కలుగుటచే వీరిని తమరు విచారించినవో లక్నో జిల్లామేజిస్ట్రేటుగారి కేసుయిన ఆ తేపములున్నయెడల తెలియజేయుడని అలహాబాదు ఉన్నత న్యాయస్థానమువారు జిల్లామేజిస్ట్రేటుగారినిగోరిరి. ప్రస్తుతము విచారణనిలుపు చేయబడినది.

ఆఫ్రికా సభలోని అల్లదులు
లండను, మే 11:— క్రిందటి రెవ్వుత సభ సమావేశ ము నేకమంది దృష్టి నాకర్పించెను. తెన్ను లిదివరకే దొరతనము వారిపై పరామరశశక్త్యమునహించియున్నారు. ప్రెసిడెంటు నెన్నుకొనుటలో వాదమియు పనిచేయలేదు. కోపాచ్ఛున సతని తమ యధ్యక్షునిగ నెన్నుకొనిరి. దొరతనమువారు విచారణ తేకయే ఆతని మూడుగుంత్సములు వైరుజేసినందులకు గవ్వణముగ వారేపని నొసరించిరి.

దంత చూరము
డబ్బి 1-కి వెల రూ 0-2-0 12-కి రూ 1-2-0.
ఈ దంతచూరముతో పండ్లుతోముటవలన చిగుళ్లు గట్టిపడును. చిగుళ్ళకుండి రక్తము ప్రసించకుండును. నోటద్గుంధము లేక యుండును. పండ్లుముత్త్యములకల తెల్లగానుండును. సర్వ సామాన్యముగ వాడుటకు దగియున్నది.

తామర తైలము
డబ్బి 1-కి వెల 0-4-0 12-కి రూ 2-10-0
దీనిని రాచిన చుంటయుండదు. చర్మము నలు వెక్కును.
మోహినీ తైలము:— స్త్రీ పురుషులు వాడుటకు యోగ్యమైనది. మెదడుకు చలువజేయును, వెండ్రుకలు రాలకుండును. వెండ్రుకలు నునుపు చేరును. సువాసన గలిగియుండును. 0-12-0.
జీర్ణరసాయనము:— ఈమాత్రలను సేవించుట వలన అన్నము వచనమగును. జీర్ణకోశము బాగు పడి రససావము క్రమముగ గలుగును. మలబద్ధము మానును. 25 మాత్రలడబ్బి 1-కి వెల 1-4-0.

ఆదిపచ్చికాన లేక జున్ను
తులం 1 కి రూ. 3-8-0
గోరోజనము తులం ౧ కి 2-౦-౦
కస్తూరి తులం 1 కి రూ. 30-0-0
రసభస్మము తులం 1-కి 0-10-0
కుంకుమపువ్వు తులం 1-కి 2-0-0
పచ్చకూచురం " ... 2-0-0
మండుకు నూనె సీసా 1-కి ... 0-6-0
బాలామృతము సీసా 1-కి ... 0-12-0
తేలుమందు వెల సీసా ౧-కి 0-8-0
కుట్టినవోట కొంచెము మందుపోసిన బాధ మానుమగును.

బాధ నరముల వెంట పెద్దనము
దగ్గరనుండిలాగుట ప్రారంభించును కుట్టినవోటును బండ పొరుగులు చేసిన బాధ తగ్గును. ఈ చావకము ననేకులు పరిశీలించిరి. ఇది మిగుల ఘాటుగలిగి నీటికలె నుండును.

అమృతాంజనం డిఫో. } 109, ఫోరోడ్డు, బొంబాయి.
} 7, తంబునెట్టి వీధి, మద్రాసు.

ఆంధ్రసర్వకళాశాల

విద్యా ప్రవృత్తి.

ఇది శ్రీయుత కట్టమంచి రామలింగారెడ్డి గారిచే ప్రారంభింబడినది. వెల 0-4-0.

ఆంధ్రపత్రికా కార్యాలయము,
7, తంబునెట్టి వీధి, మద్రాసు.

THE GREAT WAR

DESPERATE AIR BATTLES

ITALIAN ADVANCE ON TRIESTE

AUSTRIAN REICHSRATH OPENS

[REUTER'S AGENCY.]

GREAT BRITAIN

Enemy Air Raids.

Statement by Lord French.

LONDON, May 31.
Lord French replying to a deputation from Folkestone said it was impossible absolutely to prevent aeroplane attacks, but the scheme of defence had been reconsidered in the light of experience gained in the recent raid, and he hoped that the measures taken would make any future raid a risky operation involving heavy loss.

Evidence at Folkestone Inquest.

LONDON, May 31.
Three more deaths have occurred as the result of the air raid on Folkestone. At the inquest the Coroner congratulated the population on its calmness. The Chief Constable, giving evidence, said that forty-three bombs were dropped in the borough and sixty-three persons were killed and ninety-three injured. The dead included twenty-six women and twenty-four children.

The jury expressed the opinion that a warning of the approach of the raiders should have been given.

Tobacco Under Control.

Board of Trade Fixes Prices.

LONDON, May 31.
The Board of Trade assumes control of tobacco and prohibits dealings therein except as authorised, fixing wholesale and retail prices from the first June.

Illness of Lord Devonport.

LONDON, May 31.
Lord Devonport is suffering from ear disease.

Offer to Mr. Churchill.

LONDON, May 31.
The "Daily Chronicle" states that Mr. Churchill has been offered a post in the Government.

Important Steamship Companies Combined.

LONDON, May 31.
The "Times" states that an agreement has been reached for a fusion of interests between the Peninsular and Oriental Steam Navigation Company and the Union Steamship Company of New Zealand.

British Shipping Losses.

A Substantial Reduction.

LONDON, May 31.
The Admiralty announces that 2,719 vessels arrived during the week and 2,768 sailed. Eighteen ships over sixteen hundred tons and one under were sunk. Seventeen ships were unsuccessfully attacked. Two fishing boats were sunk.

FRANCE

Discipline to Defeat Militarism.

French Minister's Warning.

LONDON, May 31.
PARIS.—The French Socialist Minister, M. Thomas, is accompanying M. Kerensky on his tour of the Russian armies. The former has delivered numerous speeches on the need of discipline to defeat militarism, otherwise they will again be slaves. He has also replied to numerous questions and related the sophistic pacifist arguments. His speeches have caused a deep impression.

British Ships for France.

Six Hundred Already Lent.

LONDON, May 31.
PARIS.—M. Beussenet, Secretary of the Naval Committee of the Chamber, in an article in a newspaper appealing for further British help for French shipping, mentions that over six hundred British ships are at present working for France.

AMERICA

Gold Outflow to Japan.

LONDON, May 31.
NEW YORK.—A Correspondent of the "Times" says in response to the requests for information about the heavy gold outflow to Japan agencies of Japanese, financial institutions have informed the treasury that they will probably require ten millions sterling in gold in next three months in order to pay India for cotton.

GERMANY

Obituary.

LONDON, May 31.
AMSTERDAM.—The death of famous Polish singer Edouard De Reszke is announced.

SWEDEN

Socialist Conference at Stockholm.

Enemy Activity in Favour of Peace.

LONDON, May 31.
In view of the forthcoming opening of the regular session of the International Socialist Conference at Stockholm, Austro-German peace efforts are being intensified. An inspired article in the "Neue Freie Presse" says that Austria is only concerned that the balance of power be not changed against Austria. The paper declares that the freedom of navigation in the Adriatic and on the Danube is more important to Austria than the distribution of territory; meanwhile German peace propaganda is very active in Sweden. The Stockholm journal "Dagens Nyheter" publishes an article by a well-known German journalist, Doctor Hans Vorst, in which he attempts to influence Swedish opinion in favour of a peace conference by professing German willingness to agree to an immediate general disarmament.

AUSTRIA

War Session of Reichsrath Opens.

Lively Proceedings Anticipated.

LONDON, May 31.
AMSTERDAM.—A telegram from Vienna says that the Reichsrath had been opened, this being its first sitting since the war began. The galleries were crowded. Doctor Cross, the leader of the German National League, was elected President. There are indications that the session will be a very lively one as the Czech parties, who are numerically superior to the others, have united in order to insist on the foundation of a single Slav State, while the Poles and Socialists intend to demand the union of Galicia with an independent Poland having an outlet to the sea.

Scenes in the Reichsrath.

The Czechs Hostility.

LONDON, May 31.
Meeting of Reichsrath has attracted great attention everywhere owing to possibility of big developments from it. The Czechs have already begun the policy of bitter hostility against the Government. They did not take part in voting for President, while they elected M. Klotzsch, their chairman, as a protest against action of the Government in imprisoning him for three years without trial on charge of high treason.

An Austrian Council of War.

Trieste to be Abandoned.

LAHORE, May 31.
LONDON, May 30th.—The Zurich correspondent of the "Corriere De Italia" says that an Austrian council of war held at Lathach decided for political reasons to ignore the advice of General Falkenhayn and General Ludendorff, to abandon Trieste and withdraw to a stronger line of defence. ("E. & M. Gazette.")

Retirement on the Kuk Front.

LAHORE, May 31.
LONDON, May 30. The "Messagero" learns from Vienna that the Austrian Emperor has returned from the Isanzo front, furious and has ordered retirement of the General commanding in the Kuk sector. ("C. and M. Gazette cable").

RUSSIA

Military Offensive Necessary.

LONDON, May 31.
PETROGRAD.—The Congress of Delegates of Officers serving at the front has passed a resolution that, while hailing the aspirations of the Provisional Government towards a stable peace, they declare that the only means of arriving at it are the immediate re-establishment of military offensive.

A New Political Party.

LONDON, May 31.
MOSCOW.—The meeting of the Octobrist party attended by General Gutchkov, formerly Minister of War, decided to form a new party to combine the bourgeois and democratic elements in defence of liberal republican principles.

TELEGRAMS.

Germans in Russia.

Congress at Odessa.

LONDON, May 31.
ODESSA.—A Congress of three-thousand Russians of German origin has opened here. It was decided to conduct debates in both German and Russian.

ITALY

Italians Advancing on Trieste.

Enemy's Unsuccessful Attacks.

LONDON, May 31.
An Italian communique says there was very heavy cannonading on the Julian front from Monte Cucco to Monte Vodice. Eastward of Gorizia the enemy made three unsuccessful attacks against our trenches on Hill 652. Between Jamiana and the coast we extended our gains westward of Medesazza.

Superiority of Italian Gunners.

LAHORE, May 31.
A "Civil and Military Gazette" special cable quotes a Rome correspondent and says that the Italian army is fresh and almost intact. Such results have never been obtained so cheaply. This is due to the superiority of the Italian gunners and to their scarcely wasting a shot. Heavy guns have completely changed the profile of Hermada, which had been cut up in three days and seems only an immense ruin. The Italians are pushing through the gap near Medesazza and are surrounding the mountain, the fate of which is already sealed. The Austrians are constructing defences near Trieste.

Aeroplane Flies from London to Rome.

LONDON, May 31.
ROME.—A British aeroplane has arrived here. It flew from London stopping at Paris, Turin, and Pisa.

WESTERN FRONT

Nothing to Report.

LONDON, May 31.
A British evening communique says:—There is nothing of interest to report.

Cannonading Continues Active.

LONDON, May 31.
A French communique says that cannonading on both sides continued very active in the neighbourhood south of St. Quentin. Our batteries in Champagne silenced a heavy bombardment of our trenches on Mont Haut Casque.

British Aerial Offensive.

MANY DESPERATE AIR BATTLES.
Thirty Enemy Machines Destroyed in a Day.

LONDON, May 31.
Correspondents at headquarters state that, despite the lull in the fighting, the British aerial offensive continues relentlessly day and night. Some of the most desperate air battles of the war have been fought recently, many at a height of nineteen thousand feet. Thirty German machines were destroyed on May 27th alone, when in one "melee" six British and eight German aeroplanes were so close that their wings grazed. The spectacle was bewildering as the combatants described enormous loops and crescents, holding to one another's tails. On one occasion seven machines almost locked together and towards the earth pouring forth bullets amid a shower of shrapnel from the guns below. The fighting ended in the destruction of four German machines. The British were seatless. On another occasion the British pilot after destroying two machines was attacked, but felled his assailant with seven shots from an automatic pistol after his gun had jammed.

Enemy Raids Driven Off.

LONDON, May 31.
A British communique says:—We drove off raiders south of Armentiers taking prisoners. There was considerable reciprocal cannonading near Bulecourt and on the right bank of the Scarpe.

Indian Telegrams.

[FROM OUR OWN CORRESPONDENTS.]

[BY WIRE.]

SIMLA

Travel Through French Territory.
Revised Rules.

SIMLA, May 31.
The following revised instructions for travellers from the Punjab to and through French territories are published for general information:—All persons of other than French nationality who wish to enter France, Algeria, French Colonies or countries under French protectorate must first obtain visa of a French consular officer on their passports for this purpose. They must reply to the French Consulate of the province in which they are ordinarily resident. As there is no French Consulate in the Punjab applicants should obtain the prescribed form by post from the French Consular officer at their port of embarkation. Applications for visa must be made in prescribed form which can be obtained from consular

TELEGRAMS.

authorities. This form should be filled up by the applicant and forwarded in duplicate to the French Consul or officer concerned. On each of these forms copy of the applicant's photograph similar to the photograph affixed to his passport, should be attached. These forms should then be returned to the French Consul. All this may be done by post. The Consulate will then advise the applicant of the date on which he may call personally to obtain the visa. One of the forms will then be returned to the applicant with Consular visa endorsed upon it and this must be handed over by him to the Special Commissioner at the port of entry in French territories which the traveller visits. In view of these changes in the regulations governing grant of French visa persons desirous of travelling from Bombay by the overland route via Marseilles are warned that it is essential that applications for the French Consul's visa should be made in good time before the intended date of sailing. Persons who fail to make early applications are likely to be disappointed.

Imperial Conference on Emigration.

SIMLA, May 31. In a press note, dated the 18th April last, it was announced that Sir James Macdonald and Sir S. P. Sinha would take part in the Inter-Departmental Conference on Emigration which has been held in London during this month. Intimation has now been received that neither of these gentlemen found himself able to remain in England for the Conference but that before leaving for India they discussed with the representatives of the India Office as to the line which was to be taken at the Conference from the Indian point of view.

CALCUTTA

THE INDIAN WAR LOAN.

Applications to the War Loan now amount to Rs. 24,19,72,900 exclusive of Rs. 1,10,35,900 subscribed through the Post Office section of the loan up to the 22nd May, and Rs. 1,43,82,200 invested in Post Office cash Certificates up to 7th May. Details are as under:—

	Rs.
Bombay	8,22,80,500
Bengal	7,32,43,600
The Punjab	2,01,03,300
The United Provinces	1,96,43,400
MADRAS	1,40,78,200
Minor Administrations	1,17,14,700
Burma	1,22,61,200
Central Provinces	46,99,600
Bihar and Orissa	32,39,300
Assam	7,09,100

BOMBAY

H. H. Maharaja of Bikaner at Bombay. His Message from England.

BOMBAY, May 31. His Highness the Maharaja of Bikaner speaking with a representative of the "Times of India" before leaving Bombay for Rajasthan this evening, said that the message he brought to India was in the words of His Majesty the King Emperor's hope. The war had brought India and England closer. The part India had played in the war, her splendid patriotism and the bravery of her gallant sons, had appealed to the imagination of England as nothing had done before. Everywhere in England there was goodwill towards India and it would bear fruit in good time when the war was brought to victorious issue. Said the Maharaja "You can have no idea of the sacrifices and heroic efforts that England is making to win the war. Everyone in that country is occupied with the single aim of winning the war. Amid the preoccupations of the war, he continued "English statesmen did not fail to show their sympathy and goodwill towards India. The British people were full of sympathy for India." The Maharaja said that the apprehension felt in some quarters in regard to the Dominions desiring to control India was not well founded. Nothing could have been better than the goodwill and sympathy which the Premiers of the Dominions showed for India. He was particularly gratified at the cordial welcome that was extended to him and his colleagues by the representatives of the Dominions. In conclusion the Maharaja said that the princes and peoples of India had proved that India was a most precious jewel in the diadem of the Empire. India's patriotism had given a great shock to the Germans as India's splendid response to the call of the Empire was the only reply that she could give.

During the afternoon Sir Ibrahim Rahimullah, Mr. D. E. Wacha and other leaders conferred with the Maharaja.

Sir S. P. Sinha left last night for Calcutta. During his short sojourn in Bombay he stayed with his son-in-law, Mr. A. Gupta, at Marine Linse. Talking with a "Times of India" representative he said that the important thing to bear in mind was that Indians had specific grievances against particular colonies. The grievances against each colony were distinct. The visit to England had given them a chance to discuss these with colonies. From the discussions he found that there were differences and that it was possible to remove some but not all. He hoped that such conferences will remove all differences in future. The conference they had had in England would in future be productive of good to themselves, to the colonies and in fact to the whole Empire. Representations did not carry the same effect and weight as a Round Table discussion. He hoped that great good would certainly result from such conferences. He welcomed the decision to invite a representative of India to future conferences. This was a right step in the right direction. The discussion at the conference would beget mutual confidence, remove differences and clear up misunderstandings. So far as the present conference was concerned the object for which it was called must be considered to be gained. He was very hopeful of the future as the relations between the representatives of the Colonies and India were extremely cordial and

sympathetic. Speaking of the attitude of the Englishmen towards India Sir S. P. Sinha said that it was most satisfactory cordial and genuinely sympathetic owing to India's patriotism during the war and other causes. He said that he was a humble servant of India and would always be proud to serve his mother country.

Season in Poona.

POONA, May 31. Following on the remarkably cool month of May the monsoon broke in Poona this afternoon when it rained heavily for half an hour. Though this is perhaps one of the earliest bursts for a long number of years the direction of wind and the sudden clouds have pointed for some time to the coming change. Poona will probably have rain now on several successive days and then a break for a fortnight or more before the heavier precipitation of July and August sets in.

UNITED PROVINCES

Application for Transfer.

Case Referred to Magistrate.

ALLAHABAD, May 31. At the Allahabad High Court Mr. Justice Ryvis resumed the further hearing of the application of Mr. Harris, who is being tried at Lucknow on a charge of alleged theft of letters. His Lordship said that he was not satisfied that the High Court had any jurisdiction to deal with the application of Mr. Harris. Reliance was placed on the case from Jubbulpore in which the High Court had made certain orders in the case of a European British subject who was being tried there and on the case reported in L. R. 9, Bombay, in which the Bombay High Court had made orders of transfer in the case of a European British subject. His Lordship directed the notice to go to the District Magistrate of Lucknow to show cause why the application should not be granted, and stayed proceedings in the meanwhile.

Brief Telegrams.

The Postal Express train for Madras left Bombay yesterday at 6-10 p. m. Letters are likely to be delivered to-morrow morning.

Statement issued to-day shows the area and yield of wheat crop for 1916-17 are the highest on record. Total area is estimated at 3,30,20,000 acres against 3,01,43,000 and yield at 1,01,60,000 tons against 85,18,000 last year.

Their Excellencies Lord and Lady Pentland attended a garden party given by Lord Bishop of Madras at the Parsonage, Wellington, and afterwards assisted in declaring open the new Y. M. C. A. recently constructed through the efforts of Mr. Johnson Secretary, and through the assistance of Military authorities and the ladies of Coonoor and Wellington. The function was a most interesting one and speeches were delivered by His Excellency Lord Pentland, General Flagg, Lord Bishop and General Holloway. His Excellency subsequently motored to Coonoor and presided at the War Loan meeting held at St. John's School. His Excellency spoke in an impressive manner and made an emphatic appeal for the support of the War Loan. Other speakers were Mr. E. N. Stoney, C. I. E., Sir Frederick Nicolson and Mr. Desikachariar.

వి. నెదురుహా రాజు గారు బొంబయి ప్రవేశించుట

బొంబయినుండి రకపుత్రిస్థానమున వేసటకు పూర్వము వికసించు వహారాజు గారు టైముస్ ఆఫ్ ఇండియా పత్రికా ప్రతినిధితో కేటీ సాయుధమిట్లు ప్రస్తావించిరి. సెనా మి కిందరకును ఇంగ్లాండు నుండి సాగ్వభోముని వాదనమును తీసి కొనివచ్చితిమి. ఈ వక్తమాన సంగ్రామము చే భారతీయులను ఆంధ్రయులకును ప్రేమాభివృద్ధియును అభివృద్ధి జేసిరి. ఆంధ్రులకు ప్రేమ అలవడినది. వక్తమాన సాగ్వభోముని వాదనమును యోధాగ్రేసరులు ఆంధ్రప్రాణములను సుకుమార సాగ్వభోముని నిమిత్తము సాగ్వభోముని వాదనములై జేశాభిమానముతో హారుచున్నారు. ఆంధ్రయులందరు వీరి నెంతయో కొనియాడుచున్నారు ఇదిగత కన్నకును ఇంగ్లాండు వారు హైందవుల నిరంజన భాగ్యమును తెలుగుము. ఇంగ్లాండులో ఎవరుజూచినను ఆంధ్రయులు భారతీయులన్నీ ఈ పూంగు చున్నారు. జయకరముగ ఈ సంగ్రామము పరిమాప్తము కాగానే భారతీయుల కష్టములు సకాలములో ఫలించగలవు. వక్తమాన సంగ్రామాత్మకు ఇంగ్లాండు వారు సాగ్వభోమునితో జేయుచున్న సహత్కార్యములను మన మాహింపజాలము. ప్రతి ఆంధ్రయుడును ఈ సహత్కార్యములను యుద్ధజయముందే కేంద్రీకృతము కేయచున్నాడు. సంగ్రామాభిని పడి మునిగి తేలుచున్న ఆంధ్రయు రాజనీతిజ్ఞులు భారతీయులపట్ల అమిత వాత్సల్యమును, సానభూతిని సమగ్రముగ జూపుచున్నారు. క్రీటిమ ప్రజలందరను హైందవులయొడ ఆంధ్రుల సానభూతితో మెలగు చున్నారు. మనలో కొందరు అధినివేశముల వారు హిందూజాతమును పాలించెదరన రిక్తధమల జెందుచున్నారు. ఇట్టి అపహాములకు తగినకారణములు కాన్పించుట లేదు. ఇట్టివారు కట్టి యాధామును కనుగొనజాలము. భరతభండముపట్ల అధినివేశపు ప్రధానమంత్రులు మామి సానుభూతియు, సదభిప్రాయములు అభివృద్ధియును, అధినివేశము ప్రతినిధులు నాకును నామిత్రులకును వృద్ధయరంజక మైనల

సాగ్వభోముని నెంతయో సులసింపుచుంటిని. హిందూజాత ప్రజలను, సంస్థానాధీశ్వరులను తమ సునకార్యములచే భరతభండమును ఇంగ్లాండు సామ్రాజ్యమునకు శిరోభూషణముగ పరిణమించునట్లు చేసిరి. భారతీయుల జేశాభిమానమును, ప్రభుత్వ క్రి నిజాని జర్మనులు నిర్వహింపె. వారి ఆశలన్నిటికి భంగముకలినది.

వక్తమానము

సర్ ఇబ్రాహిం హింతుల్లా, డి. ఈ. నానా మున్నగు ప్రధాన నాయకులు మహారాజాగారితో ముచ్చటించిరి.

సర్. ఎన్. పి. సింహాగారు రాత్రి కలకత్తాకు వేంచేసిరి. ఆయన బొంబయిలో నున్న కొలదికాలము 'మర్నెక్ష' లిన్నిలో' తన అల్లుడియంట బస చేసిరి. ఈయన అల్లుడి పేరు పి. గుప్తాగారు. టైముస్ ఆఫ్ ఇండియా పత్రికానిధితో మాట్లాడు సందర్భమున సింహాగారి టైము ప్రస్తావించిరి:—

ఆంధ్ర సామ్రాజ్యమునున్న కొన్ని అధినివేశములకుందు భారతీయులకు కొన్ని ఇబ్బందులు కలవు. ప్రతి అధినివేశముందును వేరువేరు ఇబ్బందులు గలవు. ఇంగ్లాండు సందర్భమున ఈ భేదములను అధినివేశముల వారితో చర్చించనకాకము కలిగినది. ఈ ప్రసంగమువలన భేదములు నున్నట్లు నిశ్చయమైనది. అన్నిటిని మాన్యతనున్నను కొన్నిటిని వైన మాన్యతనున్నను తెలియుచున్నది. ఇట్టి సమావేశములు భావికాలముందు ఈ భేదములన్నిటిని రూపుమాపుగలవు.

వక్తమానము ఇంగ్లాండులో జరిగిన సమావేశమువలన మనకును, అధినివేశములకును, సామ్రాజ్యమునకు అత్యంతలాభము చేకూడును. అందరుకలిసి సంప్రతింపుట చే కలిగెదలూభములు విజృంభణలన సమకూడ నేరవు. ఇట్టి సమావేశములవలన సహోపకారము కలుగునని సింహాగారు ఆశించిరి. భావికాలముందు యుగభోవు సమావేశములకు భారతీయ ప్రతినిధి ఆహ్వానించుటకు నిశ్చయించుట ఎంతయు శుభ దాయకము. ఇది చక్కనిదారిని చేయబడిన చక్కనికార్యము. ఇట్టి సమావేశములందు మనమందరముకలసి తర్రించుటచే పరస్పర విశ్వాస మేర్పడును. భిన్నాభిప్రాయములు వేరగును. అహోహములన్నియు అడుగంటి సమదృక్పథము లేర్పడును. వక్తమాన సమావేశమును పరిశీలించియాడ ఈ సమావేశోద్దేశము లన్నియు ఫలించినవి మన ముకుకొనవచ్చును. ముందుగాడ ఇట్టి సమావేశములందు అధినివేశములు ప్రతినిధులను, హైందవ ప్రతినిధులను స్నేహపాత బంధములు మెండగును. భారతీయులవిడ ఆంగ్లేయుల వైఖరిగురించి ప్రస్తావించుచు సింహాగారి టైము నడిచిరి:— వక్తమాన సాగ్వభోముని సామ్రాజ్యోద్ధారణ నిమిత్తము భారతీయులు ప్రాణముల నప్పించి పొరుగుచేరిన తిరితర కారణముల చేతను ఆంగ్లేయులు భారతీయులన్నీ అత్యంత సానుభూతిని, సానురాగమును జూపుచున్నారు. తాను భారతీజాత సేవాపరాయణులలో నెండనము, సతతము తన మనుగడవంతము మాతృజాత సేవయందే నిలబెడినది ధన్యుడ నగుచుననియు సింహాగారు నడిచిరి.

యుద్ధ రంగమునకు సహాయము చేసినవారి పేర్లు

603 పి. నాగేశారావుగారు	800
604 జి. జి. సానాగారు	800
605 బి. లియన్ ఫీల్డుగారు	2100
606 జి. స్లాగుగారు	1700
607 ది. థెండుఇక్ సేను సోనయట్ చెన్నపుర	8300
608 ఆలపత్రి జగన్నాథులగు గారు	1000
609 ఎ. ఆర్. ముత్తైగారు	16300
610 మైసూరు దివాన్ గారు	3508400
611 పి. సి. దత్తుగారు	1000
612 సిద్ధి బర్నూగారు	500
613 జి. మార్పు ఎవర్నుగారు	500
614 ఆర్. పి. గాంధీగారు	13000
615 లియన్లు సుందరేశంపిళ్లెగారు	1000
616 ఎన్. ఎల్. మెతాయిక్ గారు	8000
617 సి. శేషాద్రి అయ్యంగారు	1000
618 హెచ్. ఇ. పేట్ గారు	500
619 మెసర్స్. ఎమ్. జములమొయిదీన్ అండు కో	1000
620 పి. సుబ్బరాయక్ కొనరమంగలం ఎన్టీటు జ	
వింహారు గారు	10000
621 హెచ్. హెచ్. దిరాబా ఆఫ్ కొచ్చిక్	15000
622 డబ్ల్యు. వాట్ సన్ గారు	1000

ఇండియా దేశపు యుద్ధ బుణము.

హిందూపముగా వచ్చిన యావత్తు మొత్తమును యుద్ధమును సాగించుటకుగాను హిందూ మొత్తమున కియ్యబడును.

1929—1947 వ సం॥ నూటికి 5 వడ్డీ యుద్ధబుణము
1920వ సం॥ నూటికి 5 వడ్డీ యుద్ధపత్రములును, 1922వ సం॥ నూటికి 5 వడ్డీ యుద్ధపత్రములును పోస్టాఫీసు 5 సంవత్సరముల రోకి-పునర్విశిష్టత (1917-18 వ సం॥ జారీ అయ్యెను.) అసలుకున్న వడ్డీకిన్ని ఇండియాగవర్న మెంటువారి ఆస్తిని దివిన్యమును హామీగా నుండును.

1. 1929—1947 వ సం॥ యుద్ధ బుణము.

జారీ వెల: నూటికి రు 95 ల నీ క్రిందవిధముగా చెల్లింపవలెను:—

అల్లాటు మెంట్లకు.
పూర్తిగా రొక్కము చెల్లించిన అల్లాటు మెంట్లకు: దరఖాస్తు కాలమున నూటికి రు 95 లు. వాయిదాల పద్ధతి అల్లాటు మెంట్లకు దరఖాస్తు కాలమున నూటికి రు 15 లున్ను, తక్కినది నాలుగు మాసవారికి నూటికి రు 20 ల వాయిదాలున్ను, సదరు వాయిదాలు ఒక్కొక్కటి దరఖాస్తు చేసిన నెలకు వెంబడినే తర్వాతి వచ్చే, ఒకటవ, రెండవ, మూడవ, నాల్గవ నెలల 15 వ తేదీన, లేదా సదరు తేదీ ఆదివారమైతే 16 వ తేదీన చెల్లగట్టవలెను.

వడ్డీ: సంవత్సరము 1 టికి నూటికి 5; ఫిబ్రవరి 15 వ తేదీన, ఆగష్టు 15 వ తేదీన ముట్టును.

తీర్మానపు వాయిదా:—అంతకు పూర్వము తీరుమానము కానియెడల, 1929-1947 సం॥ యుద్ధ బుణము 1947 వ సంవత్సరము ఆగష్టు 15 వ తేదీన రిసమానుగా తీర్చివేయబడును: కాని, 1929 వ సంవత్సరము ఆగష్టు 15 వ తేదీన గాని అటుపిమ్మట గాని ఇండియా గెజెట్టులో పూర్తిమారుగా క్యాలెండరు నెలల నోటిసిచ్చి, సదరు బుణముగాని అందలి ఏ భాగమునైనగాని సరి సమానుగా తీర్చివేయుటకొరకు, ఇండియా గవర్న మెంటువారు తమకు హక్కు నిల్చుకొని యున్నారు.

లోటు భర్తీ ఫండు:—1929-1947 సం॥ యుద్ధ బుణపు బజారు ధర తగ్గే పక్షములో పరిహారాధ్యు, జారీ వెలకంటె బజారుధర తగ్గినపుడు, సదరు బుణము తాలూకు సెక్యూరిటీలను కొని రద్దుచేయుటకొరకు ఒక ఫండు ఏర్పరుచుటకుగాను, 1929-1947 వ సం॥ యుద్ధ బుణపు మొత్తము లో నూటికి ఒకటిన్నరవంతున అయ్యే మొత్తము ప్రతి సంవత్సరము ప్రత్యేకముగా ఉంచుటకు ఇండియా గవర్న మెంటు వారు ఒడంబడియున్నారు.

II 1920 సం॥ యుద్ధపత్రములను 1922 సం॥ యుద్ధపత్రములను

(రాబడి పన్ను మినహాయింపబడినది).

జారీ వెల:—నూటికి రు 100 లు ఈ క్రింది విధమున చెల్లించవలెను:—పూర్తిగా రొక్కము దరఖాస్తు కాలమున నూటికి రు 100 లు.

చెల్లించిన అల్లాటు మెంట్లకు:
వాయిదా పద్ధతి అల్లాటు మెంట్లకు దరఖాస్తు కాలమున నూటికి రు 20 లున్ను, తక్కినది నాలుగు మాసవారికి నూటికి రు 20 ల వాయిదాలున్ను; సదరు వాయిదాలు దరఖాస్తు చేసిన నెలకు వెంబడినే వచ్చు, ఒకటవ, రెండవ, మూడవ, నాల్గవ, నెలల 15-వ తేదీలను, లేదా సదరు తేదీ ఆదివారమైనయెడల, 16-వ తేదీలను, చెల్లగట్టవలెను.

వడ్డీ: సంవత్సరము 1 టికి నూటికి రు 5; ఫిబ్రవరి 15 వ తేదీన, ఆగష్టు 15 వ తేదీన ముట్టును.

తీర్మానపు తేదీ: 1920 సం॥ యుద్ధ పత్రములు 1920 సం॥ ఆగష్టు 15 వ తేదీన 1922 సం॥ యుద్ధ పత్రములు 1922 సం॥ ఆగష్టు 15 వ తేదీన, తీర్చి వేయవలయును.

III. పోస్టాఫీసు 5 సంవత్సరముల స్పెషిల్ కేట్లు.

(రాబడి పన్ను మినహాయింప బడినది)

జారీ వెల:—నూటికి రు 100 లు ఈ క్రింది విధమున చెల్లించవలెను:—పూర్తిగా రొక్కము దరఖాస్తు కాలమున నూటికి రు 100 లు.

చెల్లించిన అల్లాటు మెంట్లకు:
వాయిదా పద్ధతి అల్లాటు మెంట్లకు దరఖాస్తు కాలమున నూటికి రు 20 లున్ను, తక్కినది నాలుగు మాసవారికి నూటికి రు 20 ల వాయిదాలున్ను; సదరు వాయిదాలు దరఖాస్తు చేసిన నెలకు వెంబడినే వచ్చు, ఒకటవ, రెండవ, మూడవ, నాల్గవ, నెలల 15-వ తేదీలను, లేదా సదరు తేదీ ఆదివారమైనయెడల, 16-వ తేదీలను, చెల్లగట్టవలెను.

వడ్డీ: సంవత్సరము 1 టికి నూటికి రు 5; ఫిబ్రవరి 15 వ తేదీన, ఆగష్టు 15 వ తేదీన ముట్టును.

తీర్మానపు తేదీ: 1920 సం॥ యుద్ధ పత్రములు 1920 సం॥ ఆగష్టు 15 వ తేదీన 1922 సం॥ యుద్ధ పత్రములు 1922 సం॥ ఆగష్టు 15 వ తేదీన, తీర్చి వేయవలయును.

పోస్టాఫీసు 5 సంవత్సరముల స్పెషిల్ కేట్లు.

(రాబడి పన్ను మినహాయింప బడినది)

జారీ వెల:—నూటికి రు 100 లు ఈ క్రింది విధమున చెల్లించవలెను:—పూర్తిగా రొక్కము దరఖాస్తు కాలమున నూటికి రు 100 లు.

చెల్లించిన అల్లాటు మెంట్లకు:
వాయిదా పద్ధతి అల్లాటు మెంట్లకు దరఖాస్తు కాలమున నూటికి రు 20 లున్ను, తక్కినది నాలుగు మాసవారికి నూటికి రు 20 ల వాయిదాలున్ను; సదరు వాయిదాలు దరఖాస్తు చేసిన నెలకు వెంబడినే వచ్చు, ఒకటవ, రెండవ, మూడవ, నాల్గవ, నెలల 15-వ తేదీలను, లేదా సదరు తేదీ ఆదివారమైనయెడల, 16-వ తేదీలను, చెల్లగట్టవలెను.

వ కోరికను నిర్దేశించినయెడల, మొదట, సెక్యూరిటీలు రిజిస్టర్డ్ స్టాంపు సర్టిఫికేటుల రూపమున జారీచేయబడును.

2. రాబడిపన్ను.—1920 సం॥ యుద్ధ పత్రములమీది వడ్డీకిని 1922 సం॥ యుద్ధ పత్రములమీది వడ్డీకిని రాబడి పన్ను నుండి మినహాయింపు ఉండును. కాని అధిక పన్నునుండి ఉండదు.

1929-1947 సం॥ యుద్ధబుణము మీది వడ్డీకి రాబడి పన్ను నుండిగాని అధిక పన్ను నుండిగాని. మినహాయింపు లేదు. రాబడిపన్ను ఆప్టతాలూకు రెండవ షెడ్యూలుయొక్క III భాగములోని నిబంధనల ప్రకారము రాబడిపన్ను విధింపబడును.

3. కన్వర్షన్ (మార్పు) హక్కులు.—1929-1947 సం॥ యుద్ధ బుణము తాలూకు తీసికొన్న ప్రతి (నామకా అనగా పేరుకు) రు 100 ల కన్ను ఇండియా గవర్న మెంటు తాలూకు, నూటికి 3 వడ్డీ రూపాయ బుణము బాబతుగాని, నూటికి 8 వడ్డీ రూపాయ బుణములలో ఏ బాబతు అయిన గాని 1916-1917 సం॥ రు నూటికి 4 వడ్డీ కన్వర్షన్: బుణము బాబతు గాని (నామకా) రు 150 లను బుణము కోరువాడు మార్పుకొని, అందుల ప్రతిఫలముగా—

మార్చిన నూటికి 3 వడ్డీ బుణము బాబతు ప్రతి (నామకా) రు 100 లకు, యుద్ధబుణము బాబతు (నామకా) రు 65 లు,

మార్చిన నూటికి 3 వడ్డీ బుణము బాబతు ప్రతి (నామకా) రు 100 లకు, యుద్ధ బుణము బాబతు (నామకా) రు 76 లు,

మార్చిన నూటికి 4 వడ్డీ కన్వర్షన్ బుణము బాబతు ప్రతి (నామకా) రు 100 లకు, యుద్ధ బుణము బాబతు (నామకా) రు 92 లు,

ఈరేటున మార్పుగా తేలిడి 1929-1947 సం॥ బుణపు మొత్తమున్ను (కోరిన యుద్ధబుణపు మొత్తము) పూర్తిగా రొక్కముగా చేయుటకు కావలసిన యుద్ధబుణపు అధిక (మొత్తమున్ను పొందుదురు) ఈ అధిక మొత్తమునకు గాను, రు 1-టికి ఒక అణా చొప్పున త్రోసివేతలో రొక్కము చెల్లించవలెను.

4. 1917 వ సం॥ జనవరి 1 తేదీకి తర్వాతను, 1918 సం॥ జనవరి 15 వ తేదీ దాటకుండున, ఎప్పుడైనను మార్పు కొను హక్కులను చెలాయించుకొనవచ్చును. మార్పు వారంట్లు ఆగవరము చేయదగియుండి, హాజరు సెట్టేవానికి చెల్లుబాటు గల రూపమున జారీ చేయబడును.

5. మార్పుమీద జారీచేయబడిన 1929-47 సం॥ యుద్ధ బుణపు సెక్యూరిటీలపై 1917 సం॥ ఆగష్టు 15 వ తేదీనుండి వడ్డీ ముట్టును. పై 3 వ క్లాజు ననుసరించి చెల్లించిన రొక్కమునకు ప్రత్యేకము వడ్డీ ఇయ్యబడును.

6. 1929-1947 సం॥ యుద్ధ బుణముల బాబతున్ను, 1920 సం॥ యుద్ధపత్రముల బాబతున్ను, 1922 సం॥ యుద్ధ పత్రముల బాబతున్ను, ఉంచుకొన్న మొత్తములను, ఇండియా గవర్న మెంటువారు ముం దెప్పుడైనను జారీచేయువాటి రూపముగా మార్పుకొనుటకు హక్కు ఉండును.

7. దరఖాస్తులు —1929-1947 సం॥ యుద్ధ బుణము కోరికను, 1920 వ సం॥ యుద్ధ పత్రములకోరికను, 1922 వ సం॥ యుద్ధపత్రములకోరికను (పోస్టాఫీసులద్వారా చేసే దరఖాస్తులు కాక) చేసికొనే దరఖాస్తులు, 1917 సం॥ మార్చి 15 వ తేదీ గురువారం మొదలుకొని, 1917 సం॥ జూన్ 15 వ తేదీ కుక్ వారంవరకు గల కాలములో ఎప్పుడైనను, ఈ క్రింద వివరించిన ఆఫీసు నైరసరైనను మునుష్యుల కేవలమే చేసికోవచ్చును:—

1. కలకత్తాకలెన్సీ కంట్రోలరుకు గాని, ప్రత్యేక ఆఫ్ఫీసులకు లేదా ఇతర ఆఫ్ఫీసులకు కంట్రోలరుకోరిక అందజేయవచ్చు.

2. బంగారము, బంగారము, మద్రాసు బాంకు ల తాలూకు, పోస్టాఫీసు లలోని సెక్యూరిటీలకును (సెక్యూరిటీలకు గాని ఇండియాగవర్న మెంటువారి వైపున) సదరు బాంకుల ఏజెంట్లకుగాని, వారిరు, 3. జిల్లా మేజర్స్ క్వార్టర్స్ లోని సర్వే మెంటు డ్రెజింగ్ డివిజన్ ల ఆఫీసర్లకు.

8. దరఖాస్తులు నూరు రూపాయల మొత్తమునో, పూర్తిగా రొక్కము మొత్తమునో, చేసికోవలెను.

(9) రు 100 ల మొత్తమున మాత్రమే చేయు దరఖాస్తులు, అన్ని సందర్భములలోను, విలువకంటె పూర్తిగా చెల్లించిన రొక్కముతో గూడ, పంపబడవలెను; సదరు రొక్కము, 1929-1947 సం॥ యుద్ధబుణము విషయములో రు 95 లున్న 1920 సం॥ యుద్ధపత్రముల విషయములోను 1922 సం॥ యుద్ధ పత్రముల విషయములోను రు 100 లున్ను.

(10) 1929-1947 సం॥ యుద్ధబుణము బాబతున్ను, 1920 సం॥ యుద్ధ పత్రముల బాబతున్ను, 1922 సం॥ యుద్ధ పత్రముల బాబతున్ను, రు 200 ల మొత్తమునకేమి అందుకు వెంబడిన మొత్తముల కేమి, చేసికొనే దరఖాస్తులు,

(ఎ) పూర్తిగా రొక్కము సొమ్ము చెల్లించిన అల్లాటు మెంట్లకు గాని,

(బి) వాయిదాల పద్ధతి అల్లాటు మెంట్లకుగాని, చేసికోవచ్చును.

(12) ప్రోకరేజీ.—ప్రసిద్ధమైన బాంక్ కనుకు ప్రోకరేజీ కును వారి స్టాంపుతోగూడిన రొక్కపు దరఖాస్తుల పై చేయబడిన అల్లాటు మెంట్ల విషయములో నూటికి రు 0.2-0 చొప్పున కమిషను ఇయ్యబడును; కాని, పోస్టాఫీసు 5 సంవత్సరముల రొక్కపు స్పెషిల్ కేట్ల దరఖాస్తుల సహా, పోస్టాఫీసులద్వారా వచ్చిన దరఖాస్తుల విషయములోను, కన్వర్షన్ కోరిక చేసిన దరఖాస్తుల విషయములోను, సదరు కమిషను ఇయ్యబడును.

దరఖాస్తు నమూనాలు, ఆకౌంటెంటు జనరలువద్దగాని ఏ బాంకువద్దనో, ప్రోకరేజీవద్దనో, జిల్లా డ్రెజింగ్ వద్దనో గాని దొరకును.

పోస్టాఫీసు ప్రకరణము.
(పోస్టాఫీసులద్వారా చేసికొనే దరఖాస్తుల విషయము, ప్రత్యేక నిబంధనలు.)

20. 1919—1947 సం॥ యుద్ధ బుణముకోరికను 1920 సం॥ యుద్ధ పత్రముల కోరికను, 1922 సం॥ యుద్ధ పత్రముల కోరికను దరఖాస్తులు. ఈ క్రింది క్లాజులలో చెప్పిన పద్ధతులకు లోబడి, 1917 సం॥ మార్చి 15 తేదీ గురువారము మొదలుకొని 1917 సం॥ ఆక్టోబరు 15 వ తేదీ సోమవారము వరకును, ఆదివారం పోస్టాఫీసు సేవింగ్సు బాంకు డిపాజిట్ వైస్టియో కానెట్టియో ఏ మనుష్యునినుండియైనను, సేవింగ్సు బాంకు కనిచేయుట కధికారముగల ఏ పోస్టాఫీసు ద్వారా చేసనుగూడ, పట్టబడును.

22. అధిక మొత్తములు అసమ మొత్తములు:— పోస్టాఫీసులద్వారా చేసే దరఖాస్తులు రు 25 ల మొత్తమురా పూర్తిగా రు 25 లు గల మొత్తముకో అయి యుండవలెను. ఒకే ఈ ప్రకటన ననుసరించి, పోస్టాఫీసు ద్వారా మెట్టు తెరసిమీద రు 25,500 లకు మించిన మొత్తములకు దరఖాస్తు పెట్టును, ఉంచుకొనుకూడదు; ఇందు 1929-1947 సం॥ యుద్ధ బుణములో రు 7,500 ల కెక్కువ ఉండకూడదు; 1920 సం॥ యుద్ధ పత్రములలోను 1922 వ సం॥ యుద్ధ పత్రములలోను ఒకదానిలోగాని రెంటిలో కలిసిగాని రు 7,500 ల కెక్కువ ఉండకూడదు మరియు పోస్టాఫీసు 5 సంవత్సరముల స్పెషిల్ కేట్లలో రు 7,500 ల కెక్కువ ఉండకూడదు 37 వ క్లాజు చూడుము.

మరాఠీ.—(1) ఈ ప్రకటన ననుసరించి పోస్టాఫీసు ద్వారా చేసికొనే దరఖాస్తులు, పోస్టాఫీసు ద్వారా లోబడ పొంది ఉంచుకొన్న సెక్యూరిటీల మొత్తములు ఏమున్నను వాటితో నిమిత్తములేకుండా, అంగీకరించబడును.

(2) కన్వర్షన్ చే లభ్యమైన 1929-1947 సం॥ యుద్ధ బుణపు మొత్తములు, వైది చెప్పిన పరిమితుల క్రిందవేయు నప్పకు లేక క్లాజులోని లిమిట్ లకు.

23. చెల్లించవలసిన మొత్తములు.—దరఖాస్తు పెట్టుకొన్న మొత్తములు దరఖాస్తుతో పూర్తిగా చెల్లగట్టవలెను; వాయిదాలుగా చెల్లగట్టవలెను. కాని ఒకే మనిషి ఒకటికంటె ఎక్కువ దరఖాస్తులను పెట్టుకోవచ్చును; కాని, వాని దరఖాస్తుల మెట్టు మొత్తము 22 వ క్లాజులో నిర్దేశించిన పరిమితులను మించకూడదు.

24. చెల్లగట్టే పద్ధతి.—పూర్తిగా రొక్కము చేయబడిన మొత్తములు, ఈ క్రింద వివరించిన నిధులలో చేయబడునా వైతగాని, ఒక విధముగా కొంతయు మరయొక విధముగా కొంతయు వారి కెక్కువగట్టును:—

(a) దరఖాస్తుదారుని కోరిక ప్రకారము భాతా ఉన్న మెంట్ల, ఆ భాతా వారు లేదా వారు ఏదైనా రొక్కపు నిల్వకు ప్రాప్తమైన చేయవలెను;

(b) రొక్కపుదారున గాని కన్వర్షన్ కోరికచేయున గాని చెల్లించవలెను; లేదా, ఆప్ట తాలూకు స్టాంపులతోనా బాంకుల ఉంటే మార్పు రొక్కములను చెల్లించవలెనుగా ప్రసిద్ధమైన బాంకుమీద ప్రాకుచెక్కు ఇయ్యవలెను.

25. సెక్యూరిటీలు.—పోస్టాఫీసులద్వారా పోస్టాఫీసుల విషయములలో సెక్యూరిటీలు, ప్రామిసరీ నోట్ల రూపమునగాని పోస్టాఫీసుల రూపమునగాని జారీ చేయబడును. ఇట్లు జారీ చేయబడిన సెక్యూరిటీలు, పోస్టాఫీసుల క్లయము తెలియజేయుటకైయు ఆక్సాండ్లెంటు జనరలు గారి హామాలలో ఉంచుకోవచ్చును.

26. రాలిపెట్టెలు.—1920 సం॥ యుద్ధ పత్రములమీదను, 1922 సం॥ యుద్ధ పత్రములమీదను, పెట్టెలపైన వడ్డీ వైని రాలిపెట్టె ముద్రయింపబడును. 1929-1947 సం॥ యుద్ధమునకు బాటచి సెక్యూరిటీలు, పోస్టాఫీసుల క్లయము తెలియజేయుటకైయు ఆక్సాండ్లెంటు హామాలలో, ఉంచినందులను, ఉంచినంత కాలమున, ప్రత్యేకముగా వారి వైని రాలిపెట్టె ముద్రయింపబడును.

27. కన్వెన్షన్ (మాన్యు).—పోస్టాఫీసు ద్వారా 1929-1947 సం॥ యుద్ధ ఋణము కోరుకు దరఖాస్తు పెట్టుకొను వారికి, వారికి వైచేక్స్ 3 వడ్డీలలో ఉంచే హక్కులు చెల్లించుట కిది కారణమై, అన్వయము చేయవలసిన కన్వెన్షన్ వారంటికి (కన్వెన్షన్ కోర్టు దరఖాస్తు నమూనాలో తోగూడ) ఇవ్వబడును.

28. కన్వెన్షన్ నియమము ఇవ్వబడిన సెక్యూరిటీలు పోస్టాఫీసుల క్లయము తెలియజేయుటకైయు ఆక్సాండ్లెంటు జనరలుగారి ద్వారా ఇవ్వబడిన సెక్యూరిటీలు ఉంచుకొన్నట్టియో లేదా కన్వెన్షన్ చేసినవాడు వారి ద్వారా మొదట కొన్నట్టియో, అన్ని కేసులలోనూ, మాజీకి 3 వడ్డీ రూపాయ ఋణము చెల్లించుటగాని, మాజీకి 3 వడ్డీ రూపాయ ఋణము లలో వేరిబుట అయినగాని, 1916-17 సం॥ ప్ర॥ మాజీకి 4 వడ్డీలయినను బాటచి గాని సెక్యూరిటీల కన్వెన్షన్ (మాన్యు),

- (ఎ) ఆగర్విమైన కన్వెన్షన్ వారంటు (పోస్టాఫీసు ద్వారా జారీచేయబడిన కన్వెన్షన్, క్రమముగా పూర్తిచేసిన కన్వెన్షన్ దరఖాస్తునమూనాను, మరియు
- (2) పోస్టాఫీసుల క్లయము తెలియజేయుటకైయు ఆక్సాండ్లెంటు జనరలుగారి చేత ఎంతయైనా చేయబడిన సెక్యూరిటీలు (సెక్యూరిటీ లేవైన ఉన్నయెడల)

1917 సం॥ నవంబరు 1 వ తేదికి తర్వాతను 1928 సం॥ జనవరి 16 వ తేదికి తర్వాతను ఏదైనా పోస్టాఫీసు సేవింపు బాంకు అఫీసులో హామె పెట్టించినట్లు, 3 వడ్డీలలో చెల్లిన చెల్లవలసిన కన్వెన్షన్ మేరైన ఉన్నయెడల అదిచెల్లించుటలో అబద్ధి, పోస్టాఫీసులద్వారా జరిగించబడును.

దరఖాస్తు నమూనా లే పోస్టు అఫీసులో వైచేక్స్ ద్వారా పోస్టాఫీసు 5 సంవత్సరముల రొక్కపు సర్టిఫికేట్లు

జారీచేసిన తర్వాత అయిదుసంవత్సరములకు ఇయ్యబడే రు॥ 10 ల, రు॥ 20 ల, రు॥ 50 ల, రు॥ 100 ల సర్టిఫికేట్లు.

29. పోస్టాఫీసు 5 సంవత్సరముల రొక్కపు సర్టిఫికేట్లు, 1917 సం॥ ఏప్రిల్ 1 వ తేదిగాని అటుపిమ్మట గాని ఎప్పుడైనా, సేవింపుబాంకు పనిచేసే అన్ని పోస్టాఫీసులలోనూ దొరకును.

- 23. ఈ సర్టిఫికేట్లు నాలుగు విధములగా ఉండును:-
  - రు॥ 7 - 12 సర్టిఫికేట్లను పొందే రు॥ 10 ల.
  - రు॥ 15 - 8 " " " " రు॥ 20 ల.
  - రు॥ 28 - 12 " " " " రు॥ 50 ల.
  - రు॥ 77 - 8 " " " " రు॥ 100 ల.

34. సర్టిఫికేట్లలో ప్రామిసర్లు పూర్తి మొత్తము, జారీ తేదికి పిమ్మట అయిదుసంవత్సరముల కియ్యబడును. కాని ఆ అయిదు సంవత్సరముల కాలములోపల సెల్లయ్యే సర్టిఫికేట్లు గలవాడు ఋణపు ప్రకటనలో నిర్దేశించబడిన డేట్ల చొప్పున, రొక్కమున బాంకుటకు హక్కు కలిగియుండును.

35. ఈ సర్టిఫికేట్ల రూపమున ఏ ఒక మనిషిగాని, మాజీకి 3 వడ్డీ రూపాయ ఋణము, మాజీకి 3 వడ్డీ రూపాయ ఋణము, మాజీకి 4 వడ్డీ రూపాయ ఋణము. 1929-47 సం॥ యుద్ధ ఋణము, 1929 సం॥ యుద్ధ పత్రమున, 1922 సం॥ యుద్ధపత్రమున, పిటిలో వేరి కాలపెట్టెనా, పోస్టాఫీసుల ద్వారా తాను పొంది ఉంచుకొన్న సెక్యూరిటీలు గాక, రు॥ 7,500 ల కన్నున మొత్తము ఉంచుకోవచ్చును.

36. జారీచేసిన పోస్టాఫీసు ఉంచే పత్రములయొక్క పోస్టుమాన్యువల్ జెనరలు తెలిపు పొందినకే తర్వాత ఈ సర్టిఫికేట్లు ప్రామిసర్లు చేయవచ్చును.

37. ఈ సర్టిఫికేట్ల కొరకు దరఖాస్తు నమూనాలు ఏ పోస్టాఫీసు కన్వెన్షన్ల ద్వారా దొరకును.

(ఆంధ్రపత్రికలో జారీచేసిన సర్టిఫికేట్ల జెనరలు గారి ఉత్తరప్రకటన.)

జె. బి. బ్రౌన్యేట్,
ఇండియా గవర్నమెంటు సెక్రటరీ.

పింగళ సంవత్సరాదిసంచిక

తయారై సిద్ధముగ నున్నది

నల సంవత్సరమున జరిగిన విశాఖ ఘోరసంగ్రామ సంగ్రహచరిత్రమును, ఆధ్యాత్మిక చరిత్ర, సాంఘిక, రాజకీయ, వ్యావహారిక విశేషవిషయముల విజ్ఞానదాతకమ్ములగు వ్యాసరాజమ్ములును, దర్శనీయమ్ములగు రంగులదేవపటములును మహాజనుల పటములును ఇతరములైన చిత్రపటములును గలిగి యుంచితములపై చక్కగ ముద్రింపబడినది.

కాగితముల కలపునం జేసి కాపలినన్ని ప్రతులు మాత్రమే సిద్ధము చేయించుటవలన కలయినవారు కంటనే వ్రాసికొను టుచితము:

అంధ్రపత్రిక సంవత్సర చందాదారులకు	రూ॥ 2-0-0
" " అధ్యక్షులకు	" " 0-8-0
" " అంధ్రపత్రిక సంవత్సర లేక దినపత్రిక క మాసముల చందాదారులకు	" " 0-12-0
" " అంధ్రపత్రికా కార్యాలయము, పోస్టుబాక్సు నెం 212 రు, మదరాసు.	" " 1-0-0

అమృతాంజనము అన్ని నొప్పులకు సిద్ధామృతము.

అమృతంజనము అన్ని నొప్పులకు సిద్ధామృతము.

తామర తైలము.	పండ్లపాడి.	మోహినీ తైలము.
డబ్బీ 1-కి 0-4-0	డబ్బీ 1-కి 0-2-0.	సీసా 1-కి 0-12-0.

అమృతాంజనము డిపో రి, తంబు శెట్టిపేటి మద్రాసు.

బాధాపీడితులకు వరము: ఐబొడిక సహితమైన డా॥ పి. డి.

సావంత్ ని వనోపధిసారసపరిల్లా

ఆంధ్రపత్రిక రక్తమునలన జనించువాడ్యములకు కీటిమహంటి మండు. ఇదంతయు, మన్యులకు గండములను పూర్తిగా, ప్రాణహానికలను అన్ని విధములనలన గలుగు చర్మరోగములను పోగొట్టును.

మిక్కిలి శక్తివంతమైన రక్తశుభ్రకారిణి (28)

జనాభిసారసపరిల్లా గుణ మియ్యుట నిస్సంశయము, సహజమైన మధ్యరచ్చిగను అన్ని విధములైన రోగములను పోగొట్టును. శరీరమునందలి పాచరసదోషములను, మలబద్ధమును, కాలసంబంధమును పోషకాలను పోగొట్టి రక్తమును శుభ్రపరుచును. శరీరాశోగ్యమును గలగ జేయును. 16 పోలెలకు బండుటకు 4 పోస్టుల బాడ్లీలలో అమ్మబడును.

ప్రాప్తిరు:— పి. డి. సావంత్. 144. ఫననవాడి. నెం 2 బొంబాయి. Proprietor P. D. SAVANT. Fanaswadi. No 144 No 2 BOMBAY.

అంధ్ర సర్వకళాశాల-విద్యా ప్రవృత్తి.
ఇది శ్రీయత కట్టమంచి రామలింగారెడ్డి గారిచే ప్రారంభించినది. కల 0-1-0 పోస్టేజ్ ప్రత్యేకము.
అంధ్రపత్రికా కార్యాలయము, 6 తంబు శెట్టి పేటి, మదరాసు

ఏక భాషావిప్లవ శంస
ఇది కన్నులకంటి ఆహ్లాదము పెంచుచును.
కల 0-4-0 పోస్టేజ్ అధికము.
అంధ్రపత్రికా కార్యాలయము, 6 తంబు శెట్టి పేటి, మదరాసు

సీతారామాంజనేయ సంవాదము.
టీకాతాత్పర్య విశేషార్థ ఇతిహాస సహితము.
తెనుగున ఇది యొక్కటియే వేదాంత గ్రంథ మని వాడుక. దీనికి సరియైన టీకాతాత్పర్యమును బ్రహ్మశ్రీ చింతామణివర్మల నారాయణ శాస్త్రిలవారితోచేతను శ్రీమాత్ తి॥ దేవరాజ సుధీ గారిచేతను వ్రాయించి చక్కని అక్షరములతో మేలైన కాగితములపై మా ఆనందముద్రాలయమున అచ్చుత్రించి ప్రకటించినారము. మేలయిన క్యాలికో బైండు చేయబడియున్నది. కల 2-8-0.
శ్రీ వెంకటాద్రిస్వామి కీర్తనలు. రాగతాళములతో చేర్చబడియున్నవి. శ్రీ వెంకటాద్రి స్వామిల వారి చరిత్రముకూడ చేర్చబడియున్నది. కాళికో బైండు 0-8-0. తపాలా ఖర్చులుగ్రాన్ ట్యేకం. అర్. వేంకటేశ్వర్ అనదు కో.
(286) ఆనంద ముద్రాణయనము: మద్రాసు

180 పుటల పుస్తకముడుచిలము
ఆశోగ్యమున కాశ్యోగ్యమును పొందుట స్యాధ్యాధికమైన కొన్ని నిధులను అనుసరించుట కలనకే కల్గియున్నది. ఈ పుస్తకము ప్రత్యేకము. ఆశోగ్యహృదయము కలుగజేసి కలనకాశ్యమును దృఢంగాకమున అయ్యవచ్చునది ఇప్పించును. ఈ పుస్తకము ఇవాముగా నియమము బోట్లు చార్జియూ మేమే భరించబడదు. కంటనే వ్రాయును.
212 వైద్యశాస్త్ర మునిశంకర్ గోవిందపే, అలకాపూర్ గా వైద్యభాషయం 188, ప్రాజెక్టు, మదరాసు.

మంచిగుణము గల శాస్త్రీయోపధములు.
బృహత్ మంజుషాదికృష్ణ.
రక్తమును శుభ్రపరచుటలో ప్రశస్తమైనది.
1 పౌను సీసా రు 0-12-0.
చంద్రప్రభ గుటి
మాత్రవ్యాధుల యందు అమోఘముగ పనిచేయును. కులం 1-కి రు 1-0-0.
వానవలేహము
దగ్గునకు మంచిమందు.
1 పౌను సీసా రు 0-10-0.
వ్యవహారములన్నియు సాంక్షియభాషలో జరుపవలయును.

జాండూ ఫార్మస్యూటికల్
వరంగల్
ఆయుర్వేద యోగముల జేయువారు
బొంబాయి నెం 13.
The Zandu Pharmaceutical Works
388 The Ayurvedic Pharmacists.
Elphinstone Road, Bombay, 13.